

Vidūnas

Mūsū Uzdevinīs

» RŪTA «
Tilzēje 1921.m.

Vidūnas

Mūsū Uzdevinīs

Fotografuotas leidimas

Išleido Vydūno draugija

2010 Klaipėda

UDK 1(474.5)
Vi46

ISBN 978-609-432-001-9

Vīdūnas

Mūsū Uzdevinīs

Antras leidimas

Rūta
Tilzēje 1921

Vietoj autoriaus žodžio

Šiomet pasitinkame Kovo 11-osios nepriklausomybės atkūrimo akto dvidešimtmetį, minime Žalgirio mūšio 600-ąsias metines. Su šiomis sukaktimis norisi susieti ir skaitytojui pateikiamą Vydūno traktatą **Mūsų uždavinys**, kuris kitais metais irgi bus sukaktuvinis – sueis 100 metų nuo jo pirmojo leidimo. Tajį leidimą autorius dedikavo „Lietuvių tautai, penkiems šimtams metų sukakus po Didžiojo Mūšio“. Po dešimties metų – 1921-aisiais – pasirodė antrasis šio veikalo leidimas, kuris jau dedikuojamas „Lietuvių tautai, tvirtinančiai savo nepriklausomybę“. Beje, 1990-aisiais, nepriklausomybės atkūrimo metais, tasai traktatas pasirodė trečią kartą – tada jis buvo publikuotas Vydūno **Raštų** pirmajame tome. Tajį tomą, sekant pačiu Vydūnu, labai norėjosi dedikuoti „Lietuvių tautai, atstačiusiai savo nepriklausomą valstybę ir minčiai Didžiojo Žalgirio mūšio 580-ąsias metines“. Tokia dedikacija nebuvo įrašyta, bet **Knygnešio** žurnale (1990, nr. 4), pristatant pagrindinius mąstytojo filosofinius veikalus talpinantį tomą, buvo pabrėžta, kad „pats likimas Vydūno idėjas tautai grąžina būtent tada, kai joms pribrendo laikas, kai susidariusi tautos politinė ir dvasinė situacija yra jų ypač reikalinga. Jose yra tas dvasinis užtaisas, kuri kadaise sumaniai panaudojęs Mahatma Gandis atvedė Indiją į nepriklausomybę. Vydūnui svarbi buvo ne tik ir ne tiek politinė nepriklausomybė, o daugiau dvasinė žmogaus ir tautos laisvė, į kurią jis stengėsi teoriškai ir praktiškai grįsti kelius. Ir politiškai laisvos tautos egzistencija nebus prasminga, jei ji nesugebės siekti tobulesnio žmoniškumo, jeigu ji neturės kūrybos galių ir dvasios potencijų. Vydūno filosofija – kelrodis tas galias ir potencijas besiuogdant“.

Deja, per dvidešimt dabartinės nepriklausomos Lietuvos gyvenimo metų tuo kelrodžiu ne tik nelabai tesinaudota, bet būta ir gana negatyvaus nusiteikimo, o kartais ir ypač griežtų sovietmečiu atsiduodančių pagrūmojimų jo atžvilgiu. Pvz.: „viešas kapstymasis po Vydūno pasaulėžiūros pamatais yra labai pavojingas“, „tai akivaizdžiai dvasiškai pavojinga“, „šiuo metu gilinti „kultūros uostą“ ties Vydūnu – nesveika ir neprasminga“, „stiprės agresyvi tautiškumo gynyba, grindžiama „Vydūno dvasia“¹ ir pan. (pabraukta mano – V.B.). Panašaus pobūdžio perspėjimų ir dantų griežimo dėl to, kad Vydūno portretas

¹ Vydūnas čia ir dabar//Baltija, 2003, p.149,150,152,153.

pateko ant 200 litų banknoto, būta ir daugiau, tačiau jie nieko rimčiau neišgašdino, nors ir buvo pasakyti į stiprias pozicijas mūsų gyvenime užimančios ideologijos šulius pretendavusios asmenybės. Tiesa, minėtoji asmenybė norėjo, kad toji ideologija būtų ne laisvai pasirenkama, o tiesiog privaloma kiekvienam lietuviui. Laimė, laisva Lietuva nepasuko siūloma priverstinės privalomybės kryptimi, o patsai pretendentas, atrodo, nebus pasiekęs geidžiamosios šulo padėties. Tai į naudą ir laisvą mąstymą besiuogdančiai Lietuvos visuomenei, ir pačiai ideologijai, kuri savo esme savaimė be jokio priverstinumo yra paveiki ir laisvam žmogui padedanti siekti dvasinio išganymo bei savo poveikį žmogui galinti stiprinti skleidžiamos dvasios galia, gerbdama kitokius dvasios šaltinius ir nevaržydama laisvo jų pasirinkimo.

Atidesnis žvilgsnis į Vydūno dvasinį palikimą nesunkiai užčiuops, kad kad esminiai jame skelbiami postulatai nė trupučiuo nėra nukreipti prieš krikščioniškąjį tikėjimą, kad juose netgi esama gana ryškios tikėjimo adoracijos. Kartu tasai žvilgsnis vyduoniškajame palikime niekaip neužčiuops nė mažiausio pavojingumo žmogui, tautai, pagarbai visoms tautoms, žmonijai, tikėjimui, Dievui apskritai, krikščioniškajam Dievui. Baisiausias „pavojingumas“ yra tas, kad Vydūnas ragina ir moko žmogų laisvai, savarankiškai mąstyti, pačiam dvasiškai augti ir tvirtėti, kuo arčiau susitikti su Dievu, savyje pajauti Jo meilės galią.

Kiekvienas savo galvą turįs ir bent šiek tiek mąstantis Lietuvos žmogus, kad ir kokį tikėjimą jis išpažintų ar net jokio neišpažintų, pasiskaitęs Vydūną, jei neturės išankstinių negatyvių nuostatų, jausis atradęs dvasinių vertybių aruodą, bus sugestionuotas tų vertybių įtaigos, pajaus norą darytis geresniu, tobulesniu žmogumi, mylinčiu kiekvieną kitą žmogų, kad ir ką jis veiktų, kad ir kokį intelekto ar dvasios lygį būtų pasiekęs, kad ir kokia pasaulėžiūra jo takus benušviestų. Tokį norą sužadinęs Vydūnas rodė ir kaip jį įgyvendinti, kaip save valdyti, kaip įtvirtinti tai, kas pasiekta, kaip sunkumus įveikti, kaip nuolat stiprėti savo žmoniškume ir dieviškoje dvasios šviesoje gyventi. Kitaip tariant, Vydūnas visa sąmoninga veikla stengėsi rodyti savo atkakliomis pastangomis atrastuosius esminius, kaip jam atrodė, žmogaus ir tautos raiškos pagrindus, o kūryba aiškino, kaip juos pasiekti, kaip jų nuolatos laikytis, kaip jais remiantis spręsti visus kitus uždavinius, kurių sprendimai jo taip pat buvo traktuojami kaip takai takeliai į vieną didįjį tikslą – pasaulio šviesėjimą ir tau-

rėjimą. O svarbiausias to taurėjimo veiksnys – žmoniškumas žmoniijoje, tautoje ar atskiroje asmenybėje. Vydūnai, kaip niekam kitam iš mūsų kultūros veikėjų, labiausiai rūpėjo, kad būtų atsižvelgiama į šį didį ir svarbiausią tikslą, kad jo vietos žmogaus ar tautos veikime neužimtų tie uždaviniai ir tikslai, kuriems skirtas pagalbinis, priemonės, vaidmuo. Vydūnas visą laiką jautė, kad tas rūpestis – tai dalis jo misijos lietuvių tautoje, kuri savo ruožtu, kaip ir kiekviena kita tauta, turinti savo misiją žmonijos ir pasaulio evoliucijoje.

Žmoniškumas yra pagrindinė Vydūno filosofijos sąvoka ir problema. Tik pro šios sąvokos prizmę jis tegalėjo žiūrėti į visus tautos gyvenimo vyksmus, tik atitikimo jai laipsniu vertino tų vyksmų ar siekiamų tikslų kokybę bei prasmingumą. Vydūniškasis žmoniškumas, kurio filosofinis turinys formavosi sintetinant Rytų (ypač senovės Indijos) išmintį ir Vakarų intelektualinį bei dvasinį patyrimą, pasiduodant savo meto teosofijos sugestijai, galėjo tapti ir iš dalies tapo galinga tautos ginties priemone, jos išlikimo sąlyga bei egzistencijos prasmingumo matu. Žinoma, galima, jog tenka sakyti: „Iš dalies“. Tačiau ir taip sakydami vis dėlto galime konstatuoti, jog Vydūno veikimas lietuvių asimiliavimą Rytų Prūsijoje gerokai pristabdė, taip pat šviesino ir įkvėpė laisvės siekusių Didžiąją Lietuvą. Neliko be Vydūno poveikio ir dvasinis Lietuvos gyvenimas iškovojo nepriklausomybę, nors būtų buvę labai daug laimėta, jei tas poveikis būtų buvęs daug didesnis. Vydūniškąją žmoniškumo galią įpindami į mūsų kultūros raišką, net ir nesiremdami pačiu mąstytoju, jį gal jau ir užmiršę, mes patys išbandėme per okupacijos dešimtmečius, ypač per kraujo aukų pareikalavusį susidūrimą su tiesiogine karine agresija paskutinėje laisvės byloje.

Tačiau Vydūnas ypač reikalingas darosi dabar, kai jau du dešimtmečius gyvename politinės laisvės sąlygomis. Ir jomis žmoniškumas automatiškai netampa itin ryškiai matomas ir suprantamas kaip ypatingo dėmesio vertas dalykas. Anuometinė nepriklausoma Lietuva visais atžvilgiais pamažu kilo aukštyn, nors ir neišvengdama nuosmūkių bei klystkelių. Tačiau Vydūnai atrodė, jog ir tada tauta nepakankamai regėjo pagrindinį savo kelio orientyrą – dvasios ugdymą, todėl jis nuširdžiai rūpinosi, kad tas orientyras kuo ryškiau švytėtų. To rūpesčio vedamas, jis 1920 metais paskelbė savo „filosofiškų-sociologiskų aiškinimų“ traktatą **Tautos gyvata**, o 1921 m. pakartojo **Mūsų uždavinį**. To rūpesčio vedami, pastarąjį traktatą šiandienos skaitytojui dar kartą tei-

kiame ir mes, kad jis pats galėtų įsitikinti, ar vydūniškoji išmintis išties „nesveika ir neprasminga“ ir „akivaizdžiai dvasiškai pavojinga“.

*Mums, „klaidatikiams“, gal ir naiviai atrodo, kad **Mūsų uždaviny** – vienas įdomiausių lietuviškosios filosofijos ir istoriosofijos veikalų, skirtų tautos esmės, jos laisvės bei egzistencijos prasmės problemoms. Teoriniai samprotavimai jame grindžiami lietuvių tautos raida, jos istorine patirtimi. Autorius, remdamasis savąja filosofine būties samprata, apžvelgia lietuvių tautos kelio vingius, parodo jos pasaulejautos gyvybingumo šaknis, apmąsto tai, kas lėmė jos išlikimą istorijos negandose bei tų negandų tiek išorines, tiek vidines priežastis. Svarbiausias dėmesys kreipiamas į nepriklausomos Lietuvos ateitį, kuri, anot mąstytojo, priklausanti nuo to, ar ji sugebės spręsti svarbiausią jai tekusį uždavinį – „būti viena iš aiškiausiųjų žmoniškumo reiškėjų pasaulyje.“² Tokia esanti jos egzistencijos prasmė, nes nepriklausomybė pati sau, tautos išlikimas ir buvimas pats sau nesančios savaiminės vertybės. Apžvelgęs laisvės atgavimą ir prasmingą būtį net ir nelaisvėje esant sąlygojusius tautos kultūros laimėjimus, autorius kartu kritiškai kalba apie nerimą keliančias jos gyvenimo neigiamybes, kurios silpninančios tautą iš vidaus ir galinčios nulemti jos kūrybinių galių susilpnėjimą, vidinės laisvės praradimą, o su juo – ir politinės nepriklausomybės netektį. Apie tai kalbanti traktato dalis atrodo lyg būtų skirta mūsų laikui, dabartinės mūsų valstybės aktualijoms.*

Autorius su nerimu kalba apie tai, kad per menkai auginamos tautos dvasios galios, kad politinėje ir kitokioje jos elgsenoje trūksta išminties, kad pernelyg įsigali materialistinė orientacija ir pan. Pernelyg energingai rūpinamasi paviršiaus dalykų laisve ir pamirštama būtinybė ugdyti esmingąją, vidinę, laisvę, kuri esanti ir išorinės, t. y. politinės, nepriklausomybės svarbiausioji sąlyga.

Naujai išleistas Vydūno veikalas šiandien galės puikiai atlikti anuomet deklaruotą misiją – padėti tautai stiprinti savąją nepriklausomybę, ypač dvasinius jos pamatus. Tai, kas jame pasakyta apie tautos istorines pamokas, apie jos misiją pasaulyje, apie vidinės erozijos pavojus, apie galių ugdymo šaltinius, turėtų būti išgirsta šiandien. To labai norėtusi. Tasai girdėjimas galėtų, nors nebūtinai tiesiogiai, pozityviai veikti daugelį mūsų valstybės raišką sąlygojančių sprendimų,

² Vydūno laiškas Lietuvos Tarybai// Lietuvos aidas, 1918, bal. 19.

nes primintų apie išminties svarbą juos priimant bei apie svarbiausią pamoką, kad abejingumas dvasinei kultūrai gali būti apmokėtas labai didele kaina. Ši knyga galėtų tapti parankinė didžiajai mūsų tautos elito daliai.

Į išmintingus Vydūno aiškinimus nebuvo pakankamai įsiklausyta anuometinėje nepriklausomoje Lietuvoje, juo labiau neišgirsti jie liko dabar. Tačiau šiandien vilčių teikia tai, kad, būdami saugesni tarptautinėje bendrijoje, dar turime laiko sugrįžti prie Vydūno ir atidžiau įsiklausyti į tai, apie ką jis kalbėjo, o įsiklausę daug ką rastume pritaikytina. Nebūtinai akiai, dogmatiškai, mechaniškai, o vadovaudamiesi savo protu, patirtimi, reikmėmis, neatsižadėdami pasaulėžiūros bei religinių įsitikinimų ir principų, nebūtinai priimdami metafizinius jo filosofinės sistemos pagrindus, o tik suvokdami, kad Vydūno nuolatiniai priminimai, jog turimos laisvės mums nebepakanka, jog labai atsiliko mūsų dvasia, sumenko mūsų dorovės vaidmuo ir tai yra gana rimti mūsų tolesnės raidos stabdžiai šiandien, du dešimtmečius patiems savojoje valstybėje besitvarkant, yra ypač aktualūs.

Ketvirtąjį kartą atgimstantis **Mūsų uždavinys** išleidžiamas toks, kokį jį matė antrojo, 1921 metų, leidimo skaitytojas. Prieš mūsų akis – ne tik Vydūno mintis, bet ir jai reikšti naudotas originalus raidynas, kurį jis siūlė priimti kaip lietuviškąjį tautinį raidyną. Šiame raidyne priebalsiai š ir ž buvo žymimi vientisais ženklais, ilgiesiems ir nosiniams balsiams žymėti buvo vartojamas stogelis. Tokias šių raidžių formas Vydūnas pasirinko tam, kad jo teikiamas raidynas išvengtų slaviškų, t. y. čekiškų, skolinių, kad dėl nosinių raidžių gausumo nebūtų margas ir varginantis, kad tokios formos atitinkančios lietuviškumo dvasią, esančios patrauklesnės, estetiškesnės. „Noriu lietuvių raštijai lietuviškos rašybos. Tame visas mano rašybos slėpinys“³, – rašė mąstytojas viename savo lietuvių kalbos vadovėlyje.

Vydūno raidynas, kaip žinoma, nebuvo priimtas. Kadangi pats mąstytojas jo neatsisakė, prie išgalėjusių rašmenų pripratusiam skaitytojui pasidarė gerokai sunkiau skaityti jo kūrybą, ir dėl to galėjo kiek sumažėti taurių vydūniškojo humanizmo idėjų poveikis tautai. Tačiau pačios kūrėjo pastangos pateikti savąjį lietuviško raidyno variantą

³ Vydūnas. Vadovas Lietuvių kalbai pramokti. 2 leid. – Tilžė: Rūta, 1924, p. 3.

vertos dėmesio. Tąjį variantą, kaip vieną iš galimų, Vydūnas pasiūlė praėjusio amžiaus pradžioje, kai dabartinė rašyba dar nebuvo galutinai nusistovėjusi ir išitvirtinusi. Daug metų bendravo ir susigyvenus su Vydūno knygomis, jo raidynas ne tik nevargina, bet ir tampa labai savas bei žavus. Bent su Vydūno tekstu jis yra tarsi augte suaugęs. Skaitydamas šiuolaikinį jo raštų leidimą, jauti lyg kažkas būtų ne taip, lyg spaudos ženklų bei kai kurių rašybos formų pertvarka būtų apkarpiusi ir pačią mąstytojo dvasią, susilpninusi jo minčių raiškos galią.

Tikėkimės, kad ir dabartinis skaitytojas šio leidinio dėka pabandys susigyventi su vydūniškąja rašyba ir pajaus mąstytojo kalbinės raiškos galią, juolab kad veikale nemažai vietos skirta lietuvių kalbos pobūdžiui bei vaidmeniui tautos dvasinėje raiškoje.

Vacys Bagdonavičius

Lietuvių Tautai

tvirtinantiai savo nepriklausomybę.

Vidūnas.

Turinîs.

- I. Gamta ir žmogus 5
Sfinxa. — Gamtos skîriai ir sritis. — Gamtos
sritiû sântara. — Žmogaus veikimas gamtoje.
- II. Tauta ir žmogus 22
Žmonija, tautos ir âtskiras žmogus pasaulio
âmžiuose. — Tautû išlikimas ir vienetai. —
Žemas ir iškilis žmogus. — Vada, šeima bei
tauta ir išaugimas svetnaudibês. — Vada, šeima
bei tauta ir teikingumo išauginimas.
- III. Kraujas bei kalba ir žmogus 46
Žmogaus kraujas ir kilimas. — Prigîmtoji kalba
ir paties žmogaus kilimas. — Kraujo sudêjimo
reikšmê. — Kraujo ir kalbos sântikiai žmogûje. —
Kalbû maišîmas ir žmogaus pažanga. — Kalbos
îbrukimas ir žmogaus pažanga.
- IV. Tautos išlikimas 78
Trîs sâmonês laipsniai. — Tautos siela. — Valdiava
ir tauta. — Valdîavos valdovas. — Tautos kilmê —
Tautos valdovas.
- V. Septîni šimtai metû Lietuviû tautos gyvenimo . 101
Kaip aiškinti norima. — Žvilgis î Lietuviû val-
diavos gîvenimâ. — Lietuviû kraujas tû šimtmetiû
bêgîje. — Lietuviû kalba minimû âmžiû bêgîje. —
Lietuviû tautos sâmonê senovês tikîboj. — Panai-
kinimas patios Lietuviû tautos stipribês. — Galu-
tinio pasilpimo žîmiai.

.....
VI. Lietuvių tautos givėjimas 131

Keli senesni givibės žiniai. — Žvilgis į atsiga-
vimo eigą. — Keli paviršutiniški ir gilesni tautos
tvirtėjimo akstinai. — Jauniausiųjų metų tautinis
Lietuvių gyvenimas. — Kelios tautinės dabarties
klaidos. — Kelios sàlėgos tautai augti. — Dora
ir Harmonia.

VII. Vakarų žmonijos kelias givibėn 167

Lietuvių tautos givėjimo laikas. — Matėrialismo
išaugimas. — Žmonijos givėjimo veiksniai. —
Naujausias žmonijos kitimas.

Pastaba.

Pirm dešimties metų su viršum šis rāstas pirmā kartā
vos išėjes ir buvo išpirktas. Nuo to laiko vis dažniau prā-
šomas jį naujai leisti, rengiausi kelias veikalo dalis platiau ir
rīškiau išdėstīti. Bet vis mán rodėsi kiti darbai reikalingesni,
kol nepriėjo šis laikas. Ir taisiau veikalo kalbā, šen bei ten
kā aiškiau pasakīdamas ir šī bei tā dār ir prirašīdamas. Bet
apskritai imant, palikau veikalā, koks jis buves, nors tūli
dalīkai mán šiandien kitoj šviesoj rodosi. Per i'gai būtū nusi-
teses išleidimas. Tikiau, kad jis ir toks, koks jis yra, šiandien
bus naudingas mūsų tautai.

Tilžėj 22. 11. 21.

Vidūnas.

◆◆◆◆ GAMTA IR ŽMOGUS. ◆◆◆◆

Sfinxa Gīvenimas ėra nuolatinis judėjimas. Įvairiū - įvairiausi pavidalai randasi ir nīksta. Ant dangaus susitvenkia debėsīs ir išgaruoja. Jūrose sukīla bangos ir grimsta. Ateina dienos ir nueina. Taipo-jau nāktīs.

O artiau mūsū regėjimo: Tai sunešamos smiltiū kopos, tai vėl jos nuslenka. Per metū tūkstantius auga ākmenīs ir sutrūnėja. Sprogsta augmenīs, uzgema gīvuliai ir žmonės, ir tad dingsta. Susikuria draugijos, luomai, valdiavos, ir irsta. Aušta žmoniū, tautū āmžiai ir pranīksta.

Toks tai gīvenimas. Bet jis nēra Visuma. Tēra neišmāstomū gelmiū tiktai paviršus. Iš tūjū jis kīla. Iš jūjū gimsta visokie pavidalai. I jas jie ir grimsta. Ir tos gelmės neišsemiamos. Kupinos jos gīvībės. O iš tosios pareina gīvenimas. Ir jai nenusenkant, gīvenimas nesibaigia.

Todėl ir atrodo, līg bŭtū jis āmžinas. Tatiau ne visai taip ėra. Jis apsireiškia tik laikais. Līgus jis bangoms. Tik vilnelės gretinasi vilnimis. Bangos kloja bangas. Ir gīvenimas beveik nuolatai nerimastauja.

.....

Bet gīvībē, iš kurios jis pareina, ģra rami. Ji ištikrūjū ģra āmžina. Erdve ir laiku ji pletiasi ģ ploti ir ilgģ. O abi, taip ērdvē kaip laikas, tili. Ir iš to tģlumo gģvģbē stāto priekin gģvenģmo pavidalus. I ģi ģi juos ir traukia atgal. Todēl gģvenģmas kartais kiek daugiau ģra sukiles, kartais kiek daugiau atslūges. Gģvģbē lģg artģiau ģra atējusi ģ mūsū padangius ir vēl toliau nuējusi. Bet ģi vis ta pati savo pilnģbēje ir visatoj.

Kaip sfinxa Aigypģtū zēmēje ģ keleivģ, taip zvelgia gģvģbē iš gģvūjū pavidalū ģ kiekvienā zmogū. O tik vien sfinxa ģām nuostabi. Ne gģvģbē. Berods toji ģra labāi paprastas dalģkas. Ir gģvenģmas beveik nuobodģiai kartojasģ. O sfinxa viena ten smiltģnuose. Amžinai putģantiejie vējai vargsta jau labai senai, kad ģā apklotū smiltimis. Gāl dirba taip kelis šimtus tūkstantiū metū. Tik vis jos dār neapdengē.

Ir kaip iš amžinģbēs senai joje nūgrģmsdusi senovē, taip sfinxa iš smiltģno dār ir šģandien zvelgia ģ zmones visais gģvenģmo āmžģiū slēpinģiais. O zmogus pakeldamas zvilgģ jospģ, tegālģ nūsisģtēbēti ir tģlēdamas savo mānģmu paskēstģ gģvenģmo āmžģiū gģlibēse.

Tģkrai taip: sfinxa privertģia ģeštoti gģvenģmo slēpģniū; sfinxa primena, jog zmogus, kurs nūšileisti gālģ ģ tas gģlibes, ģra patsai savo gģliausiame vidūje nepragaištamoji estis, kuri vis iš naujo kģla iš pragaišimo srovēs, kol pagalģiau nebus visa šviesģnusi visištakai savo šviesa.

Pāsakodavo apie sfinxā zmonēs senais laikais ģpatģngā pāsakā. Būk tše koks galģngas gģvģs u3-

.....

duodās keleiviāms mīslē. Ir kas tos neatspējās, tas sfinxos prarijamas. Aiškinimo zodiais: Kas neišmoksta gīventi (gīvenimo mīslē atspēti), tas gīvenime žūva.

Ar ne nuostabus išmānīmas! Ir Siandien dār jisai teisingas. Ir Siandien gāl dār labiau gīvenimas žudo žmones kaip ta motīna, apie kuriā pasaka skelbia, kad pati prarijanti savo patlos kūdikius. Žudo žmones ir — tautas, kurios negālī atspēti gīvenimo mīslēs, neīstengia spresti jo uzdavini.

Bet žmogui tai dārant, gīvenimas laužasi žudes, nīksta pati pragaištis, sfinxa dingsta āmžinībēs gīlibēse. Amžinībē pati pasilieka žmogaus āmžiu. Taip sāko senovēs pasaka.

Atspēdamas gīvenimo mīslē, žmogus iškīla iš pragaišties sūkurio, iš niekībēs ī pātiā nejudomājā estī.

Tokiām išmānīmui sfinxa īra paminklas. Tā ji reiškē tuomet, kaip jā ten Aigypte stātē, tā ji sāko ir Siandien. Jau tuokart žvelgēme mēs, žmonēs, ī jā su nusistebėjimu. Ir kreipēme žvilgī ī šālī. Ir tad vėl pakēlēme jospi savo akis. Tarsi gīva, āmžinos gīvībēs kupina, ji taip neapsākamai ramiai žiūri.

O Siandien, po tiek tūkstantiū metū, vis dār tas pats tīlus, slēpiningas, žavējās sfinxos žvilgīs. Vis dār jis kalba apie gīvenimo uzdavini. O tatiiau sfinxa — negīvas akmuo. Kokie tik turėjo būti ir tie žmonēs, kurie jā kurt galėjo! Kokia jū gīvībē, jū išmānīmas ir galībē!

.....

Toji nepragaišo. Ir tuo akmeniu net šiandien dār apsireiškia. Visas žinojimas tū laikū, tū žmoniū gīvai stojasi mums ī akis. Ir tārta, kalba, mokina. Tik žmonės visumet vien stebėjosi, o — nesiklausē tū pamokslū.

Kuomet stātomas buvo tas paminklas, dār tebežaliāvo ta šalis. Tik toliau atgal smėkšojo smiltinū tīrai. Gāl tuomet nieks nemānē, kad smiltinas kartunta pasieks pātiā sfinxā.

Tirai, smiltinai, tai nežinojimas, tamsumas. Gāl stātant sfinxā nieks ir nemānē, kad kartunta žmonės visai bus nugrimzdė nesizinojime, kaip tai šiandien īra jiems turint „augštū mokslū.“

Seniau sfinxa buvo augmenimis apžėlusi. Žalumoje ji sau gulėjo su savo īpatingumu. Ir kaip žole apžėlės krāštas nuo smiltino, taip sfinxa skīrėsi nuo trāšiai augantiū žolinū.

O sfinxa pati! Žmogaus veidas, tauro lėmuo, liūto letenos ir āro sparnai! Neapsākomai rīšku. Tarp augmenū kīla visa gīvulijos galībė, ant kurios viršū turi — žmonija.

Toks tas tše iš akmens kirstas žinojimas. Ir nuolatai tas dabar tārta. Sfinxa īra paminklas nuostabaus senovės išmānīmo. O tasai īra pažangos. Visumos atsivėrimo, evolūcės pažinimas! — Ira gīvenimo mīslės atspėjimas.

Sāko Aigyptū tautos žīnis Hermes: „O Aigypte! Aigypte! Iš tavės kartunta nieko nebeliks, kaip tik nuostabios pāsakos būsimoms kartoms! Rīškūs, nors ir tik akmeniniai žodiai!“

.....

O aš rašīdamas apie tai, ar ne turēčiau gailēties, kad māt negālima kirsti zodiū iš akmens, kad negāliu apreikšti savo regējimū āmzius ištūrintiu ākmenimi! Ir tik parašiti juos ant vīstantiū popieriaus lapeliū, kuriuos ir lengvas likimo pūstelējimas jau neša kazin ī koki bedugni!

Bet gāl rašis taip kiti. Statīs Lietuvos rūminikai ir skāptinikai iš akmens ir vārio savo gīvībēs, savo išmānīmo paminklus!

O kad statītū! Kad turētū tokios āmzius ir erdves išgalintios gīvībēs! Tokio visū tamsibiū bedugnius šviesinantio išmānīmo! Tasai vien īra išliekamēsnis ir uż akmens paminklā. Jis vienas īra tat, kas ne nīksta, kad ir senoji, akmeninē sīnxa sutrupētū ir pragaištū.

Išmānīmas īra gīvībēs vainikas, īra gīvenimo tikslas. O žmogūje jīs nori apsireikšti. Žmogus īra gamtos viršus, sīnxos veidas. Ir kaip sīnxa, taip žmogus suglaudia savīje visus gamtos skīrius, ir pagāliu jō pavidalas īra išmānīmo vaizdas.

Palaimintas īra, kurs išmānīmā pātī auginti gāli. Kiekvienas tām pavadintas. Ir tām gāli derēti net prirašiti nuvīstanti lapeliai kaip ir — išgīventos, bēgantios dienos!

.....

Gamtos skīriai ir sritis	Siū dienū žmonēs išmoksta žiūrėti ī gamtā daugiau nurimusiu žvilgiu. Ir gīvenimo reiškiniai vis aiškiau mātomi tvirtame sātīkij su visa gamta. Līg atsiveria tuo žmogui visos gamtos slaptībēs, visi jōs slēpiniai. Bet jīs pats tarsī krinta iš savo
-------------------------------------	---

.....

.....

augstībēs. Kaip koks menkas silpnas dalīkēlis jis skēsta gamtos didībēje. Vienok jis išplaukia. Žinojimas žmogū padāro galingu. O žmogus šiandien jautiasi žinantiu.

Todėl tūliems gāl nē nēra nuostabi senoji Aigypto sfinxa! Gamtos skīriai pažīstami ir vaikāms. Kiekvienas jūjū moka papāsakoti apie mineralijā, augmenijā ir gīvulijā. Ir visi žino pasakīti, jog žmonija īra gamtos gīvenimo viršus, jo vainikas.

Tik ar žmonija reikia skirti nuo gīvulijos ar nē, tai tūliems, dār ir mokslininkāms neaišku. Žmogus regimai primena tūluose dalīkuose gīvulī. Visai kaip tājām gema, auga, ir žmogui prigimtis, gindo ir miršta. Kitame žmogus berods skiriasi nuo gīvulio. Tik ar tai īra visai kas nauja, ne visiems tikra.

Vienok apie tai nebēra abejonēs, kad žmonija īra tātiau īpatingas gamtos reiškīnis, o kad visos gamtos gīvenimo sritis turi pareiti iš vienos vienībēs.

Toliau šiandien taip - pat žinoma, kad kiekvienas gamtos skīrius īra pats laipsniu didiū laiptū, vedantiū ī gamtos gilības ir derantiū gamtos, pasaulio atsivērimui. O tie laipsniai īra to atsivērimo laikai, evolūcēs arba pažangos žingsniai.

Tik šitie-dvi žini nēra dār taip labai praplītusi kaip ta žinia apie gamtos skīrius. Ir tuo īrodīta, jog sfinxa kalba apie dalikā, kurs didiām žmoniū skaitiui dār vos tešmėkšo.

O pradėdant ieškoti šiū dienū moksle paaiškinimo gamtos skīriū kilmēs, pasirodo apie tā dalikā ir joje vos šviesos brėkstelėjimas. Paprastai

.....

tikima, iš matėrės gimė pirmiau mineralai, toliau augmenis; tiejie tobūlėje, išdāve gīvulijā, kurios tobūliausia dalis esanti žmonija. Taip lig būtū vienas gamtos skīrius pasidāres iš kito, kuomet tasai tām tinkamā laipsnī buves pasiekės.

Apie prādiā viso to gamtos gīvenimo visai nieko nėra sākoma. Bet nors skirtumas tarp žemiausiūjū gamtos skīriū īra aiškējes. Seniau buvo tikima, žemus gīvius pasidārant iš dumblo. Ir kaip Itālū mokslininkas Francesco Redi 17-tame šimtmetij tvirtino, jog ir žemiausiejie gīviai gaminā, jis labai buvo nutariamas. Šiandien nieks nebeginšija, kad v i s a, k a s g ī v a , g a m i n a s i i š g ī v o.

Tuo aiškiai atskirta mineralija nuo augmenijos ir augštesnės gīvijos. Bet išziūrint ī tājā, negāli pasilikti nepastebēta, jog gīvulija sau īra vėl visai kita-kas negu augmenija. Netik koks augštesnis to paties gamtos gīvenimo laipsnis, kaip šiandien neiškiu būdu gamtos mokslas skelbia.

Rods īra gīviū, kurie gāli būti priskaitomi ir augmenijai ir gīvulijai. Nežīmus juose gīvuliškumas. Vienok tasai īra visai kitoks, negu augmenū gīvumas. Gīvuliai īra ne tiktai gīvi, jie īra ir geismingī ir jie īra judrūs. Nēra juose tiktai aiškesnio gīvumo, daugiau sāmōnēs. Įra juose visai naujas gamtos dālikas pastebimas. Tarsi gamta būtū atvērusi kitus vartus, jeib apsireikštū.

Ir be abejonēs atras dār mokslininkai, kā senovēs išmintingiejie senai mokino, būtent tā, kad v i s a, k a s g ī v u l i š k a, g a m i n a s i i š g ī v u l i š k o.

.....

Taip visa suglaudiant, reikia sakīti: Gīvulija nēra tiktai augštesnis gamtos apsireiškimo laipsnis, jis ėra ir kitas, naujas reiškiniš. Jis kġla iš geismo, iš ėvairaus judėjimo jėgū srities.

Rodos negāli likti nepastebėta, jog su gīvulija gamta daugiau atveria savo vidū negu su augmenija. Bet ar ji tai dār ne aiškiau padāro su žmonėmis? Visai kitos gilībės jais atsidengia. Gālima kalbėti apie mintiū pasaulī. Vienok tuo dār toli nepasirodo pati žmogaus asmenībė. Už mintiū gīvenimo, beveik sakītūme — už patios gamtos, stovi žmogus tardamas: e s m i. Ir tuo jis kaip tik pasirodo esās asmenibe. Visa žmonija tuo labai augštai iškġla iš gīvulijos, visiškai nuo jos atsiskirdama. Žmonija ėra visiškai kitos kilmės. Žmogus tegāli gimti iš žmoniškumo. Jis pareina iš sāmōnībės srities.

Tiems, kurie tiki vienā gamtos skiriū pareinant iš kito, rodos, kad viena ir ta pati matėrė esanti visū gamtos reiškiniū pagrindas. Todėl ir labai peikiamas ėra mokslas, skelbiās dār ėpatingā gīvībės jėgā. Vienok išlengvo ši žinia vėl leidia savo šaknis ė šios dienos mokslā apie gamtā. Vienas ir antras jau tvirtina, kad kaip ėra gīvībės jėga, taip ėra ir gīvībės matėrė.

Su tuo senovės mokslas labai gerai sutinka. Taisai sako, kad augmeniškumas (ne regimasis augmenū pavidas) dārosi iš visiškai kitos matėrės negu minerālai. Ir ta matėrė taipo-jau neesanti prieinama paprastām žmogaus regėjimui ir jo prietaisāms, kaip jo ir nepasiekama gīvoji augmenū jėga. Esā tai da-

.....
likai kitos gamtos srities. Esās tai visiškai kitas gyvenimas, kurs prieinamas vien sâmonēs keismu.¹⁾

Taip note senovēs mokslo, augmenija turi savo esmēs šaknis kitoje gamtos sritije negu mineralija. O gîvulija kila iš dâr kitos, iš gilesnēs, kuri randasi už augmenijos srities. Ir gîvulijos jēga bei matērē ir visiškai kita negu augmenijos. Ji taipojau tik sâmonēs keismu pasiekama.

Līgiai taip irā kita gamtos sritis toji, kur žmogaus mintis gaminamos. Tše dâr visai kita jēga ir kita matērē randasi. Taip sâko senovēs mokslas. Vienok tai ištirti ir išmanîti gâli kiekvienas žmogus. Reikalinga tēra auginti savo išmânîmâ taip, kad jo šviesa neaptemtû, nusikelant î kitâ gîvenimo sritî, keitiant sâmonē.

Žmogaus vidûje sâmonēs keismas dažnai îviksta. Sâmonē tarsi pakîla iš kûno reikalû patîrimo î geismû ir toliau î mintiû gîvenimâ. Tik vislab tai nepastebima kaip reikētû. Žmonēs permenk pasistengia tatai paboti.

O tai tik labai svarbu. Gamtos gîvenimas tuomet daug aiškiau bûtû išmânomas. Ir visai rēgima irā, kad kiekvienas gamtos skîrius turi savo kilmei îpatingâ gamtos sritî. Tik tie skîriai nesiranda šale, bet viena už antros, viena vis giliau gamtos gelmēse negu kita. Ir kiekvienas gamtos skîrius teapsireiškia per kitâ, bûtent per tâjî, kurs daugiau pavirsûje randasi: augmenija per mineralijâ, gîvulija per augmenijâ ir mineralijâ, ir pagaliau, žmonija per

¹⁾ Platiai žinomas sâmonēs keismas irā tas iš budėjimo î sapnû bûtî. Tuo žmogus izengia î visiškai kitâ gîvenimâ.

gīvulijā, augmenijā ir mineralijā. Todēl ir sākoma, jōg žmogus īra ne tik žmogus, bet ir gīvulis, augmuo bei akmuo.

Žmogui pasimirus, lieka tik mineralija, jām miegant apsireiškia beveik vien augmuo, jām budant paprastai gīvulis. Nēsa gīvulis īra geismingumas karštiāvimas. Patsai žmogus pasidāro žīmiu tiktai, kad jis īra gīvas ir visi augštiejie žmoniškumo spinduliai īš žmoniško pavidalo švietia visu, kā žmogus māno, jautia, nori, sāko, veikia.

Suprantamas dalīkas, kad nēra tai gālīma gīvuliškumui viršū turint žmogūje. Todēl ir tūlū žmoniū reiškiniuose veltui ieškomas patsai žmogus. Vien „prigimtis“, vien gīvulis tesirodo. Ir nenuostabu, kad tūli tikrina, jōg žmogus tai tik ir esās.

Bet apsireiškiant tikrām žmoniškumui, negālī pasilikti abejotina, kad žmogus īra kitos kilmēs, kaip visi kiti žinomi gīviai. Kad jais rodosi gīvībē, jēga, sāmonē, tad žmogumi aiškēja samonībē. O tai īra galībē, mānīmo galībē, su kuria kartu apsireiškia ir grožē, teisībē bei meilē.

Mintiū gīvenimas īra žmogaus veidas, kurī sfinxa rodo. Bet mānīmo galībē īra tas slēpiniū pilnas to veido žvilgis. Ira tai žmogaus ažiū liepsna.

Gamtos sritiū sāntara

Regimoji gamta īra pirmutiau matēriāliška. Ir tokia būdama ji pasirodo žemēs, vandens, oro ir ugnies pavidale. Bet visur pastebimas ir judėjimas. O kur tas īra, turi būti ir jēgos. Tik kaip matērē sukīla, ir mokslininkāms ne visai aišku. Tiktai žinoma tiek, kad ji pasilieka ramī, jeigu jōs ramībē

netrukdama. O kad tai kartais atsitinka, tad ji tarsi kiek tiktai istengdama skubinas pasiekti vėl ramybės būti. Ir ji tiktai taip ilgai sviruoja, kol nėra jai tat pasiseke. Tik kiekviena minētū matērēs rūšiu nelīgiu lengvumu iš savo ramybės būties išvertiama. Ugnis, oras labai veikiai pajudomi, vanduo sunkiau, o zeme, akmuo vos-ne-vos pastumami. Kas labiau atrodo materiāliška, ir labiau uzlaiko ramybės, stangumo būsenā.

Siū dienū mokslas labai didus īra dēl zinojimo vieno gamtos īstātīmo. Ira tai tas apie jēgos ir matērēs išlikimā. Jām veikiant, gamtoj nei jēga, nei matērē nedaugēja ir nenīksta. Abi tik nuolatai kinta. Ir sākoma tā īstātīmā valdant visā zinomājā matērēs sritī.

Vienok matērēs sritis tēra īstīkrūjū stangumo ir sunkumo šalis. Judējimas negāli iš jos pareitī. Tasai jai īra svetimas dalīkas. Viskas, kas īra matērīliška, turi tuo savij vangumo, ramumo linkimā. Ir kur tātīau pasirodo matērēs judējimas, tše jis īviksta līg nesāmonīngai (mechāniškai) apsireiškiantīais īstātīmais. Taip vanduo bēga zemīn, kadāngi jis īra sunkus. Jis vāro malūno ratus tuo patīu sunkumu. O sunkumas nėra kita-kas, kaip vangumas. Ir taip vienas judējimas sukelia kitā. Bet nē vienas tos rūšies judējimas neturi s a v ī j e judējimo priezastī.

Todēl īstīkrūjū matērēs sritīje nieks nedaugēja nē nemažēja. Ir minētasis īstātīmas galējo būti suvokīamas. Bet jis nepasieka visū judėjimū priezastīū. Ir kad juo remīamas, paveīkslui, augmenū, gīvuliū, žmogaus augīmas, tad jau tše īra apsīrīkīmas.

.....

Augimu apsireiškia īstātīmai īs kito, būtent gīvībēs skīriaus. Jie tiesiog priēšinas īstātīmāms matērēs srities. Kur šitiejie viršū gauna, nīksta gīvumas. Kur gīvībēs īstātīmai veikia, pasirodo visai naujas judējimas. Ira tai regimai toks judējimas, kurs turi savīje savo gīmimo priēzastī. Juo visi īstātīmai, kurie valdo matērēs sritī, tarsi īs vēziū īsvertiami. Gīvoji jēga gāli priēš sunkumo īstātīmā matēre kelti augštīn, gāli jā īs jos ramībēs īsjudinti. Ir tik tuomet, kad gīvoji jēga viršū palaiko ant matērēs, ant sunkumo, tik tuomet tegāli apsireikšti kitas, būtent gīvībēs gīvenimas mūsū pasaulīje. Šiaip tše valdītū stangumas, nesāmonē, mirtis.

Augmenija īra pirmasis ir zemiasias gīvībēs reiškīnīs. O tasai todēl ir pirmu stojasi priēš matērēs srities īstātīmus. īs to todēl aiškiausiai matīti skirtumas tarp gīvībēs ir matērēs gīvenimo srities.²⁾ Bet ta gīvenimo sritis, īs kurios augmenija kīla, tēra pradīa tū gīvenimo sritiū, kuriose gīvībē valdo. Beveik toks-jau skirtumas, kaip tarp mineralījos ir augmenījos gamtos skīriaus, randasi ir tarp gīvībēs ir geismū, ir tarp tū ir mintiū pasaulio, ir pagaliau tarp paskutiniojo ir žmonījos srities. Tik tai ne taip žinoma, kadāngi neatbojama taip kaip reikalinga tām pastebēti.

Tai dārant, veikia pasirodo, kad judējimo priēzastis, kuri mātoma gīvoj jēgoj, randasi īstikro dār

²⁾ Platiai apie tai rāšo Dr. Kleinschrodt savo raštuose: Die Eigengesetzlichkeit dēs Lebens, ir: Die Erhaltung der Lebenskraft. Abi knīgi īsleido Otto Salle, Berlin W. 57.

giliau, būtent geismingume, toliau mintīse ir pagaliau esties, sāmonībēs, tai esti Visumos Priezastij,³⁾

Ipatiai viename dalīke aiškiai skiriasi gīvībēs ir matērēs judējimas. Sisai praranda savo jēgā, kad jis sustābdomas. Sulaikik bēgantī rātā, ir jo judējimo jēga visiškai pranīksta.

Gīvībēs judējimo jēga auga, kuomet sutinka kliūtī. Jēgos ir matērēs išlikimo istātīmas visai neveikia, kur gīvībē apsi-reiškia. Jos jēga neišlieka tokia-jau, bet auga. O kad kartā rodos, būk ji zuvusi, tad ji ištikrūjū tēra susibrandulāvusi. Ji auga, kad jiranda pasipriešinimā, ir ira vartojama jām apveiktī. Be to ji pasilieka savo sritij ir neapsi-reiškia.

Tokie - jau skirtumai pastebimi ir tarp augštesniūjū gantos sritiū. Visumet žemesniajame, jī paliginant ī augštesniījī, īvīksta viskas varu, varžīmu, spaudīmu, o augštesniame kilīmu, nešīmu, augīmu. Ira tai tikri žemesnio ir augštesnio gīvenimo žīmiai. Bet iš to pasirodo ir svarbumas, kurī turi augštesniām skīriui žemesnīsis. Sis ira pirmajām apsi-reiškimo pāgrīndu bet ir augimo sālīga. Be apveikimo sunkumo, kurs priešinās gīvām judėjimui, tasai neaugtū. Ir taip turi kiekvienas gantos skīrius ir pagaliau kiekviena gantos sritis savo uždavinī. Viena tarnauja kitai.

³⁾ Žmogaus sāmonībē tēra tosios atspindinīs.

.....

O aiškūs irā gamtoj toks linkimas: kas gīva, turi viršū turēti ant matērēs; kas geisminga — ant gīvībēs (augmeniškos) ir matērēs. Ir tt. Gīvībē stengiasi tarsi prisunkti matēre savo gīvumu, jā gaivinti. Tame randasi svarbusis augmenijos uzdevinīs ant zemēs. Ji kitiems skīriāms keliā tiesia. Vien tik gīvoji matērē tinka gīvulijai apsireikšti. Gamta irā tarsi augmenijos tiek gaivinta, kad gīvulija gāli atsirasti. Ir todēl rodosi, līg toji kīla iš augmenijos. O ištīkrūjū toji tik padārē gīvulijos apsireiskimā gālimu, gīvulijai vienā gamtos dāļi priuošdama.

Be gīvībēs negalētū laisvas judējīmas pasirodīti, negalētū būti geismū, baisējīmū, troškimū. Bet ir gīvulija tēra prietaisas dār augštesnei gīvībei. Kuomet gīvulija irā gamtā pripildīusi savo esme, gāli apsireikšti ir mintiū gīvenimas arba kūrimo jēga ir pati žmonija. Gīvulija irā tad jāi pāgrindas ir kartu klūtīs, bet tuo ir kilimo sālīga.

Taip vienas gamtos skīrius tarnauja kitām. Ir su gilesniū gīvenīmu verziāsi nauji ākstīnai ī matērēs sritī, randasi vis daugiau ir galingesniū judējīmo priezastiū. Ir taip vēl iš augštesniū gamtos sritiū pareina zemesniems pagālba ir kilimo ākstīnai. Ir gīliāu žiūrīnt, gālima vadīnti zemesnījī gamtos skīriū augštesniojo pasiuntīniū ir tarnu. Bet augštesnījī, o pagāliāu augštīausiājī, būtent žmonijā, visū kitū valdītoju, aprūpīntoju ir išvaduotoju.

.....

Rods nēra taip, kaĉ be žmogaus Augštoji pa-
saulio Priezastis nepasiektū regimosjos gamtos. Ji
apsireiškia jau matėre. Apsisāko ja aiškiai, kad Ji
„ira“. O augmenija ji prataria visai įpatingu būdu.
Nēra žmogaus, kurs nebūtū pajautos grozibės, kuri
šila tarsi iš amžinibės bedugniū, ir ziedeliais bei
tūjū kvapais, pavidalais bei varsais, augmenū ža-
lumū bei gaivumū apsireiškia. Tik ji līg labai toli
stovi už to, kas regima.

Givulioj, taritai, uzdengtas šis grozibės apsi-
reiškimas. Līg būtū įisai aptemdintas. Vienok ir
tše ira, kas pareina tiesiog iš pasaulio Priezasties.
Ira ir tše grazumo. Tik tas nebēra taip paviršu-
tiniškai regimas, pajuntamas. Įis veikiau išmānīmui
nuvokiamas. Augmenū grozibė givulioj virsta ki-
tokiu daliku. Jėgū dailumas, jėgū žaidimas, judė-
jimas, tarsi veikimas, pasidāro pastebimu. Dār ir
įpatingas linkimas pasirodo, prisirišimas vieno gī-
vio prie kito, givuliškū tėvū prie savo vaikū.

Bet visur jautiamas tarpas līg tarp tolimo at-
spindinio ir jo šviesos versmės. Nēra to augštojo
givumo, kurs vien pasirodo spindintioj sāmōnībėje.
O tas regimai rodosi vien iš žmogaus. Ir pavidalas,
apstabs, ir spalva, jėgū judėjimas, tikrasis veikimas,
o pagaliau patios grozibės ir esimo vainikas: ma-
lonė, meilė, išmintis, sāžinė ir visū jėgū versmė:
patį galibė, būtent mānīmas, visa tai plūsta iš žmo-
gaus — arba nors turētū plūsti.

Vargas, kad nēra taip. Kad žmonija dār tekša
givulioj. Arba geriau sākant, kad ji savij dār ir
givulijā sudarkė ir darko. Žmonija nēra, kas ji būti

.....

turi, kas jai, kaip jos uždavinīs, tiesiog ant kaktos parašita. Didiausias žmoniū skaitius tarnauja gīvuliškumui. Ir todėl atrodo — līg išgamos. Todėl nīksta žmonės, giminės, tautos. O nepridera tai žmogui. Jo uždavinīs ĩra žmoniškumā apreikšti. Ir vien tuo jis tvirtina savo augštibe, savo groze ir galibe. Vien taip žmogus gāli išlikti ir gīventi.

Rūpindamos vien kūnu, jo išlaikīmu ir penėjimu, žmogus nieko nepasieka. Tai augmenijos uždavinīs jo prigimtīj. Pasiduodamas savo geiduliāms, troškimāms ir tūjū prizadantiems smagumāms, jis vien padāro, kad gīvulija jame negamtiškai didiai išaugo. O tai nėra jo uždavinīs.

Tik tuose namuose randasi pilna tvarka, grazi harmonė, kur sāvīninkas ĩra ir valdītoju. Žmogūje turi žmogus pirmauti. Tuomet žmogus pasilieka sveikas, gražus, malonus ir išmintingas. Žmogus vīriausiai tuo turi rūpinties. Kitkas randasi savaimė. Sāmonės skaistumā, išminties šviesibe, mānimo galibe žmogus turi auginti. Taip jis tepalaiko viršū ant visako, kas žemiau stovi uż jį. Taip jis teišlieka. Taip jis atspėja gīvenimo mīslė. Ir iškopia iš pragaišties ir nīkimo ĩ pātī esimā. Taip jis ir galingiausiai veikia gamtoj.

♦ ♦ ♦ TAUTA IR ŽMOGUS. ♦ ♦ ♦

Žmonija, tautos ir atskiras žmogus pasaulio amžiuose Žmonija ir žmogus yra tai, apie ką kiekvienas daugiausiai mąstyturėtų. Neuztenka į žmoniją žiūrėti kaip į visų žmonių skaitinį. Ir žmogaus pavidas toli dār nėra žmogus. Jis tuo tik tampa, kad jame žmonija gyvena. O žmonija atskirame žmoguje yra jo žmoniškumas. Kad to nėra, tai žmogaus pavidas tėra kevalas be branduolio. Ir toks „žmogus“ yra žmonijos išgama. Ira givis be sielos.

Bet ne visumet taip ir jau yra, kad kartā nesirodo žmoniškumas. Tasai yra žmogaus asmenibė. Ir jos būvis yra, kaip jau aiškinta, to pasaulio sritije, kurioj užgema sąmonibė. Bet ta asmenibė tegāli tapti žinoma, kada žemesniosios gamtos sritis jai tarnauja. Sitos sritis, kurios gyvenilijoj, augmenijoj ir mineralijoj apsireiskia, yra sudėti žmogaus prigimtij. Tosios paviršus yra žmogaus pavidas, būtent kūnas. Ta prigimtis turi linkimā savaip giventi. O todėl gal atsitikti, kad žmoguje nėra matyti žmoniškumo. Tatiau jis jame randasi. Tik nėra galingas prigimti suvalditi ir atvirai pasiroditi. Iš to pareina kova, kuri eina tūlū žmoniū viduje.

Ta kova yra žmonijoj jau ilgā laikā žinoma. Apie ją kalbama visose tikibose. Ir tose jų liekanose, kurias šiandien žmones vadina senomis pāsakomis. Iš tos kovos pajautimo gimė nuostabiausis

zmoniū sumānīmai. Pasidārē iš jos mintīs apie gerībe ir piktībē, iš dalies net apie Dievā ir vėlniā.

Ne visumet ējo šī kova zmonēse. Ji īra zīmis īpatingo pazangos, evolūcēs laipsnio. Prasidējo, kuomet zmoniškumas tiek išaugo, kad jis zmogaus prigimtī nors māzuma pajudinti galējo.

Nēra taip, kad zmoniškumas vēliau pasidarē. Jis nēra gimes iš gīvuliškumo. Reikštū tai tiek-jau kaip kad sakītūme atsirādus iš nieko. O taip nieks nesidāro. Vienas šviesiausiū šīū dienū gamtos mokslo išmānīmū īra tas, kad, kas apsireiškia gamtoj, tas turi būti gamtoj buvęs iš-pat jos pradios. Taip ir zmoniškumas. Todēl zmonija nēra jaunēs nē uz gīvulijā. Ji tik vēliau teapsireiškē. Ir išmintingiejie turi teisībe, sakīdami, kad, pasauliui atsiveriant, pasidārē visi zinomiejie gamtos skīriai. Ir zmonija.

Evolūcē turi būti geriau suprantama, kaip tai ligšol dāroma. Jos nebūtū be involūcēs. Regima īra, kad visi gamtos skīriai rodo augštīn, zmonijon. O zmonija neabejojamai linksta dvāsios, sāmōnēs, išminties pusēn. I dvāsines Augštības īra taikoma pazangos. Bet neturētū būti tai klaidingai suprantama. Istikrūjū tas taikīmas nēra nieks kitas kaip gamtos, pasaulio gelmiū atsivērimas. Visuomos gīvenimas īra grīzimas ton versmēn, iš kurios jis kilēs īra. Kas buvo to gīvenimo pradia, tas āmzīū bēgīje jo reiškiniāis visai apsikloja. Toliau tie reiškiniāi išlengvo tos pradios, būtent pasaulio gelmiū, vėl šviesinami, taip kad minimi reiškiniāi tarsi nīksta toj švieso j ir grīzta savo pradion.

.....

Sis grīzimas īra tat, kas vadinama evolūce, pa-
zanga. Isikūrimas minimū reiškiniū īra involūcē,
īsisiautimas, pasidārīmas matēriālišku. Vadinama
tai ir pasaulio kūrimu.

Is to aiškēja, kad pirmame pasaulio gīvenimo
āmziūje jo linkimas buvo matēriālišku tapti, gaminti
pavidalus, kūnus. Tas linkimas dār ir šiandien viršū
turi. Tuo tai, kas vienībē buvo, pasidārē daugībe.
Linkimas matēriāliškuman īra ir linkimas daugībēn,
skirtuman. Vienetus kurti īra uzdavi-
nīs pirmosios pasaulio gīvenimo da-
lies. O vienetai pirmiau kūniškai atsiskiria.
Antrojo gīvenimo āmžiaus uzdavinīs
īra augstiausiā sāmone, būtentsāmo-
nībe īs auginti. Sitame āmziūje kaip tik da-
bar gīvename. Jis jau labai senas. Bet jo krīpti
tepradedame dabar īsmanīti ir ja zinomai, sāmoin-
gai gīventi.

Apie tā āmziū toliau kalbēsime. Pirmiau svarbu
suprasti pirmā gīvenimo laikā. Ipatiai žmonijos ap-
sireiskimā. Toji tame āmziūje īslengvo īgijo kū-
niiskus pavidalus, kurie pagaliau buvo dvejopi: vī-
riški ir moteriški. Jais jī buvo daugībē. Bet esmėje
likosi vienībē. Vienok negālīma īpatingu atskiru pa-
vidalu tapti, jeigu nēra īpatingos jau jēgos, kurios
jī kuria. Pavidalū daugībē rodo ī žmonijos esmėje
esantias īvairias jēgas. Pasauliui isikuriant ir žmo-
nijos skīriui pasaulio gilībēj atsirandant, tše sukilo
veikiai visokiū jēgū. Vikino tai judėjimas, srovē īs
pasaulio Priezasties. Žmonija jos buvo tarsi vedama
ī kitas gamtos sritis. O taip jos jēgos augo ir īvai-

.....

riavo. Iš pradios tos jėgos tesiskirė platiuose apskrituose. Ir iš jų kilė pavidalai buvo ligiai didio skaitiaus. Bet gyvenimā ilgiau išlaikant, tos jėgos ir iš jų pasidare judėjimai ir pavidalai vis daugiau ivairiavo. Ir taip radosi visokie skirtumai.

Tokiu būdu žmonijos esmė, turėdama vienā sāmone, apsireiškė involucės bėgije pirmiau didiomis jėgū rūšimis, kuriū kiekviena dalinos ī mažesnes ivairias rūšis. O tūjų atspindiniu regimame pasaulyj buvo didiosios ir mažesniosios žmonijos padermės, būtent **rasės** ir tautos. Ir taip, pasauliui įsikuriant randasi laiptai, kuriū viršū apima viena žmonijos esmė, vidurī ivairiū jėgū rūšis ir āpatiā ātskiros jėgos. O tie tū laiptū laipsniai atitinka tā, kas šiandien vadinama žmonija, tauta ir atskiru žmogumi.

Pavidalas, kaip sākēm, atsiranda apsireiškiant kurantioms jėgoms. Bet tos jėgos nevirsta tiesiog kūnu. Nemenant kito, ĩra vīriausias tarpininkas tarp jėgū ir kūno tai, kā vadiname krauju. Todėl ir rodos lig jis kūnā gamina. Ir pavidalū skirtumai turi būti gaivalais jau krauje. Taip ir ĩra ištikro. Kraujas ĩra labai ĩpatingas dalikas.

Šiandien kraujo skirtumai ĩra didiai skaitlingi ir labai aiškūs. Minimame pasaulio āmziūje taip nebuvo. Gīvenimas tuomet teaušo. O aušroj nieks nĕra pilnai aišku. Tik išlengvo viskas pasidārė žimesniu. Tik išlengvo augo skirtumai, ivairumai, o tuo jautrumas, gīvumas, sāmone. Ir sušvito pagaliau pasaulyje sāmonebė. Apsireiškė didiu tobūliausiū pavidalū skaitiumi. Buvo žmoniškumas regimoj gamtoj uždimes.

.....

Bet tuo pasidârê priezastis dâr didesniâm ïvai-riävimui. Pavidalai, kurie dabar prasidêjo bûti tikrai žmoniški, vis daugiau tobûlêjo, tai esti, kiekvienas tâpo kuo - daugiau ïpatingu. Bet kas ligšol buvo ïvairumas be sâmonês, tas vis daugiau pradêjo ir nusimanïti esâs kitu, skirtu. Taip skirtumai nebepasiliko vien kûne ir krauje, bet râdosi ir sâmonêj. O kadângi su sâmonibe, su savës-žinojimu dâresi ir žmogaus kalba, tai toji taipo-jau ïvairiâvo.

Visa tai ïvïko greta su didesniu kraujo ïvairumu. Sâmonê, kuri žmonijoj turi bûti viena, negâli vienaip žvesti eidama per ïvairû kraujâ. Ir todêl turêjo rasties didios kalbû rûšis ir kiekvienoj rûšij ïšlengvo mažesnês, bûtent ïvairios vienos **rasês** arba padermês kalbos, tai esti atskirû tautû kalbos. Tuo berods sâmonês ïvairiâvimas nepasibaigê. Seimose ir atskirame žmogûje jis ir šiandien dâr eina tolin. Kiekvienas žmogus savo bûdu mânô ir gïvena savo dvâsioje.

Sïtu sâmonês ïvairumu ïra pasiektas didiausias gïviû skirtumas, ïra gaminti vienetai. Tie skirtumai nebêra tik pavidalû, kûno ir kraujo ïvairumai, bet jie siekia giliau. Jais jau ir skiriasi atskirû asmenibiû mânïmas, savës-žinojimas. O ligiai tame randasi individuâlo, vieneto ïpatibê. Jo asmenibê pareina ïš sâmonibês srities, jos pâgrindas ïš matêrês. Bet reikia gerai ïšmanïti! Vienetai pasilieka ligios asmenibês, o ïra ïvairios tik apsireiškime. Ta pati sâmonibê, tas pats savës - žinojimas, kurs spindi per tris gamtos skïrius, ligiai tuo pasidâro tokiu tûleriopu. Todêl ir reikia skirti tarp vieneto

.....

savęs-zinojimo sritīje ir jo paties gamtos apsireiškimo skīriuose. Tse vienetai īvairiauja, ten īra pānašūs.

O taip zvelgiant ī sāmonēs īssiskirstīmā, pasirodo vėl tie patīs laipsniai: zmonija, tautos, atskīri zmonēs.

Bet tie laipsniai dera ir kopimui augštīn. Visumos atsivērimē vīksta viskas tiksliai. Pirmame pasaulio āmziūje pasidāre laipsniai īra antrame āmziūje kilimo prietaisai. Apskritai imant, kilimas, pazanga gāli būti vadinama sāmonēs Sviesējīmu, tai esti aiškesniu pasaulio gelmiū apsireiškīmu. Bet tai īra ir vėl skaidresnis gamtos, gīvenimo vienībēs tikrinimas. Tuo keliu vienetai, kurie īsaugo skīrti, vis daugiau īsvīsta savo asmenībīū vienībe. Vieneto sāmonē tampa platesne ir gilesne. Kad jo savęs-zinojīmas pirmiau buvo tik savo kūno, toliau geismū pajautīmu, tad jis toliau turi tapti asmenībēs numānīmu, pasidarīti patia zmoniškaja gīvībe. Bet tai tik tuomet gālima, kad kartu īslengvo vieneto sāmonē īškīla lig tautos sāmonēs. Tad jis pagaliau tegāli īaugti ir ī zmonijos sāmone.

O taip antrame pasaulio āmziūje, būtent grīzimo, evolūcēs laike, tauta vėl stovi kelio vidurīj. Zmonijos Augštībēn nieks negāli grīzti neeidamas per tautā. Zmonijos širdin kelias eina per tautos širdī. O taip eina kelias pasaulio ir Visumos Priezastīn.

Kuomet zmogus īškīla īš savo siaurumo, jis ir pajautīa daugiau tautos gīvenīmā. Ir tautū „pabu-

dimas“ vien gāli būti iŝmānomas zvelgiant ī evo-
lūce. Vienok toji neīviksta tuo, kad „pabudusios“
tautos pasidāro prieŝingomis kitoms tautoms.

Lig tikro laipsnio taip berods visumet bus.
Skirtumai auga su sāmoningu atsiskīrimu nuo kitū.
Tik tie skirtumai neturi būti padāromi pasiprieŝi-
nimais, bet pasilikti īvairumais, tautū lobiais.

Bet visā tā turime tuo tārpu dār ī ŝālī dēti. Si-
son pirm viso svarbu iŝmanīti zmonijos, tautū ir
atskirū zmoniū sātīkius ir tuo tautū, jū kraujo ir
jū kalbū kilme. O īŝ viso to kīla naujas klausimas,
kuris reikalauja atsiliepimo.

**Tautū iŝlikimas
ir vienetai**

Kiekvienas gīvas pavidalas ski-
riasi nuo taip sākant negīvenantio
tuo, kad jis nē akies mirksnī ne-
pasilieka tuo patiu. Nuolatai jis virsta kitokiu. Gī-
viejie pavidalai īra tarsi vāgos, kuriomis gamta
plaukia. Kiekvienas jūjū traukia gamtā su jos ma-
tēre ir jos galībėmis ī save ir vėl visa kitokiu iŝ-
leidia.

Izīmus tame tarp visū īra zmogus. Nēsa jis gī-
viausias, kadāngi sāmoningiausias. Ir iŝmintingiejie
sāko, jog milionū metū bēgīje visa regima zemiŝ-
koji gamta īra tekėjusi per zmogaus prigimtī. Taip
ji tāpusi zmogaus asmenībēs pasiekta ir prisunkta.
Beveik gālima sakīti, ji tuo zmonijos antspaudā īra
gāvusi.

Bet nēra tai jau atliktas dalīkas. Nuolatai tat ir
ŝiandien dār vīksta. Ir lengvai suprantama, jog
zmoogui gīvenant, ta gamtos dalis, kuri jo prigimtīj

.....

su jo asmenibe susitinka, turi visai įpatinga pasidariti.⁵⁾ Iš jos turi tarsi spįgsoti žmogaus asmenibė. Todėl žmogaus kraujas ir kitoks, negu šiaip kokio givio ant žemės.⁶⁾ Ir žmogus taip nuolatai dirba gamta versdamas kitokia. Koks jis bus, tokia bus laiku ir gamta. Iš ko matyti, kaip žmonija reikalinga gamtai, o koks galingas ji jai yra akstinas.

Bet pirm viso turi žmogaus įpatingumą kraujo žiedai, būtent diegai naujām žmogaus pavidalui. Tiejie tarsi pilni tū žmonijos įpatibiū, kurios tik tuo skirtu krauju apsireikšti gali. Kaip kraujas atsirādo

⁵⁾ Pirm tūlū metų buvo moksliska visus pasidārantius kismus gamtos sritise laikyti aplinkibiū vaisiais. Ir nėra tai visiškai klaidinga. Tik aplinkibėse nebūtū judėjimo ir veikimo, kad tas nekiltū iš gamtos gilibiū, kurios givū esmėmis apsireiskia. O tā daugiau išmānant, ir daugiau svarbumo dedama ant tū, negu ant aplinkibiū. Kad ne tose, bet žmoniū asmenibėje givena prigimtī keitiantios jėgos, matyti ir iš šios žinios. Amerikoje tām tītia sudarītas komitėtas surinko mokslui žinias apie ten atkeliāvusius žmones iš Sicilijos ir Židus iš Rusijos. Prof. Franz Boas Kolumbijos Universito tas žinias mokslui sunaudojo. Ir ištirė, kad tū žmoniū vaikai, gime Amerikoje, labai skiriasi nuo tėvū ir senesniū broliū gimusiū tėvinėje. Skirtumas pasirodo su kiekvienu naujai gimusiu kūdikiu didesniu. Sicilijos giventojū galvos yra ilgos, Židū trumpos, o abiejū vaikū galvos vidutinės. Aplinkibiū veikimas tokiu trumpu laiku niekumet nepadaro tokio kitimo. O vaikai jau gema su tokiomis galvomis. Kraujo maišimo tikrai nėra buve. Lieka todėl vien aiškinimui tām dalikui užgemantiū asmenibiū apsireiskimas, kurs kūno pavidalā savaip taiso. Tos asmenibės turi būti visiškai kitos negu tėvū asmenibės.

⁶⁾ Kān reiskia gentiskumas žmogaus ir bezdionės kraujo, minėjau rašte: Žmonijos kelias.

.....

pirm âmziû, tû îpatîbiû vos numanîti buvo. Bet gamtos atsivêrimo bêgîje jos atsidurdamos erdvês ir laiko siaurîbêse, turêjo pasidarîti aiškesnêmis. Ir tuo tâpo aiškesniais ir kraujo skirtumai. O kadângi kraujas îra atskirû žmoniû ir tautû gimtinê, žmonês ir tautos ir vis skirtesnêmis, žîmesnêmis rodosi.

Taip tautos, arba kitaip sâkant, žmoniû kraujas per milionus metû buvo auginamas savo îpatîbêse. Ir tai negâlî bûti dalîkas lig be vertîbês, kurio nereikia pastebêti. Pasaulio gîvenime niekas nesidâro bereikalo.

Žmonija apsireikšdama matêriâlîškai, tai esti erdvêj ir laike, negalêjo tai kitaip darîti kaip îvairiomis padermêmis ir tautomis. Per didis jos turtas, kad jî vienaip ir žîgiu parodîti galêtû. O toliau nuaidama, jî negâlî mesti î šalî, kâ jî îra stâtiusi. Pati jî augštesniâm kilimui îra pasidâriusi sâlîgas. Kiekviena tauta, kiekvienu žmogumi žmonija kîla. Todêl jai kiekviena tauta, kiekvienas žmogus îra reikalingas.

Rods patsai kilimas teprasideda atskirame žmogûje. Jo vidûje tas didîsis dalîkas vîksta. Tše pazanga veda augštîn ir tautâ ir žmonijâ. Bet tautoj paslêptos tâm sâlîgos.

Todêl tautos ir îšlieka visâ gîvenimo âmziû. Atskiras žmogus tik tas kelias dešimtis metû. Tad jo prigimtis pasklîsta gamtoj, o jo asmenîbê, jo žmoniškumas, kîla samonîbês sritin. Ira jis kaip saulês spindulîs, kurs traukiasi atgal î saulê, daugiau sušvîtes augindamas ant žemês visokius žiedus. Žmo-

.....

gaus asmenībē ģra tĀpusi sĀmoningosne. O kad par-
eina, ģstĀtģmĀms veikiant, naujas laikas erdvinio ģr
laikinio ģģvenimo, ģi vĒl apsireiģkia regimame pa-
saulģje. ģmogus uģgema.

Vienok, kas iģ tĒvĀ gema, nĒra patsai ģmogus.
Pareina iģ ģģ tik ģmogaus kĀnas, kraujas. Tasai
tĒra ģmogui apsireiģkimo prietaisas. Berods ģra
uģgģmes kraujas prisunktas tĒvĀ ģpatģbĒmis, ģr ģra
dalģis atskiros tautos. Bet ģis ģr stovi artģmiausiame
sĀntģkģj su uģģimusiĀ ģmogumi. NĒsa koks ģmogus
ģra, tokiu ģis ģr tegĀli apsireiģģti. TodĒl ģis ģr ve-
damas ģstĀtģmĀ ģ ģpatingĀ kraujĀ, ģ „savo“ tautĀ. ģi
ģĀm tenka, kadĀngi jo asmenģbĒs bĄtis ģĀ atitinka.
ģr todĒl ģis negĀl kitur uģģimti, kaip tĢe, kur ģĀm
ģra reikalinga ģģventi pazangos tikslui, arba jeib ģis
ģģvenimo uģdavinģ sprestģ iģmoktĄ. TodĒl kartais
tĄli vienetai tarsi sau bausmei uģgema ģpatingoj
tautoj.

Taip kiekvienos tautos iģlikimas, jos tolimesnis
ģģvenimas ģra vienetĄ dalģikas. Kiekvieno ģmogaus
asmenģbĒ, pareinanti ģ ģģ pasaulģ, ar augina ar ģudo
savo tautĀ. Destiesģ, ar ģmogus ģengia tolģn,
ar atgal. TodĒl ģr tautos ģra visai tokios, kokie ģmo-
nĒs ģaminasi ģģ kraujĀ. Tautoj uģģemant prakil-
nioms asmenģbĒms, toji kģla. Atsirandant uzliku-
sioms, ģi ģĄva. Taip ģĀli kartais visai nauja tauta
atsirasti. ģpatiai, kad uģģemanti vienetai visai skģ-
riasi nuo savo „tĒvĄ“.

Kraujas negĀli jau todĒl bĄti vadinamas ģen-
tiģku, kad ģentiģko kraujo ģmonĒs ģaminasi iģ kokio
vieno poro, bet ģr ne todĒl, kad bet-kokie ģmonĒs

gīvena viename krašte ir jautia tã pãti orã, šalti, šilumã, ir tt., bet kadãngi tuo krauju apsireiškia šiek-tiek ligûs vienetai, viena ir ta pati dvãsinê galibê arba — silpnibê. Ir kraujas, tauta todêl nepasilieka vis tokia-pat. Žmonija stengiasi kiekviena tauta vis daugiau paroditi dvãsinî savo lobî, apreikšti žmoniškumã ir tuo grožinti ir šventinti, net švie-sinti visã žmoniškãjã gamtã. Bet kada kokiame krauje susitvenkia tãm visai priešingos galibês, tada jos atsiima ir jo gaminimo linkimã ir jêgã. Tauta nîksta. Aiškus žîmis tautos augimo îra tat, kad jaunesnioji karta îra kilnesnê negu senesnioji, kad ji apreiskia daugiau žmoniškumo negu šitoji. Taip tautos gīvenimas, jos išlikimas visiškai dera iš vienetû kilimo. O tãtiau tauta vêl îra tãm ir sãlîga.

•••••
Žemas ir iš-
kiles žmogus
 •••••

Paduotuosiuose aiškinimuose grei-tu žvilgiu pørêjome gamtos gīve-nimã. Išvidom, žiûrint î žmonijã, dvi to gīvenimo dali: pirmojoj išaugo pilni matê-riniai žmogaus pavidalai: gaminosi žmonijai kraujas, rãdosi tautos ir kalbos, žmogaus kûnas net dveju-pu: vîrišku ir motrišku.

Taip rodos bûtû koks tobûlumas pasiektas. Bet ištikrûjû têra kevalas išauges. Antroj gīvenimo dalij turi vaisius rasties ir nokti: žmogaus vidus, pagaliau tikrasis žmogus. Išauges îpatingas kraujas îra vî-riausiai prietaisas žmonijos dãliai îpatingu bûdu gī-venti, o išaugusi kalba îra vîriausiai priemonê îpa-tingu bûdu apsireikšti. Dabar antroj gīvenimo dalij žmonija tuo turi naudoties. Tiktai kãm, tas ne taip

.....

lengvai suprantama. Nėsa vidaus dalikai paprastai neregimi. Ir tām, kursai vien tesizino kūnu, vidaus gyvenimas turi būti niekas.

Rods ėra ir žmonėū, kurie gėvena daugiau vidaus gėvumu: mintimis, geismais, jausmais, ir tt. Dār ir skaitosi save tais esant. Vienok, pasidāre mokslā, jog žmogus tėra kūnas, tuo ir tiki. Tokie tai, žinoma, dār menkiausiai galės suprasti, kas turi būti pažangoj pasiekama.

Bet noringām nors kiek tai paaiškės, išiziūrint ė žmogū ant žemo pažangos laipsnio ir ė tā, kurs augštai ėra iškiles.

Tikrasis ir pirmasis žmogaus žėmis ėra žinojimas save esantiu. Tuo žinojimu jis skiriasi nuo gėvulijos. Iš to žinojimo dārosi ir kalba. Žmogus vienas tetari: esmi. Gėvuliai neturėdami savės - žinojimo ir negālė kalbėti.

Bet žmogaus savės - žinojimas ne ligus kiekvienaime. Žemiausias, pradinis to žinojimo laipsnis ėra tas, kad jis kilā tarsi iš kūno gėvenimo, kad vien kūnas su savo reikmenėmis primena žmogui, kad jis ėra.⁷⁾

Taip gėvena žmonės, kurie vos skiriasi nuo gėvuliū. Juose patsai žmogus lig gėliai miega. Ir tik māžuma praverā akis, kad kūne atsiranda ar valgio, gėralo ar šiaip kokio reikmenė. Tājā patenkinus, kūnas ramiai tolin gėvena, žmogus pats, tai

⁷⁾ Įpatingu būdu kultūriniū žmoniū kūdikiai pirmasis gėvenimo metais skaito savo kūnā esant daigtu tarp kitū daigtū, savo vardā jām duodami, ir ė visus jo reikalus žėuri kaip ė tikrai jojo, ir tik palengva išmoksta juos savo reikmenėmis pavadinti.

.....
esti „asmenībē“, sau kažin kokiose gilībēse
sapnuoja.

Aiškumo dēļ dār pasakāsime, kad zmogaus kūnas tegāli išķikti, patiām zmogui, tai esti jo protui ir iēmānīmui, o būtū tasai ir kaži-koks silpnas, tuo pasirūpinant. Išvīskime aišķiai skirtumā tarp gīvulio omēs arba instinkto judinimo, vārīmo ir zmogaus rūpesnio!

Zmonēs su pradiniu savēs-zīnojīmu nepazīsta geidimū bei troškimū. Nēra tū jū vidūje. Todēl tokie zmonēs nedāro ir nieko pikto, kad jū kūno reikalāvīmai patenkinti. Vien tie kartais sukēlia laikui zmogaus geismā, bet kartais ir kokias mintis bei māzuma mānīmo. Bet su kūno reikmenēmīs dingsta ir tas vīdaus gīvumas. Todēl tokie zmonēs nekalti kaip ir pati gamta. Ištīkrūju ir teapsireišķia beveik vien kūnas, kurs ir tēra tik gamtos daļēlē. Kas tame apsireišķime īra zmonišķa, tai beveik nepastebīma.

Tokiū zmoniū sāmonē kaip rītmetio brēšķīmas vos tesiskīria nuo tamsībēs. Ir jū noras, kad jis ir sukiltū, vos pajūdina jū kūnā. Vos sukīlēs, jis ir nīksta. Neturi jis jokios galībēs. Vāromi tokie zmonēs vien to, kas īš pavīršaus ant jū uzeina: ālkio, troškulio, skausmo, saltio, ir tt. O tai īra vien ākstīnai, kurie apskīrtai jūdina gamtos gīvenīmā. Ir kad vienas ar antras jau būtū vidūje daugīau pauges, kad jame atsīrastū daugīau noro, kartais ir pasīrīzīmo, tad teprivālo uzeiti tiktai koks netīk-

.....
kētas pritraukimas, ir tuoj toks žmogus yra pamir-
šes tą, kam jis buvo pasirizęs.⁹⁾

Iš savo pasijautimo, iš žinojimo „esmi“, toks žmogus nieko neveikia. Jis kaip koks nukritęs lapas, kurį vėjas neša. Givuliai yra priaugę lapai. Bet žmogus turėtų savo noru vaikštyti kaip givės daigtas.

I tokį žmogų, kaip jį išon parodėme, paligin-
kim iškilusį! Viriausias jo žūmis, berods tik jįm
patiām rėgimas, yra tas, kad jis nesizino vienu esan-
čiu su kūnu, bet su pasaulio Priezastimi. Iš tos gi-
libės, arba kad norima sakiti: augštibės, pareina
jįm liudimas: esmi.

Toj Augštibėje jis žinosi pats givėnantiu. Ir
visām judant ir kintant, jis rimsta nekisdamas. Kas
užgina ant jo, jįm berods tampa žinoma, bet jo ne-
pajudina. Jis rūpinasi savo kūnu, jis pažįsta be-
galo daug jausmų ir geismų, žino nesuskaitomų min-
čių, bet visi tie dalikai pasilieka jįm paviršutiniš-
kais. Jo asmenibės jie nepasieka. Ir jįm tiek svar-
bumo teturi kaip kokiām daržininkui žemė, vanduo,
oras, vasaros šiluma ir dārbo įrankiai.

Nevaldomas toks žmogus nei to, kas givėnime
atsitinka, nei savo kūno reikmeniū, nei geismų arba
jįm atplaukiantiu mintiu. Jis visumet veikia iš gi-
liausio išmānimo, iš savo žinojimo: esmi. Kartā
kam pasirizęs, jis tai ir ištesia. Nieks jo nebenu-

⁹⁾ Taip gana dažnai ir pasielgia „kultūros“ žmonės. Vienok
tai yra žūmis fikro nupuolimo, kuris paprastai pareina ar iš pasi-
leidimo ar iš ištvirkimo, iš degeneracės.

.....
kreips nuo to. Jo mânimo ir vâlios galibê pereina
visa, kas gîvenime ivîkti gâli.

Kaip saulês spindulis savo šviesâ, šilumâ ir ga-
libe parsineša iš patios saulês, taip toks žmogus
visumet iš pasaulio Priežasties, iš Jos Gelmês vei-
kia. Ir todėl yra tarsi visâgalingas. Bet jis todėl
ir toks turtingas yra, jog nieko nebegâli geisti iš to,
kas gîvenime. Kas galêtû iš gamtos kâ suteikti
saulês spinduliui? Visa jo apdovanojama. Taip ir
iškilės žmogus teikia ir iš savo neišsemiamos gî-
vîbês dalina palaiminimo sroves.

Ir jis beveik ir nieks kits, kaip pasaulio Prie-
žasties rîkas, iš kurio Toji lieja gausiâ ir kilniâjâ
gîvîbe ir palaiminimâ.

O tokio žmogaus sâmonê spindi kaip pati saulê.
Sâmoningas jis yra lig dugno savo asmenîbês. Jo
išmânîmas šviesina ir tamsiausius bei kietiausius
dâlikus.

Ir kita-kas jâm yra dâr ipatinga. Gîvendamas
pasaulio Sirdij, jis žinosi vienu su Ja. Žinosi todėl
vienu su visu, kas gîva, kas estî. Toks žinojimas,
kurs iš pradios têra pajautimas, yra tikroji tikîba.
Iš jos pareina išmintis, meilê ir galibê.

Koks menkas prieš tai yra tikêjimas, kad žmo-
gus vien yra kûnas! Nedaug daugiau reiškia, kad
žmogus tiki esâs vienu su savo geismais, mintimis,
ar žiûrint î paviršû: su namiškiais, su šeima, su
gimine! Daug svarbesnis jau yra žinojimas vienî-
bês su tauta arba dâr net su visa žmonija. Jos Sirdij
gîvenant, gîvenimas pasaulio Priežastij nebêra
tolimas.

.....

Tokių skirtų yra tuodu žmogų, kurių vienas stovi pažangos laiptų apatijoje, antrasis jų viršuje. Bet laiptai tik taip ant greitųjų paroditi. Apatijoje atskiras žmogus: vyras, moteris. Laiptų vidurij stovi tauta, o prieš viršų žmonija. Ir nėra kito kelio augštin. Žmonijos širdin tegalima pakilti per tautos širdį. Ir taip tik pagaliau pasaulio širdin.

.....

<p>.....</p> <p>• Vada⁹⁾, šeima bei</p> <p>• tauta ir išaugi-</p> <p>• mas svetnaudibės</p> <p>.....</p>	<p>• Taip tauta pasirodo labai</p> <p>• svarbi žmogaus kilimui. To-</p> <p>• dėl reikia tai geriau dūr pasi-</p> <p>• aiškinti. Žmogui tūpus matė-</p> <p>• riniu, tai esti, jām įgijus pilnā žmoniškā pavidalā</p> <p>• pažangos amžiuose, pirmutinis tolimesnis žingsnis</p> <p>• yra žadinimas vidaus givibės, kūrimas vidaus give-</p> <p>• nimo. Žmogus turi praturtėti jausmais, geismais ir</p> <p>• mintimis. Tie tad pergali, apveikia kūno, matėrės</p> <p>• sunkumā arba vangumā. Ir kūnas tad juda ne savo</p> <p>• reikalū vāromas, bet geismū-troškimū, mintiū.</p>
---	---

Tām vikinti smarkiausioji priemonė yra paties pasaulio atsivėrimo (išikūrimo) gaminta. Rādosi žmonių kūnų dvejojumas: vyras bei moteris, žmogus bei žmona. Juodu yra tiedvi įpatingi jėgi, kuriom sutariant, gaminasi nauji žmonių pavidalai. O

⁹⁾ Vadinu žodiu „vada“ apvedusiųjų sántikī, gyvenimā, bet gal tiktu tām ir žodis „santuoka“. — Svetnauda (žmonių žodis) = egoistas.

Pastaba. Praleidiu tūtia neminėjes iš bendrojo gyvenimo visa tai, kas šiaip dera žmogaus kilimui. Nėsa taip tegalima išvengti alsinanti platumā ir tā aiškiau išdėstīti, kas šitame rašte svarbiausia.

.....

pažangos ištâtimas, kurs taip - gi liepia apsivedimâ ir gaminimâ, kuo-smarkiausiai tarnauja pãžangai tuo žmogaus dvejopumu.

Labai daug bûtû gâlima pakalbëti apie tâ nuostabûji vîro ir moters sântikî.¹⁰⁾ Paviršumis žiûrint. rodosi, ligu tik matêrê teveiktû matêre. Bet šitas dvejopumas râdosi žmonijai tampant matêrine, erdvine ir laikine. Todël jis turi bûti kiles iš žmonijos turinio. Ir jame apsireiškia âkstinai, kurie slepiasi pasaulio kuribos gilibêje. Tatiau šison iskelsime tik kelis dalikus.

Daugiau negu šiaip-kas gîvenime vîras îra moterai o toji vîrui priezastimi vidûje turtëti. Pirmiau vienas tarsi kitu kûnu ir tojo pajutimais didêja. Bet tada vienas sukelia ir antrame vidaus gîvumâ: jausmû, geismû, mintiû. Vîras ima iš moters ir toji iš jo sau vidaus lobio. Atskiras žmogus gîvendamas su kita gimtimi tuo tarsi didina savo turtêjimo dirvâ. O tat îviksta jau ir ant zemiausio žmogaus laipsnio. Tik tuomet abu bûdamu vargingu nedaug gâli imties vienas iš kito. Ant augštesnio laipsnio abu žmogu îra turtingesniu. Ir tuomet vienas kitâm labai gâli derëti vidaus lobimul.

Bet vîro ir moters susituokimas turi dâr kitâ svarbumâ. Ira tuo paduotos sâlîgos gîventi žmoniû skrituliuose, iš kuriû žmogus gâli sau imti dâr daugiau geribiû. Vîro ir moters susiêjimas gamina šeimâ, suveda žmones î gimine, padâro gâlima šeimom ir giminês gîvenimâ.

¹⁰⁾ Rašiau platiau apie tai rašte: Gimdimo Slëpiniai.

.....

Iš tūdviejū skrituliū nuolatai žmogus imasi, kuo savo givibės pajautimā gaivina. Visaip jo vidus pildosi visokiais pritirimais, visokiais jausmais, geismais, mintims, jām gyvenant šeimos bei giminės sântikiuose. Kūnas su savo givumu jām beveik neapmātomai didēja. Visa šeima, visa giminė žmogui pasidāro jo kūnu. Kad pirmiau vien jo paties o paskui ir jo žmonos kūnas jām teikė gyvenimo pajautimā, tai tā dāro dabar visa šeima ir giminė. Ir kaip seniau jis jautėsi vienu tik su savo kūnu, toliau su savo moters kūnu, taip dabar žinosi vienu su visa gimine.

Didesnis ėra tuomet skritulis, iš kurio žmogus gāli sau naudos imti, bet ėra ir platesnis jo pajautimas, jo, kad ir klaidingas, savės-žinojimas. Žmogui tāriasi: esmi, ne tik iš jo ir jo moters kūno, bet ir iš šeimos ir giminės.

Bet tuo pasidārė ir jo pasijautimas gilesnis. Visā laikā buvo tām priezastis tik kūnas ir kūno skrituliai. Dabar jis pradeda savė rasti savo vidūje, žinosi geismingu, mintingu žmogumi. O tokiu jis visai kitaip traukia visā savės negu kūnas. Tasai tik kartais ko reikalauja. O jo reikmenes patenkinus, kūnas ir nutīla, ir išlengvo pamirštamas. Bet žmogus, kuriame jau išaugo geismingasis vidus, nebenurimsta. Nuolatai tas reikalauja patenkinimo. O juo-daugiau, juo jis gīvesnis. Ir žmogus su tokiu vidaus gyvenimu vis tik žiūri, kaip nuraminus savo troškimus. Dār tiki savė ieškant ramībės, patenkinimo. Tatiau tik tarnauja savo geiduliāms. O tarnauja nieko neatbodamas. Kaip koks plėšrus

gīvis. Žmogus ir tikras savālninkas. Svetnaudibē jame jī valdo.

Jai pasiduodant, veik nēra kraštū. O lig gīvenimas tām ir taisītas. Gimīnē tiesia keliā tauton. Ir su ja žmogui pasidāro beveik bekraštīnis skritulis, iš kurio gālīma imti visokiū patenkinimū, visokiū smagumū.

Kiekvienas tos patios tautos vaikas savaip gīvena, turi savo īparingumā. Bet tas pats kraujas padāro, kad kits tā īparingumā gāli suprasti, kad gāli būti kito kraujo plasta pajudinamas. Ir tokiu būdu daugiau gīvumo patirti, kitiems to paties kraujo žmonēms gīvenant. O kalba, kuria kiti apsi-reiškia, jām dār daugiau suteikia. Atidengia jām kitū vidaus slēpinius ir jomis jo vidū pildo. Ir jis jī tik sau maitina.

Taip tauta rodos tik tām teesanti, kad žmogus ja pasinaudotū, kad jis taptū kuo-didesne svetnauda. Tik prisiminkime, kiek kartais vienas ar kitas pasi-ima iš jos mačērīnēs naudos, kiek garbēs bei gīri-rius, net ir galībēs, kaip tai dāro, paveikslui, tūli netike valdovai.

Bet nepamirškim: nebēra kūnas viduriu visū smagumū, visū gīvībēs pajautimū ir žiniū, bet vidus. Jame līg apie naujā, augštesnī ir platiai siekanti „esmī“ spietiasi ir telkiasi įvairiausi jausmai, geis-mai, linkimai, troškimai, mintīs, ir tt. Žmogus žino save esant daugiau savo vidūje. Jis gīvena didesnēj gilībėje.

O toj išlikti nebeužtenka kūniškū dalikū. Rei-kalingi visai kitokie, daugiau tokie, kurie tik vidūje

patiriami. Todėl jau ir sântikiai, kuriuose tai gálima, neberandami tame, kas rankomis sugriebiama ir akiu mátoma. O kadangi atvirai visi minėti pritariamai gaminami giminės ir tautos, tuodu skrituliu nebejautiamu tiktai kaip regimo pasaulio, bet daugiau kaip vidaus gyvenimo skrituliu. Atradimas žmonių sântikių krauje ir kalboj yra suvokimas augštesnių, nematérinių gyvenimo skritulių.

O iš jų sau naudà imdamas, žmogus galétu ígíti milžiniškà gívibės pajautimà, galétu tapti milžiniška svetnauda, milžinišku svetnaudibės branduolu ir tuo milžinišku kitų žudítóju. Palaimingu būdu tai tenusiduoda labai retai. Šiaip netik túlos šeimos bei giminės, bet kartais ir visos tautos žútú vieno žmogaus naudai. Ir kad kartais kokia tauta kaipsta, gálima teisingai spėti, jog ji siurbiamo kokios svetnaudos.

**Vada, šeima bei
tauta ir teikin-
gumo išauginimas**

Pazangos istátimas labai toli sieka. Ir minimas nukrípimas svetnaudibėn to istátimo pagaliau baudiama išnaikinimu. Svetnaudibė tēra auginama pereinamám laikui ir tik prietaisu svarbesniems dalikáms. Kaip jau parodíta, svetnaudíbei augant, žmogaus vidus tampa platesniu ir gilesniu. Ir taip pasidáro gálima pátiai žmonijos esmei išdígiti. Žmogus tapdamas svetnauda, tuo patiu laiku ígauna ir žmoniškàjà gívibę, kuri randasi jo viduje tuoj už svetnaudibės gaivalo. Ir neužkietinant tãji, o pasirūpinant dvásiniu žmogaus pasijautimu, svetnaudibės vidurís pasidáro to-

.....

kiu-jau geru paties žmogaus įrankiu, kokių yra ir žmogaus kūnas, kuomet jis sveikas ir išaugęs.

Iš pat pradios, kuomet tik žmogus atranda žmoną, iš kurios jam pareina gaivinimas, gyvenimo sukėlimo akstinai, jis pats jam nežinioms vedamas teikti, duoti, pasidalinti. Vos iškilęs iš pradinės žmogaus būties, jis sąntikij su žmona tampa teikiantiu. Jo vidus netiktai ima, traukia savespi, bet ir duodasi. Pats pritirimas tarsi sukelia davimą, duosnumą. Juo-daugiau žmogus duoda iš savo turto, juo-daugiau jis gauna ir gėli imties.

Gana dažnai, ypačiai gyvenant šeimoje, atsiranda proga, kad žmogus negėli kitaip kaip gelbėti, paguosti, rūpinties, su kitais pasilinksminti. Visa-tai yra davimas. Ir žmogus pamiršta save gana dažnai visiškai. Neima jis tiek, kiek jis duoda. Jame vien tãrias: tu turi. O jis supranta, jog taip yra ir geriausia. Vargsta ir kentia — kitų dëlei. Ir žinodamas jiems geriau, jis džiaugiasi. Pamiršta visai svetnaudibe.

Jau beveik gyvena anapus jos. Berods tai bus pirmiau tik akies mirksniai. Bet tiejie gėl ilgiau nusi-testi. Ištesia juos šeimos rėšiai. O dār daugiau ilgina juos giminės ir tautos reikmenės.

Seimoj gyvenamas ne peržiaurios prigimties žmogus nors šiek-tiek tampa žmonišku. O tad veikia ir išmoksta pajauti šeimos kraujo vienibe ir suprasti ypatingãji jos mânimã, tarsi ypatingãjã jos kalbã. Ir tuo ir jau kelias klotas visos giminės bei tautos kraujo vienibei numaniti. Kur ir kas nusiduos

giminēj arba net tautoj, jis tai pajaus, kaip kad jām patiām tai būtū atsitike. Jis drauge pasidžiaugs, kur bus džiaugsmo ir tuo tãji padidis; jis tuos paguos, kurie bus nusimine. Kur gãlima kã suteikti, jis suteiks. Ir taip jis kas kartã taps galingesniu gël-bëti, padëti, nudaliti.

Jame tarsi givibë didëja, pasidãrant jãm reikalinga didesniãm skrituliui, platesniãm žmoniũ skaitiui kã duoti, kã dovanoti. O ta givibë juo-daugiau auga, juo-daugiau jis duoda iš visos širdies, juo-daugiau jis suteikia, visai save pamiršdamas.

Nereikia tãm në titia pasišvesti. Tik sekti sveikus linkimus. Tuomet Ŗeima kiekvieniame jos narij sužãdina Ŗeimiškã pajautimã, sukelia visokias gilibes ir galibes. O tauta beveik išreikalauja iš kiekvieno žmogaus visokiũ gilesnës givibës reiškiniũ. Ir kuomet jis tik nors kiek tiems reikalãvimãms pritaria, tuomet tauta išlengvo visas jo jëgas ima savo tarnibai, žmogui teikdama visokio augštesnio džiaugsmo ir naikindama jame svetnaudibë.

Ligiai tai ir ãra labai svarbu. Givendams kitũ gerui, žmogus vis greittiau ir dažniau pamiršta save. Ir kiek tai jãm gãlima, tiek tikroji jo givibë auga. Ir tiek jis palaimingesnis, džiaugsmingesnis. Tarsi koks pašventinimas ir palaiminimas jĩ šviesina. Ir svetnaudibë niksta kaip lëdas saulėje!

Tokiãm žmogaus kitimui dëra labai daug ir gyvenimas luomo sãntikiuose bei valdiavos tvarkoj. Todël luomai ir valdiavos taipo-jau svarbios žmogaus pãžangai. Bet regima, kaip greitai tuodu da-

.....
līku nustoja savo vertībe. Labai veikiai zmogus īš vieno luomo pereina ī kitā. O valdiavos, kad patenka ir šimtus metū, tik neturi tokiū šakniū kaip tauta. īš valdiavos kiekvienas īšēiti gāli ir nusikelti ī kitā. Bet īš kraujo sātīkiū īšēiti nē vienas negāli. Tše jis rīštas kartais visiems āmziāms, kol nēra atlikes savo uzdavīnio. Gīvenimo īstātīmas īra zmoGUI uzmetes giminēs ir tautos tinklus. īš jū jis neišeis, kol nebus vīkīnes visus gīvenimo īstātīmū īsākīmus.

Ir vienas telieka zmoGUI darīti, būtent naudoties tuo, kas jāM duota. Tat zmoGUI tik ir pridera. O tai esti nesiduoti stumti, plakti Likimo, bet patiām zengti, sāmoningai eiti savo pareigas, kurias uzduoda jāM jō kūnas, jō šeima, jō tauta, ir teikti savo gīvībēs ir dvāsios pirmiau savo namiškiāms, tad savo kraujo zmonēms ir pagaliau visiems. Taip zmogus kīla nuo laipsnio ant laipsnio lig tobūlo zmoniškumo augštībīū.

Kokia tik būtū ta tauta, kurios kiekvienas zmogus eitū taip su pilnu noru ir zīnojimu pažangos taku! Nuostabiai ji pasidarītū kilni ir galinga. Būtū ji tikrai īšmintingūjū ir valdovū tauta.

O rodos ne toks sunkus tas dalīkas. Kad zmogus nors māzuma īra īškliuves īš svetnaudībēs pāntīū, jis visai kitaip pajautia savo gīvībe ir vienībe su didesniu zmoniū skaitium, būtent su tauta. Dabar tik reikalinga tuo pajautimu naudoties. Zmogus tos patios tautos nēra daug tolimesnis uz tikrājī broli. Daug lengviau gālima susitarti su juo. Daug širdingiau pasidalīti. Nereikia daug māsītī

.....

apie tai, kas du tos patios tautos vaiku padâro taip artimu viens antrâm. Pasirodo tai daliku, kurs turi taip bûti, ir kurs grazus, malonus, geras. Skirtumû, kurie toline kitâtautius nuo viens kito, nêra.

Ispâsakoja vienas kitâm savo jausmus, savo norus, savo pasirîzimus. Ir kiekvienas gâli tikêties pilnai esâs supratamu. Kas vienoj sieloj skâmba, atsigarsi kitojo. Zmonês tos patios tautos îra lig stigos îtemptos tâm patiâm balsui. Uzgauk vienâ, tuoj skâmba antra drauge,

Kadângi tas pats kraujas jû gîslose teka, jû jausmai ir linkimai bei geismai îra tos patios spalvos, virpa vienaip. Todêl kits jau zino, kad jâm tik kas primenama. O kalba, kuri îra apsireiškimas îpatingo mânîmo bûdo ir todêl îpatingos Sviesos mintiû, ji tarsi tos patios tautos zmogui duoda îzvelgti ne vien î kalbantiojo asmenîbê, bet ir î tautos sielâ ir tautos gîvenimâ per tolimus âmzius.

Kalba ir kraujas todêl neturi bûti skiriamu. Tuo tik trukinama zmogaus pazanga. Abu turi bûti naudojamu savo asmenîbês gîvîbei auginti. Naudojant tâ, kas zmogui duota jo tautos, jis gâli kilti lig augstiausio, bûtent gîvîbês ir tobûlumo dangaus.

Berods ne zîgiu nukris nuo jo tai, kas jî riša prie zemîbês. Negâli zmogus akîmojûje îš dlego didiu milziniu tapti. Ilgai jame eis ta kova tarp prigimties ir jo asmenîbês, tarp svetnaudîbês ir teikîngumo. Bet pagaliau jis tik îškops îš tamsumû î Sviesâ. Ir tikrai pareis î tokiâ tautâ, kurioj zmonês stengiasi pasidalinti savo vidaus gîvîbê, kurioj ir kiekvienas kitâm padeda augti ir tarpti, kurioj kiek-

.....

vienām tenka visos gīvībēs ir Sviesos srovēs iš patios tautos, iš žmonižos širdies, net iš patios pasaulio Priezasties.

KRAUJAS BEI KALBA IR ŽMOGUS.

.....
Žmogaus kraujas
ir kilimas.
.....

Žmogus taip labai išlengvo tepabunda šitame gyvenime, kad ir nuostabiausi daļikai jo nestebina. Līg juose nieko īpatingo nebūtū. Tatiau visas gīvenimas pilnas stebūklū. Tik mūsū sāmonē negana budri. Todēl daug to, kān regime, atrodo prasta, atrodo pilka, be Sviesos, be gīvumo. Tokiu tūliems īra ir kraujas. O išminties žmonēs jau senovėje sakīdavo, kad kraujas tarpininkauja tarp dvāšios, sāmonēs ir kūno. Garsusis Vokietīū poētas Goethe, kurs tiek svarbiū išmānīmū suteikē gantos mokslui, sāko: „Kraujas īra īpatinga sultis.“

Ir tik māžuma pamāste, suprantame, kad kiekvienām judējimū, kiekvienām veikimū paskutinis ākstinas pareina iš kraujo. Vien kraujas pajudina kūnā ir kūno narius. Kraujas turi viršū ant kūno. Jis īra tarsi kūno noras. Jame randasi kūno valia. Tai esti īpatinga jēga.

Toji sukīla dēl visokiū priezastiū. Sākoma tada: širdis plāka greītiau. Ivīksta tai, kad žmogus ko gero laukia arba ko blogo bijosi. Bet širdis gāli kaskart līgiu greītumu tvaskēti, tatiau jautiama, kad kraujas īra kitokiu. Vienā kartā žmogū tarsi gāivintū, antrā līg žavintū, naikintū. Tuomet akis prāšvinta, šiuomet apsiniaukia.

.....

Iš kur tas toks keistas krauje kitimas? Paprastai sākoma kraujo sujūdimā pareinant iš jausmo, iš geismo arba baimēs. O tūjū priezastis rodos tūno tame, kas rēgima. Todēl tūli ir zīfiri ī žmogū kaip ī švilpīne, iš kurios skāmba, kaip īputi; arba kaip ī pilna rīkā, kurio turinīs juda, kaip rīkas pastumiamas.

Taip tas visas atsitikimas līg visai nesiskirtū nuo kitū, kurie vadinami mechāniškais. Bet kiekvienas pritīres žmogus žino, kad taip nēra. Tie pātīs dalīkai nesukelia kiekvieno kraujo. Rīščiau tai pasidāro, palīginant tame vaikā ī uzaugusī žmogū. Vaikas, paveikslui, paprastai nepažīsta gimtīs palinkimo. Gālīma tai vadinti nepriaugimu. Kūnas dār nēra tām prinokēs. Krauje dār nesiranda tos īpatībēs, kuri gimtīs gīvenimā sukelia. Bet žmogui ir priaugus, dažnai jis, arba ji, pasilieka tū palinkimū nepagaunama. Kalbama tad apie nepri-tīrimā. Bet tuo ir jau rodoma ī svarbūjī dalīkā, būtent ī tā, kad tame žmogūje kraujo palinkimai dār nepasieka sāmonēs.

Taip ištikro īra. Uzauges ir gi pritīres žmogus gāli būti erzīnams, o tik tuo nesiduoti valdīti. Jausmai, geismai gāli kraujā judinti, žmogus gāli pilnai žinoti apie tai, o visa-tai pasilieka līg anapus slenkstio, atstu nuo jo. Žmogus n e d e d a s a v o m i n t i e s ī g e i s m ā. Tuodu nesusilieja. Ir tad nesidāro veikimas.

Paprastai berods mintis īra plēšiama žemīn ī geismā, tarsi žmogaus neatsiklausus. Nēsa didīsīs žmoniū skaitius nevaldo savo mintiū. Ir nē nežino,

.....

kad tai gâlima. Nepastebi to, kas jû vidûje îviksta. Ir nepaseka to su zinojimu. Jû vidûje minties susijungimas su geismu ir tokiu bûdu su krauju visai savai ir be žmogaus atsvêrimo pasidâro. Todêl žmogus veikia, kaip jo kraujas jî vâro. O kraujas tai dâro, kaip jis erzinas. Ir atsîtinka tai taip ilgai, kol nenumâno žmogus, kad turêtû pats atsverti, ar reikia kraujâ sekti arba jî sulaikîti.

Tame randasi gîvenimo uždavinio sprendimas. Bet ir kraujo svarbumas. Kraujas taip ilgai varis žmogû î dârbâ, î veikimâ, kol negalês jis pats pasirîžti. Kad kraujas to nedarîtû, jis nebûtû tinkamas prietaisas evolûcei. Ir jos îstâtimai tokî kraujâ naikintû.

Kraujas tarpininkauja tarp regimo gîvenimo ir paties žmogaus ir tarp jojo ir to gîvenimo. Žmogus îra, tarîtûm, îsodintas î savo prigimtî. Bet jis jos viršaus, bûtent kûno, nepasiektû be mintiû ir jû organizmo ir be geismû ir tûjû matêrês, kuri pasieka kraujâ ir jî visai prisunkia. Todêl sâkoma, kad geismai gîvenâ krauje.

Per kûnâ, kraujâ, geismus ir mintis veikia gîvenimas î pâtî žmogû, o antraip mintimis, jausmais, geismais, krauju ir kûnu žmogus atsiliepia. Regimieji daigtai žâdina žmogaus pajautimâ. Iš to randasi jo omînêj¹¹⁾ vaizdelis to pajautimo priezasties. Sitâ vaizdelî, tai esti mintî, jis gâlî šâlinti arba merkti î jausmâ, toliau î geismâ, kurs kraujâ pildo. Tuomet tasai sukîla, ir žmogus veikia. Vie-

¹¹⁾ Omînê = žmogaus intelektas.

.....

nok tik kraujas tejudina kūnā. Sākoma žmogū daigto „geidiant“. Žmogus ėra savo vidūje gīvumā pajautes. Tojo priežastis rodosi paviršutinišku daliku. Ir todėl jis to nori savo lobiu turėti, lig tas jo gīvumā padidīs.

Bet kraujas visame tarpininkauja. Iš to matiti, kaip visas žmogaus gīvenimas tarsi krauje atsitinka.

Nėra abejotina, kad kiekvieno žmogaus kraujas turi savo ėpatības. Kiekvienas žmogus todėl ir tegāli savo būdu geisti ir veikti. O kadāngi veikimas žādina žmogaus mānīmā, šviesina jo sāmone, todėl kiekvienas ir tik savo būdu gāli manīti ir savo mānīmā apreikšti.

Kraujo skirtumas, kurs aiškiai pastebimas tarp vaiko ir užaugusio, randasi ir tarp ėvairiū tautū. Berods kitokiū būdu. Vaikas ėgauna, aplamai imant, išlengvo tos patios tautos išaugusio žmogaus kraujo ėpatības. Bet žmogus vienos tautos niekumet netaps tokiu, koks ėra tas, kurs ėra kilęs iš kitos.

Vienok kraujo ėpatībės nepasilieka tos pātios. Jos kinta ir gāli būti žinojimu kitinamos. Kad koks geismas kartotinai siaubia krauje, tasai išlengvo daugiau būs jo pildītas negu ligtol. Ir jis pasidarīs daugiau tinkamu jām apreikšti. Antraip vėl, žmogui laikant mintī viršum geismo ir taip neleidiant geismui sukelti kraujo, tas geismas išlengvo visai dingsta iš kraujo.

Taip žmogus gāli savo kraujā gerinti, skaidrinti, kilnesniu padarīti, ir tokī savo vaikāms palikti. Todėl tūlos tautos turi labai tirā, švārū kraujā, kitos labai nešvārū, pilnā visokiū karštumū.

.....

Bet reiks pastebēti, kad zemo pazangos laipsnio tautos kartais atrodo turintios tīrā kraujā. Vienok jis līg vaiko kraujas nēra išnokes. Jis tarsi tik aplinkibiū tēra augintas. O tos tēra īpatingus linkimus zādīnūsios. Iš ko išējo tīrumo, kilnumo pašvaita. Bet kraujas istikro tik tuomet gāli būti kilnus, tīras, kad zmogus patsai, savo jausmus ir geismus valdīdamas, jī vālē. Tik tuomet zmogus īra iškiles, kad jo krauje nebēra ziauriū geismū ir karštumū, ir kad jīe jokiū aplinkibiū nebegāli būti suzādīnami. Ta būtis īra pasiekta, kad zmogus savo kraujā turi savo vālioje. Kas tik vēl gāliina, kad kraujas īra išnokes ir visai skaistiu pasidāres. Vienas dalīkas randasi kartu su kitu. O viskas dera iš zmogaus noro.

Todēl reikalinga pirm viso, kad zmogus zinotū, jog tai būtinas ir gālimas dalīkas. Gīvenimas jī be-
rods mokina tā suprasti. Vis iš naujo zmogus jungiamas su krauju, tai esti: jis uzgema ir gīvena, auga ir miršta ir vēl gīvena ir kīla, kaip tai liepia kūrīb-
os istātīmas. Kraujas taip ilgai kankina zmogū, kol nesistengia jis priēš jī. Ir pasistengdamas jis auga: jo sāmone daugiau sušvinta ir jo valia stiprēja. O tat īra paties zmogaus augīmas.

O kuo-daugiau zmogus bus auges, tuo-geriau jis ir suvaldīs ir valīs kraujā. Zmogaus kilimas todēl pasirodo dvejopu: prigimties, tai esti kraujo skaidrumu ir zmogaus asmenībēs šviesumu ir tvirtumu.

Koks patsai zmogus bus, tokia bus ir jo prigimtis, jo kraujas. Labai iškiles zmogus negāli turēti kraujā su bīauriais geiduliais. Iš lelijos šaknies ne-

gāli augti erškētis. Taip īstātīmai nevaldo. Kiekvienas zmogus tokiu kūnu uzgema, koks tinkamas jo būtīai apreikšti. O kiekvieno reišķiniai vēl dera jām patiām pasimokinti ir augt.

Īstīkrūjū kiekvienas pats save augina. Todēl kiekvienas, būdamas mokslus, savo kraujā gērina, būdamas vangus, jī blogina. Blogas kraujas jī tad plākia, kol jis nepradeda jī valīti. Ir tai darīdamas, kiekvienas prisideda prie visos tautos kraujo gērinimo. Ir toliau tokiu būdu prie visos zmonijos pazangos. Kraujo gērinimas īra tikra zmogaus ir tautos bei zmonijos kultūra.

Suprantama todēl, kad kiekvieno zmogaus pasielgimas nēra tik jām labai svarbus, bet ir visai jo tautai ir visai zmonijai. Reikia tik dār zinoti, kad kraujo īpatībēs netik vaikaisskleidiamos, bet ir veikimu, pasielgimu priēķ kitus zmones, ir geismū bei mintiū slaptia īsrava ī kitus. Ir evolūcēs īstātīmas tše labai skaudiai pasidāro jautiamu, kur zmonija kokios tautos, kur toji kokio atskiro zmogaus īra skriaudīama. O tat īvīksta, kad kraujas īra bloginamas.

Tautū likimas īra aišķus liudīmas, kaip jos savo uzdavīnī īra sprēndusios. Kad tautū viena skriaudia kitā, nereikētū skriaudiantiosios peikti. Nēra dār daug tokiū zmoniū, kurie viskā dāro sāmoningai, māto savo veikimū vaisiū. O tas-pat rodosi tautū gīvenime. Kaip atskiri zmonēs, taip ir tautos tik siekia artimiausiū tikslū. Vienok jīe tuo tarnauja pazangos īstātīmāms. Kad kas kitū kenkīamas, jīs vis turētū to priezastī savīje ziūrēti atrasti.

.....

Ir tautose nuolatai kila pažangos galibė. Toji nori viršū gauti ant to, kas pasilieka atgal. Todėl iškilusioji tauta skriaudžia kitą. Kartais berods atsitinka ir kitaip. Vienok tai vėksta tik laikiniai. Ir be abejonės bus skriaudiantioji tauta nors viename labai reikalingame dalyke toliau pažengusi. Ir skriaudiamoji turi ją tame kuo-veikiau panokti.

.....

Prigimtoji kalba	Žmogaus prigimtį galima vadinti jo apsišreiškimu. Bet reikia tai gerai išmaniti. Žmogaus prigimtis, ypačiai jo kraujas, išrodo, kurioj vietoj pažangos tūko žmogus stovi. Toliau iš kraujo matyti, kokiai tautai žmogus pažangos išstatymo yra priskaitėtas kilimui. Pagaliau prigimtis dera nuolatiniam jo gyvenimui apsišreiškimui. Ji tam yra prietaisas ir neišvengiama sąlyga. Ir menkiausias žmogaus apsišreikimas tėra galimas per prigimtį.
ir paties žmo-	
gaus kilimas	

.....

Turėdamas prigimtį, žmogus gali visokiu būdu pasidarinti žinomą: ką ir kaip jis jautia, žino, nori. Bet viskas išeis tik taip aiškiai ir taip galingai, kaip kokios bus jo prigimtis ir kaip gerai jis ją valdys. Visumet prigimtis kartu apsišreikia su žmogaus asmenibe.

Toliau atgal mātėme, kad kiekvienu veikimu, kurs tarnauja geismui, ir žmogaus mintis pasirodo. Bet, pastebėkime, ne ji tik viena. Vėriausiai pats geidulis. Vienok mintis ir gali sau viena gyventi ir apsišreikšti. Tam yra pažangos išaugintas ypatingas dalykas. Tai kalba. Ja apsišreikia žmogaus sąmonė, aiškiau sākant: tarsi išikūnija sąmonėj gyvenantios mintis.

.....

Bet kaip kiekvienam veikimui, taip ir kalbant prigimtis bus labai svarbi. Gana dažnai tikima kalbą esant priemone, kuriu viena arba antra gâlima pasinaudoti kaip męgsta. Tik reikia jos išsmokti. Aišku, kad tai yra apsirikimas. Kalbėti tēra gâlima, kad mintiū yra. Bet tai tik viena svarbiausiūjū sâligū. Kita yra kûno prietaisai kalbėti. Tie turi būti kalbėjimui auginti ir prâtinti.

Kalba berods pareina iš sâmonės, bet ji kûno kuriama, ikûnijama. Koks yra kûnas, tokie yra ir kalbos garsai - garseliai. Ira visai atvirai zinoma, kad vieno žmogaus kûnas, sakisime jo liežuvis, visai negâlî gaminti garsus, kuriuos kitas lengvai išitaria. Tame pasirodo kraujo ir tautū skirtumai. Labai daug kûno miklinimo reikia, kol žmogus vienos tautos neišmoks tarti svetimoj kalboj kaip tos kalbos žmonės. Vaikū panašumas i tēvus aiškiai parodo, kokiai kalbai jū prigimtis gîvenimo istâtimū parinkta.

Todël bus visumet taip: koks kraujas, tokia ir kalba. Kalba yra augusi kartu su krauju per tūkstantius metų. Tos priezasties dël tokia kalba vadinama prigimta kalba. Kaip kraujas taip ir ji augo arba niko. Kaip jisai ivairiavo amziū bęgije, taip ir ji. Kaip jis yra auges pažangos istâtimu, taip ir ji. Abu šis istâtimas augino jâm tarnauti. Abu turi gelbėti žmogaus uždaviniui spresti.

Ir kuometu tik žmogus apreikš savo mintis, visumet jis tai tegalēs dariti, kaip jo prigimtis tai užleis. O ji todël tam tarsi siūlo savo kalbą. Tā kalbā, kuri tuo patiu laiku, kaip tautos kraujas, augo.

Prigimtā kalbā skirti nuo kraujo ģira todēl nusizengimas priēš gīvenimo ģstātīmus. Ir tai zinodami arba nors numanīdami visi didieji augintojai visu-
met liepē žmogū auginti pirmiau prigimtoj kalboj.

Berods, ir prigimtā kalbā reikia išmokti. Bet reikia išmokti ir — gīventi. Kurs to neišmoksta, žūva. Tik viskas tarpsta lengviau ir geriau, kas laikosi gīvenimo ģstātīmais. O kad žmoguš jau u-
žgimē su ģpatinga prigimtīmī, jis ja ir turētū naudoties. Ji jām pažangos ģstātīmo tām duota.

Tā gīvenimo ģstātīmū reikalāvimā suprāte arba nors išmāne, gālime mėginti išmaniti, koks svarbus dalīkas žmogaus kilimui ģra kalba. Ji gāli būti vadinama mānīmo išikūnijimu. Mānīmas gāi-
vina omīnēn atplaukusias mintis. O tos gamina Siame pasauliže žodius ir sākinius. Taip mintis kalbā kuria.

Bet antraip žodis augina vėl ir minti. Kuomet mintis nori apsireikšti, ji labai aiškēt ir stiprėti turi. Šiaip ji nepasieka žodio. Kalba tiesiog privertia minti pasidariti aiškia, gīva. Žmogaus mintiū gīvenimas pasidāro kalbos veikimu daug skaidresniu.

Toliau kiekvienas išgirstas žodis rāgina žmogū ieškoti tos minties, iš kurios jis gimē. Sākoma be-
rods, žmogus nori pažinti dalīkā, kuri žodis paženk-
lina. Vienok ištikrūjū žodis neuzvaduoja daigto bet minti, kuri stovi žmogui už daigtā. Bet ar šiaip ar taip imtūme, vis pasilieka teisinga, kad kalba visā gīvenimā suveda žmogaus sāmonėje. Arba ki-
taip pasākius: Išmokdamas kalbėti, žmogus iš-
moksta suprasti gīvenimā.

.....

Bet kalba atsliepieja ne vien ī mintis, bet ir ī pātīā prigimtī, ī kûnā. Joku kitu veikimu žmogus nemiklina taip labai savo dirgsniū ir smāgenū kaip kalbējimu. Tik kalbēdamas žmogus āmžiū bēgije iſaugino savo smāgenis tinkamomis mānīmui. Nuo to laiko, kaip žmogus pradējo kalbēti, — īra tai netoli 20 milionū metū, kaip tikrina iſmintingiejie, — lig ſiandien žmogaus smāgenis ir dirgsnis visiſkai īra kitusios.

Tik apmāstikime, koks pinklus dalīkas kalbējimas īra. Kūno prietaisuose kalbai randasi galējimas ir linkimas īpatingām judējimui. Toliau vaikas iſvīsta tēvū ir kitū lūpas ir veidus īpatingai judant, iſ ko randasi su daug aplinkenībemis līgus paties lūpū ir veido judējimas. Tretias dalīkas īra balsai, kurie pasidāro burnoms taip judant. O jie vaiko iſmokstami ir dāromi. Taip jau trīs dalīkai susideda vien tikriems kalbos balsāms tarti. O kiekvienas tū dalīkū jau be to labai painus īra. Bet vis tai dār nēra kalbējimas. Tām reikalinga dār īpatingos minties, kuri žodiu iſreiſkiama. Ta mintis turi suſaukti visus minētus trīs dalīkus savo tarnībai.

Iſtikrūjū, norēdamas kalbēti, žmogus turi savo prigimtī ſauniai būti miklines ir valdes. Todēl iſmokes prigimtajā kalbā, jis galēs lengviau ir kitā iſmokti. Ir tuo jis dār daugiau īsivaldīs savo smāgenis ir dirgnis. Iſ ko jau ir matīti īra, kaip svarbu īra vienā ar antrā svetimā kalbā iſmokti. Be abejonēs valdant auga ir jēgos valdīmui. Todēl kalbū pasimokinant ir žmogaus asmenībē auga. Jo mānīmas tvirtesniu tampa.

.....

Kaip be to svetimos kalbos pasimokinimas žmogui svarbus ĩra, pamatisime vėliau. SiŃon dār m̃azuma parinkime prie to, kaip žmogaus galibė auga kalb̃a vartojant. Paprastai mintis tik plaukia per žmogaus s̃amone. O gana dažnai jos apsireiŃkia zodiais, kaip tik kokios randasi. Taip neturėtũ bũti. Žmogui pridera mintiũ plaukim̃a valdĩti. Nėra tai lengva. Ir tik iŃkilusĩam tai gerai tepasiseka. Vienok kiekvienas žmogus, žinoma, ir kiekviena žmona g̃ali laikĩti nors — burña. Neleisti mintims isikũnĩti. NeiŃplepėti tai, kas atlekia. Žinotũ Ńiaip visi žmonės pliauškiantiojo mintis. O tai tik jo — slaptibės. Todėl žmonės iŃtikro ir tĩli. Kad tai ir kaŃi-kaip sunku. Ir tũlas, — tũla vos iŃkesti g̃ali. Bet pr̃adĩai tai jau ne menkas dalĩkas.

IŃlengvo taip stiprėja žmogaus valia. Ir su laiku jis iŃmoksta sulaikĩti ir mintiũ bėginėjim̃a arba l̃akstĩm̃a. O kalba t̃am buvo t̃arpininkė. Ji pagaliau tik nuo paties žmogaus o ne nuo kiekvienos minties priima paliepiña.

Bet giliau žiũrint, jos svarbumas dār didėja. Jau palĩginom kalbėjim̃a ĩ kit̃a žmogaus veikim̃a. Pastebėkime dabar ir skirtum̃a. Veikimas k̃ila iŃ kraujo, kurs ṽaromas geismo, ĩ kurĩ mintis nusileido ir t̃apo jo siela. Taip daugiausiai veikime apsireiŃŃ geismas. Tokia ĩra Ńios dienos žmoniũ bũtis. Ir tik iŃlengvo paprastais veikimais reiŃkiasi daugiau mintis.

Kalboje dalĩkas visai kitoks. Mintis veržiasi tiesiog apsireiŃŃti. Ir geismas, kraujas ir kũnas tik jos tarnĩbai Ńaukiami. Kalboj todėl, aplamai imant,

.....

turi viršū mintis, jos klauso geismas, kraujas, kūnas. Mintis īra žmogaus prigimtīj augštiausia galībē. O jos virāvimas īra gīvenimo īstātīmo reikalaujamas. Todēl kalboje ir īra harmonē taip aiškiai regima.

Berods ne visumet kalbant visos tos jēgos sutaria. Gāli būti kalbama be jokio palinkimo, jokio jausmo, geismo. Tuomet kalba šalta. Bet gāli ji apsireikšti ir su labai dideliu jausmu ir geismingumu. Tuomet ji bus karšta, tarsi liepsnos blaškītūs. Kad beveik vien geismas vāro kalbēti, kalba ir bālsas skambēs žiauriai, nešvariai, kietai. Vieni kalbos žodiai ir balsai be jokiū mintiū skāmba tušti. Aiškiai numanīti, kad nēra žodiuose sielos. Taip kalba paukstiai, kurie išmoksta kelis žodius, ir beprotiai. Kad antraip vėl beveik vien mintis apsireiškia, kalba īra līg neturētū ji kūno.

Bet daugiausiai kalboj apsireiškia minēta tvarka. O tuo ir gražumas žmogaus apsireiškime kalboje. Vienok tas gražumas gāli dār tobulēti. Sveikas kūnas, sveikas, augintas kraujas, skaitūs linkimai, gīvi jausmai labai grožina kalbos skambūmā. Bet kuomet šviesi išmintis apsireiškia skaisčia mintimi ir visā skaidrintā, sveikā prigimtī sušaukia savo tarnībai, tuomet žmogaus kalba īra stabilas. Ji skāmba tarsi viso gīvenimo grožības ir slēpinius apreikšdama. Skāmba joje graudingumas ir džiaugsmas. Įra ji patios žmonijos galībēs reiškiniu.

Bet kaip visur gīvenime, taip ir šison īra. Kad kalba gāli būti tinkama tiek apreikšti, tad ji īra ir prietaisas visa-tai žādinti ir auginti. Taip meninin-

.....

kai-daininikai augina harmoningā apatiniūjū pri-
gimties laipsniū sutarimā. Bet sujudinantieji grozībē
tik tuomet tesiranda, kad menininkas tuo skambē-
jimu savo giliausiāji, Sviesū vidū apreiškia. O jeib
jām ir kiekvienām zmogui tai būtū gālīma, jis tu-
rētū saugoties kalbēti, kas nešvaru, bloga, pikta.
Tuomet nešvārios mintīs, purvini geismai negalēs
perlabai sukilti ir zmogaus vidū aptemdinti ir su-
vēlti. Berods biaurīai ir nekalbant, jie vidūje ga-
lētū augti, zmogui vis tokiu būdu mānant. Bet jām
tāriant ir mānant visumet tai, kas teisu, malonu,
grazu, visa-tai auga jo vidūje, ir nešvarumas turi
nīkti.

Dār daug reikētū pasakīti, kaip kalba dera
zmogaus pāzangai. Atsiminkime tik tai, kaip svarbi
ji īra draugijiniām gīvenimui. Kalba tše īra dalīkas
kitū pagālbai ir tarnībai sāvinties. Bet ir antraip
kitiems gēlbēti ir jīems patarnauti. Tik māstīkime
apie tai daugiau, kad šīson ir nieko nebeapasakīsime,
atsimindami to, kas jau pasakīta apie zmogaus ki-
limā, jām gīvenant šeimoj, giminēj, tautoj.

Kalbos nebūtū be zmoniū draugāvimo. Zmo-
gus nekalbētū, kad jām nieks neatsilieptū. Gīmusi
īš savas - zinojimo, kalba tegalējo augt, zmonēms
draugījoj gīvenant. Kraujas īra vienībēs, gīminiš-
kumo zīmis, bet kalba tā vienībe ir gentīškumā vis
īšnaujo tvirtina.

Vienok ne tik īš zmoniū draugāvimo kalba auga
ir tobūlēja. Ji taisosi su paties zmogaus kilimu.
Rods dažnai tikīma, kad zmogus, turēdamas turtingā
īsaugintā kalbā, gālīs ir visaip, būtent gīvu būdu ir

.....

pilnai apsireikšti. O tai visai nēra teisibē. Tik tas zmogus tegāli tikrā kā ir geraipasakīti, kurs dvāsioje labai turtingas, kurs turi daug mintiū, jausmū, geismū, linkimū, bet vīrausiai gilaus iSmānīmo, galīngō mānīmo, visokiū sumānīmū, daug augštos gīvībēs. Kits, kurio omenij¹²⁾ vien īra turtingos kalbos zodiū, gāli juos vīsus išberti, vienok nieko nepasakīti.

Kalba tesidāro īš vidaus lobio ir tik taip, kaip kraujas, prigimtis tai uzleidia. Ji auga tik sulīg dvejopais īstātīmais: su mānīmo augštumu, sāmonēs skaidrumu ir atitīnkant kraujo, prigimties īpatībēms. Ir tik ī tā atsiziūrint, kalba tegāli būti sāmonīngai auginama.

Kalbos tobūlumas neturētū būti ieškomas vien zodiū daugībēje. Jis randasi vīrausiai tame, kad kiekvienas zodis savīje turi mānīmo šviesībēs, zibīntos per īlgus āmzius. Šviesios iSminties zmogus teprivālo kalbēti, tuoj jo zodiai apreīskia, kad jie mānīmo visai prisīsunkē īra. Bet dvāsios varguziui kalbant tuos patīus zodius, jie krīnta nuo jo lūpū, kaip kad jie būtu persunkūs.

Vienok īra jautiama, kad ir īškilusiojo zodlai tēra kibirkštīs to iSmānīmo, kurs jo sieloje švietia. Ir gālima īsivaizduoti, koks būtū tas jo mānīmo teikimas, kad jis be zodiū klausītojo sielai tiesiog apsireikštū. Siela turētū pasiekti sielā. Bet tuo tārpu tai tēra keliū īpatīai jausmīngū zmonīū geidimas. Ir tik retai teatsitinka, kad zmonēs pilnai iSmāno kito

¹²⁾ Omenis = maž-daug ir atmintis.

mintis, kitojo sielos apsisákîmus ir be zodiû, kad taip siela teikiasi sielai.

Todêl mûsû ámziûje kalba labai reikalinga. Ir ji kaip kraujas turi bûti auginama, jeib zmogus galêtû ja auklêties. Tai berods íviksta ir be zmoniû zinios ir noro. Ir todêl kalba bei kraujas îra geresniu liûdininku tautos praeities negu visi râstai. Tik reikia jû liûdijimâ išmanîti. Ziûrint î Lietuviû kalbâ ir kraujâ, gâlima spêti, jog tše kartâ aiški zmoniškumo šviesa turi bûti apsireiškusi. Nuostabus jau kalbos ūgis, turtingas visokiais pavidalais, kurie stovi graziame atsišaukime î viens kitâ. Be to îra ir ko smulkiusiems mintiû ir jausmû skirtumâms išreikšti. Be abejonês buvo sâmonê labai šviesi ir skaidri, iš kurios ta kalba augo. O jos balsû grazumas reiškia, jog kraujas, kuriuo ji tarpo, turi bûti buves pilnas židintio sveikumo. Vienok tas laikas senai praêjes. Amziai, apie kuriuos historê pâsakoja, stovi jau šiapus to laiko. Žodiai gilesnio turinio jau skiriasi vien balsais, nebe mintimis, iš kurios jie gimê.

Priezastis tâm be abejonês turi vîriausiai bûti tame randama, kad vêlesnês Lietuviû kartos nesi-stengê dvâsioje kilti. Todêl kraujas bei kalba apsi-
niaukê. Tauta apmirê.

Pagaliau vienâ dalikâ reikia nors minêti. Mâ-tême, kokio svarbumo kalba îra zmogaus pâzangai. Kalboj atsispindi daugiau kaip kitame - kame zmo-gaus kilimas. Kalba pasidâro pažangos vaisiû indu. Ir ji todêl jau gâli derêti daugiau kaip kitkas zmo-gaus pâzangai. Bet aišku, kad kalbû îvairumas la-bai daugina evolûcês âkstinus, kurie kalboj randasi.

.....

Ir todėl kitą kalbą išmokti žmogui labai naudinga. Suprantamas dalykas tik tuomet, kad jis savo kalbą irą pilnai naudojes viduje praturtėti ir savo turtą kitų gerui apreikšti. Kitą kalbą išmokdamas, žmogus pa-pranta dār geriau savo dirgsnis valditi, bet, kas daug svarbiau, jis dār tvirtiau vaizduoja savo mintis, ge-riau jas suvaldo, kartu ir savo geismus, sāvinas mintinį kitos tautos turtą. O pats tardamas, svetima kalba savo vidaus lobį visai kitaip parodo. Su kita kalba jis savo vidaus tarsi kitą klėtį atrakina.

.....

**Kraujo
sudėjimo
reikšmė**

.....

Iš to, kas patlab pasakita, jau tur-būt numanu, kaip kalbū ir tautū įvairumas dera žmonėms iškilti. Bet nėra šis įvairumas toks, kurs tiktai kartais gāli vienām ir antrām tapti naudingu. Kaip jau sakiau, evoliucē pati sau prirengia ākstinus. Tautos irą t i t i a išaugusios, jeib žmonijos pažangai tarnautū. Ir jos veikia įvairiausiu būdu viena į kitą, apreikšdamos sāvō jėgas, savo galības ir tuo savo kilimo augstumā, ir žigiu žādinamos ar slopin-damos kitū tautū givibe. Tarp visū tū intakū ži-miausios irą kraujo ir kalbū veikimai prieš viens kitā.

Visi tie veikimai galūtiniai dera tām, kad visos tautos pirma pajustū, toliau numanitū ir pagaliau iš-manitū žmonijos vienibe. Tik tuo tārpu, kad nors derētū tautū sāntikiai žmoniškumui sukelti! Bet ir tai lig dār neiviksta. Ipatiai tautū kraujo susidėjimas rodos visai kā-kitā gamina.

.....

Jau pats tas historės dalikas ĩra gana žiaurus. Seniau kraujo susimaišimas teatsitkdavo tautoms kovojant, arba būdavo nors kovos vaisius, jos pđdaras. Tautos nelĳios. Ir koks jų kraujas, tokios jų ĩpatibės ir jų gĳvenimas. Vienos tautos žmonės pagal tai ĩra angųs, kitĳ trąpųs, vieni pakelia veikiau šaltĳ, kiti šilumą. Vieni ĩra rąmųs, švelni, kiti karšti, žiaurųs. Vieni turi vienus palinkimus, geismus ir troškumus, kiti kitus. Ir taip jie gĳvena ir veikia. Nerimstantios tautos traukė ĩ kitas šalis, uźniko kitas, bandė jas pavergti ir jų lobĳ pasigriebti.

Gąlima sakĳti, kad tautos ĩra pasitrankiusios po pasaulĳ, kadąngi joms nebuvo kaip gĳventi savosiose šąlise. Vienok tai negąlėjo bųti galųtinė priežastis. Siaip nebųtų sukilusios tautos beveik visumet kazinkur nusidanginusios. O tik negąlėjo bųti nerądusios pakeliui ir smagaus gĳvenimo ir lobio. Be abejonės jos traukė tolin kraujo vąromos. Tasai ieškojo naujų judėjimo ákstinų. Jame buvo geismas kazin-ko neregėto ir negirdėto sukiles. Negalėjo tos tautos rimti vietoje. Todėl jos traukė. Todėl traukia ir šiandien dár žmonės ĩ kitas šalis. Gĳventi galėtų ir namiej. O gąl geriau negu svetur. Bet kraujas neduoda ramibės. Jame gĳvena troškimas naujų erzinimų. O mánĳmas dár nevaldo žmogaus.

Taip būdavo ir senovėje. Ir beveik visumet traukiantios tautos apveikė ramiąsias ir jomis naudojosi savo smagumui. Suprantamas dalikas, kad tokios tautos vĳrąms teko apveiktųjų moteros ir mergos. Neramusis, karštasis jų kraujas nesitenkino tos patios tautos moteromis. Ir taip parėjo daug nera-

.....

maus, daugiausiai kâriško kraujo î pavergtâ râmiâ tautâ. Bet todêl nedingo iš tos priešingumas prieš ateivius. Su nauju krauju jis tik gâvo galibês. Ir ateiviû vaikai pagaliau sukilo prieš savo têvus ir išvârê juos iš savo motinû zemês. Ir taip pavergtoji tauta pasiliko vêl valdantioji. Nerimastaujantioji tolin traukê ir išlengvo visai iškraujâvo ar pasilpusi kur-nors sustojo ir ramiau gîvendama vêl atsigâvo. Bet jos tâkas buvo jos ir kitû tautû krauju aplietas. Ir visose ten gîvenusiose tautose râdosi su nauju krauju joms nauji judêjimo ir gîvenimo âkstinai. Daug kâriško kraujo înešê Totoriai î Europâ.

Toks kraujo susiliejinimas îra labai senas. Ir matîti, kaip žmonioj eina kelios plâtios srovês. Virâvo senovêj raudonoji, uzêjo tad juodoji, o viršû turi dabar baltoji. Ir pat Europoj matîti tû kraujo sroviû tekêjimas. Baltasis¹⁸⁾ kraujas teka iš Šiaurês pietuosna; juodasis iš tše Šiaurên. O mûsû âmziuose vis daugiau lig aptemsta baltasis kraujas. Vis retiau matîti Sviesplaukiû, mëlînâkiû žmoniû, vis dažniau pasirodo tamsios, rudos, juodos âkis.

Iš to maišimo išeina vis daugiau kraujo, tautû ir atskirû žmoniû îvairumû. Randasi gâl dâr ir naujû tautû. Tokia tauta esanti, kaip sâko išmintingieji, Židai. Jie kilê iš sudêto kraujo pirm daug tûkstantiû metû. Bet vêliau jie laikêsi skîrium nuo kitû tautû, ir taip išaugino savo îpatîbes. Tik seniau jau buvo ir žinoma, kaip tos tautos kraujas plaukia î kitas. İpatiai, kaip labai jis žûva paleistuvâvime. Vienok

¹⁸⁾ Taip jî va linu, kadângi žmonês iš jo gime, îra Sviesplaukiai, židrâakiai ir baltuodiai.

.....

dabar Židai lig vėl pradeda daugiau skirties nuo kitų.

Jie ėra ir aiškus paveikslas tām, kas atsitinka tautos, nepriimant svetimo kraujo. Tautos ėpatġbės tuomet labai tvirtġja. Pasidāro tiesiog galġbġmis. Ir neaugant žmonġms dvāsiškai, tokia tauta gāli visai siaurġti savo ġėgose, ġsmānġme ir savo — žmoniškume. Židai ġpatiai ġra ġsaugine tas ġpatġbes, kurios gāli bġti žodiu matġriālizmas vadinamos. Ir kur āriškġ tautġ žmogus apreiškia matġriālizmā ar gġvenimo supratime arba savo veikime, tše jau dašniausiai jame atsimuša jām tekes Židġ kraujas.

ġra ir vġl tautġ, kurios kilniausias žmoniškumo ġpatġbes ġra auginusios. Jos kas kartā pasidāro kilnesnġmis. Ejo tarsi tiesiu evolġcġs keliu. Jos nemaiše ir nemaišo kraujo. Ir nġra jose tām palinkimo. Kad kultġringos tautos vaikai noriai ġško žemos tautos kraujo, tai tuo apsireiškia jau zuvimas, degenerācġ. ġra beveik visumet taip, kad tauta, kuri kġla, saugojasi nuo svetimo kraujo. O kad mġsġ laike tautos vġl daugiau savo kraujā pradeda su laikġti, tai tat ġra geras ženklas. Tautos žengia augštġn. Taip ir aiškġja, kaip reikia suprasti tautġ „pabudimā“.

Seniau nebuvo taip. Ariškos tautos labai lengvai maišġsi tarp savės. Tik rodos saugojosi kitġ, paveikslui ir Židġ. Arba gāl ir Židai nepriġmġ kitos tautos kraujo. O kad dabar kiekviena tauta reikalauja, kad jos vaikai pasilikġtġ tarp savės, tad apsireiškia tame labai aiškus evolġcġs numānġmas.

.....

Žiūrint vien paviršumis, rodos, jog kraujo maišimas turi visumet būti naudingas. Pietinēs Europos tautos pradioj mūsū metū skaitiaus buvo beveik nusibaigusios. O ant jū uzējus Siaurēs ir rītū tautoms, kurios be kultūros buvo, jos tūjū tāpo pavergtos, bet tuo vēliau ir atsigāvo. Atsidangīnūsios tautos joms atnešē sveiko kraujo. Berods pātios zuvo. Dingo taip Gotai, Frankai, ir kt. Taip visumet īra, kad tauta zemesnēs kultūros susieina su augstēsnes kultūros tauta.

Bet pietinēms Europos tautoms kraujo sudējimas buvo labai naudingas. Tiktai, kaip jau sakīta, mišras kraujas īra visumet labai neramus. Beveik gālīma tvirtinti, zmogaus prigimtīj tuo randasi priesīngumū. Zmogus tarsi savas kesti nebegāli. Ir zmonēs mišro kraujo labai lengvai sukīla priesī viens kitā ir zudosī. Tūli tvirtina, kad taip revolūcēs pasidārantios.¹⁴⁾ O tos valdiavos, kurios šelpia kraujo sudējinā, tuo tiesiog taiso smarkiausiu būdu savo sugriuvimā.

Bet kraujo susīliejimas ir kitokiu zvilgsniu tampa labai svarbiu. Kad zmogus viso to, kas jī pasieka iž aplinkibiū, nebezādinams, tad tai padāro jo gīslōse svētimas kraujas. Jis tarsi artiau susieina su zmogaus asmenībe. Nors jīs jā nuolatai veikia.

¹⁴⁾ Kalba apie tai Heinrich Driesmanns savo rašte: Das Keltentum in der Europäischen Blutmischung. Īra tai pirmoj knīga jo rāstū su tītulu: Die Kulturgeschichte der Rasseninstinkte. Īsleido tas knīgas Eugen Diederichs Leipzig, pirmājā 1900 m., kitas vēliau. Pasidārē jos labai zīmīos ir joms šīson pasinaudojau.

.....

Ir žmogui, užgimusiâm iš kraujo su labai priešingomis ipatibėmis, tuo suteiktas labai sunkus uždavinis. Kraujas sukila prieš jo sąmonę kaip audros sukeltos jūrų bangos prieš laivėli. O jâm tad suvalditi reikalingas didiausias pasistengimas. Todėl dažnai tokie žmonės veikia žūva.

Paskutiausias laikais mokslas net tiesiog tvirtina, kad mišro kraujo tautos nedidėjantios. Mišrasis kraujas neesąs vaisingas. Sudėto kraujo šeima jau treioj ar ketvirtoj kartoj išmirštanti. Ipatiai, kad žmonės labai skirto kraujo susidėje.

Vienok, kad kokioj tautoj randasi labai sunkus kraujas, kurs nelengvai pajudinamas gamtos pasiekimū, tuomet kraujo sudėjimas ipatiai su krauju tautos, kuri augstiau stovi, labai naudingas pažangai. Ir todėl ipatiai mergos ir moteros peikiamosios, tai esti užlikusios tautos, labai geidia ištekėti už vîrą garbingesnės tautos. Vâro jas nežinomai joms tikras pažangos istâtimas. Paviršutiniškai sprendiant gâlima tokî jû pasielgimâ vadinti puikâvimu. Bet tuo nieko nėra pasakîta.

Tokios moteros nėra peiktinos. Paprastai žmonės stovi pažangos srovėj. Ir jie gîvena ne tiek sąmoningai, kiek atsidėje ant omės¹⁵⁾ râginimo. O tai gera. Jie tuomet nesipriešis pažangai.

Visumet îra taip, kad iškilusioji tauta pritraukia žemesniâjâ. Ipatiai, kad ji dâr îra ir didesnė. Ir mažesnioji bei žemesnioji tauta bus evolucės vâroma nuskosti didesniojoj. Bet vien tuomet, kad ji nebe-

¹⁵⁾ Omė = instinktas.

.....

tinka atskiriems žmonėms kilti. Ira tai tada, kad toj tautoj nėra augštesnio žmoniškumo, o kad ta tauta gyvena tarp kitų, kur tojo yra. Jos kraujas tuomet tarsi tekėtinai teka į kitas tautas.

Tokių žmonių vaikai nebus vien sudėtinio kraujo, bet jie turės savo gislose ir daugiau auginto, valito ir gyvenio kraujo. Ir be kito jau tokie bus augštesnės kultūros žmonės. Visai teisingai mokslininkai sako: Kultūra keliami nuo vienos tautos ant kitos vien per kraują. Kultūra randasi krauje.

Vienok tai reikia suprasti kaip tai šitame rašte aiškinta. Kraujas, pagerintas sudėjimu, nėra dar patios tautos gerintas. Tai ištikro teiviksta, kad žmogus, augdamas savo asmenybėje, savo kraują valdo ir vėlo. Tuomet jis jį tikriausiu būdu yra padares kultūringesniu.

Taip tautoms yra dvejopas kelias savo kraujui pagerinti: jį sulieti su krauju augštesnės tautos, arba sąmoningai auginti vienetų asmenibes. O kadangi pirmu būdu gyvenant ipatiai mūzai tautai yra paojus dingti didiojoj, tesilieka antras. O to ir tik nori pažangos istatimas.

.....

Kraujo ir kalbos sątikiai žmoguje.
---	-------

Is viso to kila klausimas, katros tautos yra žmogus su ivairiu krauju savo gislose. Neturētū tše būti abejonės. Kurs kraujas žmoguje viraus, tai tautai reikia jį ir priskaititi. Jo prigintis turės viriausiai tos tautos žimius. Ir atrodīmas primis tā tautā, kurios jis yra vaikas.

.....

Berods ne kiekvieno dalikas ģra tautas atskirti žmogaus atrodĩmu. Ir kraujo sudėjimas nėra tik toks dalikas kaip supĩlimas dviejũ rūšiũ skĩstumo. Iš kraujo gimsta žmogaus organizmas. Jo slėpinĩgiausias dalikas ģra dirgsniũ systėmas. Sāko mokslininkai ģĩ esant dvejopu: sympātiški ir cerebro-spināliniu. Pirmasis pareinās iš motĩnos, antrasis iš tėvo kraujo. Iš ano kilās žmoniškumo, tautos, didiũjũ sāntikiũ pajautimas, jausmingasis ģivenimas, situ apsiŗeĩskiās mānĩmas, māstĩmas, veikimas. O ar neturėtũ bũti sudėto kraujo žmogaus vaikai dār daug daugiau sudėstĩtos, ģvairintos prigimties? O kad ir sutiktũme manĩti, kad kraujas ir ģaminimas reĩskiasi liepĩant sympātiškām dirgsniũ tinklui, vis tik bũs pinklu išrasti žmogaus krauje, jo prigimtĩj, tā, kas jo paėjĩmā ģrodo.

Todėl paprastai tuo ir nesirũpinama. Imams vienas tautos žĩmis uż kitus. ģra tai kalba. Tũli net māno, žmogus esās tos tautos, kuriai ģis pats prisĩskaito. ģālĩma tai tuo teisinti, kad žmogus turi sudėtinio kraujo ir jo ģivenimo sāntikiai buvo tokie, kad ģis iš mazũ dienũ tũlomis kalbomis Ŗnekėjo. Vienok toli dār tai nėra teisinga.

Kalba ģra berods aiškiusias tautos žĩmis. Bet kad žmogus iš kũdikio dienũ ir nekalbėtũ savo prigimta kalba, vis tik ģis bũtũ vaikas tos tautos, kurios ģra jo kraujas. Ir labai dažnai atsitĩnka, kad kraujas viršũ gauna ant ģpratimo. Išgirdes savo tėvũ kalbā, kurios ģāl niekumet nebuvo girdėjes, žmogus pajautia toje lĩg kaţin-koki malonumā, lĩg iš svetur parkeliāves išvĩstũ tėviške.

.....

Taip kraujas ir prigimtis pati atsveria, kokios tautos žmogus yra, o ne įpratimas, arba paties iš kazi-kokių priežastių atsirâdes palinkimas. O kurio kraujas labai yra sudėtinis, ir gyvenimas tojo pajautimū yra apmarines, tas turētū visai atsidėjes mėginti, kur jâm gâlima daugiau apreikšti ir givibės ir žmoniškumo, geriau kitū pāžangai patarnauti, jiems pasidalinti. Tše tad jo vieta, tše jo tauta.

Ir jis veikiai numanīs, kaip jo vidus viena kalba tarsis ir savo gilības atveria. O kad būtū ta kalba ir kazi-kaip neišlāvinta. Kita kalba vėl tik lig jo vidaus paviršus apsireiškia. O kad būtū ta kalba ir kazi-kaip iškilusi, turtinga. Kaip moters veidas per šidrâ neaiškiai tepasirodo, tiek žmogaus siela ir tešvietia per svetimâ kalbâ.

Virš tai tik tuomet kitaip, kad žmogus bus ir šios dienos supratimu pilnai dvâsiškai išaugęs, ir bus visiškai įprâtes svetimâjâ kalbâ vartoti. Bet vis nelengva tai tikrai suprasti. Nelengva paprastâm žmogui atskirti, ar žmogus taip sklandiai kalba, kadângi labai yra įprâtes kalbėti, arba kadângi jo mânimas labai augštas, galingas yra. Dvâsiškai iškilęs žmogus nėra paprastas mokslininkas. Gâlima jį veikiau vadinti tokiu, kurio siela taip giedra ir šviesi, jog jos šviesibê tiesiog pasieka klausitojo sielâ. Tuomet žodiai tēra râginimai pasiduoti tai šviesai.

Be to visumet vis daugiau bus apreiskijama prigimta kalba, negu įprâtinta. Ta kalba tegâlima pasakėti, kâ visai šviesiai manai. Daugiau ja ir nieks nesitaria. Bet prigimtâ kalbâ vartojant, žmogus kiekvienu žodiu apreiskia visâ tâ žinojimâ, kurį ta

kalba âmziû gîvenime îgijusi îra. Iðdalies tai berods atsitinka ðnekant ir svëtima kalba. Tik vieno daliko tuomet nêra. O tas atsveria viskâ. Prigimtâ kalbâ vartojant, kiekvienas zodis prigimties gîvîbês gaminamas. Pareina tiesiog ið kraujo, ne tik ið atminties. Ir taip jis apreiðkia ir zinojimâ, kurî tas kraujas îra per tiek tûkstantiû kartû îgijes.

Taip, ðnekant prigimtoj kalboj, susideda trejopas zinojimas. Pirmasis pareina ið kalbantiojo mintiû. Ira tai sâmoningas zinojimas. Antrasis îra tas, kurs patioj vartojamoj kalboj randasi. Jis paprastai kalbantiâm pasilieka, kaip sâkoma, po sâmonês slenkstiu. Tretiasis îra kraujo, prigimties zinojimas. Tasai taipojau nepareina visumet kalbantiâm î sâmone.

Sitâm trejopâm zinojimui susidedant, zmogaus kalba turi bûtinai kitokia bûti negu susidedant tik pirmâm ir antrâm zinojimui. Kas dâr tobûlai nê negâli ivikti. Prigimtis vis kiðasi trikindama î târpâ. Ji vis nori dâr kâ îneðti î kalbâ, kas nesâkoma ir nenorima sakiti.

Tokiu bûdu ir gaminasi kalbû maiðimas. Tik augðtai iðskiles zmogus, kurio siela tiesiog târia kiton sielon, kurio prigimtis visai îtraukta î vâllos galibe, ir îra visai ðviesinta, apsieis ir svetimâ kalbâ vartodamas tos vienos kalbos zodiais ir tarimais. Kiti vis daugiau ar maziau maiðis kâlbâs.

Tas visumet atsitiks, kada kalbantysis pats neturi gana dvâsios, sâmonês ðviesos. O numanis, kad jos stoksta. Vienoj kalboj jos neradamas tikisi sugrêbsiâs jos kitoj. Bet îra tai apsirikimas. Zodiai, paimti ið kitû kalbû, labai retai tepaskaidrina minti.

.....

Todėl žmonės, kurie daug svetimų žodių vartoja, labai retai težino tikrai pasakėti, ką ištikro norėje apreikšti. Graibo tada ir graibo, ir tik nieko tikro nesugraibo.

.....
: Kalbū maišimas ir : Mišrumas irā įvairumas. O
: žmogaus pažanga : kur daugiau įvairumo, tse irā
..... ir daugiau givumo. Bet kalbos gyvenime ne visai irā taip. Kalba turi minti apreikšti. Ji padāro tai tada kuogeriau, kad ji pilnājā minties šviesā išduoda.

Mišrai kalbai tai netaip lengva. Jos žodiai irā kile iš įvairiū sąmoniū. Todėl tokia kalba ir tik mirga. Toliau žmogus priverstas ir tokiām žodiu prasmės ieškoti, kurs jām irā drumstas. O kad jis to negālī, kad jo mānimas dār persilpnas, tad ir nėra jām kaip aiškiai apsireikšti.

Bet kad žmogus jau turi gālingā mānīmā, tuomet tasai, ir kartu su juo žmogaus asmenībės šviesa po tōkiomis sālīgomis auga. Vis tik ji auga varžīdamos. Ir paprastai kalba sutrupēja. Platus išmānimas nėra gālimas. Kalbos šviesa nuolata stelbiama. Vien tuolaikinis žmogaus mānimas reiškiast. Nors jis ir gana stiprus pasidāro.

Žmogus, mišrā kalbā vartodamas, tiesiog vertiamas daugiau pasilikti ir giventi patioj mānimo sritij. Paprastai patioj kalboj irā tiek proto, kad gālima sakīti, kalbā mānant už pātī žmogū. Bet mišroji kalba nebemāno už jī.

Žmogus pats turi manīti, ir kalba naudoties lig jī būtū netinkamas įrankis. Todėl kartais vienu ir

.....
tuo patiu zodiacu istaria, ka siaip keliais ivairiais zodiacais tepasakoma.¹⁹⁾

Misra kalba ir anglu kalba. O beveik niekur Europoj, kur ginjai eina, tai taip rimtai darsosi kaip Anglijoj. Imkime tik parlamento ginjus. Manimu, irodinėjimu, ne sauksmu ir karstiavimu vienas ziuri kita apveikti. Zinoma, bus kartais ir kitaip. Bet ap- lamai imant, toks ir anglu budas.

O reikia gerai suprasti: galibe nesiranda kalboje, bet zmoguje, kurs ja vartoja. Toks zmogus be abejones turi buti daug daugiau iskiles negu kitas. Siaip misroji kalba visai kitaip i ji atsilieptu. Anglu tauta istikruju, kaip tai daznai tvirtinama, ir viena toliausiai pazengusiuju. Vienok ir tai teisibe, kad ju kalboj nera nei galibes, nei grozibes.

Ta tegalima rasti vienodoj kalboj. Tik tokia ir savaimingalinga ir grazi. O ja kalbant iskilusi- sam zmogui, tai pasidaro labai aisku. Nemaista, tai esti, netrikintai augusi kalba pasirodo tada esanti tikra magios priemone. Grina kalba ir, paveikslui, Lietuviu kalba. Kad ji butu vartojama labai kilniu zmoniui, tad susidetu taju ir kalbos manimo galibe, ir taip iseit nuostabus zmogaus dvasios apsireiskimas. Tik tuo-tarp to dar nera. Ir todėl reikalinga, kad zmones augintu savo asmenibe. Kad samonin- gai eit pazangos taku. Tuomet Lietuviu kalba visai kitoj vietoj stovetu tarp zmonijos kalbu.

¹⁹⁾ Shakespeare paveikslui sako: But but me no buts. Ir nori tuo pasakiti: Bet ne tark man joki but. O pamegz- diojant ji lietuviskai: Bet nebetuok man joki but.

.....

Bet ir Lietuvių kalba nėra be šventimų žodžių. Jie tse atsirādo neesant žmonių Lietuviuose su galinų mąnimu. Todėl šventimi žodžiai buvo imami, jeib jais uždengtas taptų mąnimo silpnumas. Bet tūli tų žodžių Lietuvių kalboj ir atsirādo, kadāngi mąnimas kilo, vienok netiek, kad būtų išstengęs iš savo kalbos gaminti tinkamų reiškinių. O gal veikė tse kiek ir sudėtinis kraujas.

Įpatinga gana, kad sudėtinis kraujas nepasidāro tokiu rėgimu kaip kalbų mišrumas. Rods mātomas juodos, rudos, pilkos, raišos ākīs, ir tt., o tik retai teįautiama, jog tokiu būdu atsimuša mišras kraujas. Ir sunku pasakīti, kokiai tautai tokī žmogų priskaitīti reikētū. Kitoks dālikas su kalba. Tse vis pasiieka aišku, kas ėra kalbos kūnas, o kas tik išisimeigės šventimas daigtas. Šventimas žodis, jei dār nevisai prisunktas jį priėmusios tautos sāmone, tuoj pastebimas. Jis tarsī sūkurī sukelia jām šventimoj kalboj. Imkime tik Vokietių žodī **schmeckt**. Prūsū Lietuviai jį vartodami sāko: Šmekiuoja. O turētū sakīti: skanu. Ten tārīama veiksmāžodiu, šišon būdvardiu. O tai ėra visai skirtas būdas manīti. Ten svarbus veikimas, šišon patīrimas. Norint vartoti žodī: skanu, reikia tā patīrimā visai kitaip suprasti. Todėl Vokietių žodis līg apvertia Lietuvių mąnimā ir ardo jū kalbā.

Paduotas paveikslas parodo ir vienā vīriausių skirtumū Lietuvių ir Vokietių kalbos dvāsios. Vokietių kalboj stojasi priekin veikimas, Lietuvių kalboj būsena, padėtis, sāntīkiai. Todėl Vokietių kal-

.....
bos rhytmas ģra spģrimas, Ŗokinģjimas, Lietuviŭ kalbos: tekģjimas, skriejimas, sklģndģmas.

Be abejonģs, Lietuviŭ mģnģmas minimame paveiksle, kurs apsireiŖkia Ŗodiu skanu, ģra skaidresnis, Ŗviesesnis negu Vokietģ. Vienok svetģmasis Ŗodis ģneŖa tarsi rģiausģ ģ rģmiģjģ Lietuviŭ kalbģ. Todģl ģģl tŭliems tatau taip ir mģgsta. ģra tokiŭ ir Ŗmoniŭ, kuriģms bŭtinai reikalinga sakģti: aŖ uŖsi-interesavau. Kad tŖe nenusismaugia pats protas, tad jo jau tikrai niekumet ir nebŭta. ģra ir tokiŭ Lietuviŭ. Mat, tŭli tiki apŖŖvietģ, kad savo protģ apmarine ģra. Rodos kad ģģlima ir kitaip pasakģti, paveikslui: prģtraukģ mano dģmesģ, ar tģm lģgiu bŭdu.

Taip kalba labai aiŖkiai parodo, kas jai svetima ir kas jos neverta. O manģtai, kalba, kuri, Ŗmogul Ŗnekant, tarsi vis iŖ naujo kuriasi, ģra nuolat niĤstanti patiriamģbģ. Kraujas, prieŖingai, ģra daģgtas. Taciau kalba ģģli bŭti geriau iŖtiriama negu kraujas. Ir neŖ tokioj miŖroj kalboj, kokia ģra Anglŭ kalba, ģģlima dģr iŖŖvģsti, kas jos pģgrindas, jos kelmas.

Tokia miŖra kalba, kaip jau minģta, veikia Ŗmogŭ labai ģpatingu bŭdu. Be abejonģs ji temdo Ŗmogaus sģmone. O kadģngi sģmone apsireiŖkia patsai Ŗmogus, tuo temdinimu Ŗģgiu niĤsta ir tai, kas ŖmoniŖka. Todģl visur, kur kalbos maiŖosi, silpnģja ir dora.

Bet viskas, kas atsitinka ģvenime, ģra svarbu. Tarnauja, turi tarnautģ Ŗmogaus pģzangai. Taip ir kalbŭ maiŖģmas. Tik tŖe kaip ir kitur, pastebģma prievarta: Ŗŭt — bŭt. Sģmonģs apŖniaukimas, doros

.....

zlugimas reiškia didėjimą kovos paties žmogaus su savo prigimtimi. Ir taip jis vertiamas pasistengti kiek imanidamas. Jis žūva, kad jis nepalaiko viršaus. Jis kyla ir išlieka, kad jis pasistengia. Ir tuomet pasveiksta jo prigimtis, atsigauna jo kalba ir vėlosi. Kalba naujėja. Antraip ji žūva.

Bet smagiau būtų žmogui, jeigu tos kovos nebūtų reikalinga. Ir nepasidaritų tai, kad jis, nelaukdamas tokios prievartos ir tokio pastatymo prieš: žūt — būtų, tobulintūs tomis priemonėmis, kurios jam tiesiu keliu duotos.

Kalbos įbrukimas ir žmogaus pažanga

Dār žiauresniu būdu kaip kalbū maišimas atsiliepia į žmogū svetimos kalbos įbrukimas. Bet rodos, kad tie, kurie kitiems savo kalbā įbruka, nežino kā dārā. Nēra tai nuostabu. Mūsū āmžiuje žmonēs taip menkėjo lėkštume ir žiaurume, kad tokiū giliau siekantiū ir jautriū dālikū pastebėti negāli. Todėl ir nemāto, kaip jie tuo kitus žmones skriaudia. Žmogus, kurs iš mažū dienū prātinams prie svetimos kalbos o negerai auginamas, taip, kad jo sāmonē pilnai prašvisti negāli, pasilieka visame, kas žmoniška, atgal nuo to paties laipsnio žmoniū, kalbantiū prigimta kalba. Pasirodo žiauresniais, stambesniais, arba pilni viliū, tampa melāgiais, apgavikais, ir tt.

O nēra tai pastebima tik tīrinētojai, bet ir kiekvienām protingām žmogui. Jau girdint minimā žmogū kalbant, aiškėja, kas jis. Senovēs išmintingasis ne be priežasties sāko: „Kalbēki, jeib tave

.....

išvístiau“. Žmogus žemo žmoniškumo laipsnio sudarko ir kilniausiąją kalbą. Ką jis ir sako, vis jis apreiškia, jog jis yra menkos, blogos doros, augęs kaip koks girinis. Tokiais Rytprūsijos gyventojai atrodo kitiems iš Vokietijos atkeliavusiems Vokiečiams.

Rytprūsijos gyventojai dažniausiai kalba vokiškai. O ta jų kalba dėl jos žiaurumo ir negražumo visur Vokietijų peikiama. Didiausio Rytprūsų skaitiaus kraujas yra sudėtinis. Jis yra bene daugiausiai Prūsų (dingusių kaip tauta) ir Lietuvių bei Mozūrų kraujas. Prisdėjo mažumas ir Vokietijų bei Fransų kraujas. Todėl ir Rytprūsijos žmonių atrodymas reiškia, jog jie ne Vokiečiai. Taip vėl Bohemijoje tūluose kraštuose, kaip sako vienas mokslininkas, gyveną Vokiečiai, kurie šneka Tšekų kalba.

Bet mišras kraujas vis dar šiek tiek sutinka su svetima kalba, kad prigimtoji ir nėra išmokta. Vienok kad Lietuviai arba kiti tūro kraujo žmonės priima svetimą kalbą, tuomet dora labai menkėja. O liūdniausias dalykas tas, kad ne šis kalbos įbrukimas skaitomas to priežastimi, bet kaltinama ir peikiama tauta.

O tik ištikro visām tām yra kalta didesnioji tauta. Aiškiai galima išvisti šiek tiek sąmoningą jos norą. Arba tik veikiau nėra tai tautos noras, bet geismas atskirų žmonių, kurie nori didinti savo valdiavą. O kadangi toji turi remties viena tauta, norima tą tautą padariti skaitlinga ir tuo galinga tarp kitų.

.....

Tauta irā gīvas kūnas. Toksai didēja augdamas. Todēl turētu tauta, kuri nori didēti, pasekti gamtos istātīmus. Turētū auginti sau daugiau vaikū. Ji gāli ir sāvinties kitū tautū kraujo. Gāli parsivesti moterū iš kitū tautū. Ir tuomet gālīma dār kalbēti apie gamtīnius palinkimus.

Bet kitas irā dalīkas, kad kitātautiāms ībrukama kalba; ir jie skaitomi tos tautos vaikais, kurios kalbā jie priēme irā. Reiškiasī taip jau nesveika dvāsia. Taip veikianti tauta nenori kantriai augti, bet ūmai didēti. Ira jī tikra svetnauda, didējimo troškīmu apsīrgusi.

Ir silpnoji tauta bus taip ilgai skriaudīama, kol jī nepasielgs kaip reikia. Iškeikīmu skriaudiantios tautos, nekantos sukēlimu nieko nepasiekama. Toks ēdīmas silpnosios tautos eis visai ramiai tolin. Nēsa nēra tik vien taip, kad galingoji tauta silpnaīai ībruka savo kalbā, bet tosios vaikai gana dažnai noriai meta savo kalbā ir griebiasi svetimosios. Žmonēs tikisi tuo garbingesniais tapsiā. Atrodīsīā, esā vaikais didios, garbingos, kadāngi galingos tautos. Todēl mokina ir savo vaikus svetimajā kalba ir gina jīems kalbēti tėvū kalba.

Kalboj, teisibē, atsispīndina tautos kultūra. Bet kultūringesne kalba pasimokīnus, dār nē vienas nēra tapes kultūros žmogumi. Vis reikia atsiminti, kad kultūra irā augimo dalīkas. Šiaip tereikētū vaikū apauti užaugusio žmogaus batus, ir jīs būtū jau užauges žmogus. O tik taip niekūmet neatsitinka. Taip žemas žmogus pasimokīndamas svetimos kalbos ir ja kalbēdamas, neiškīla iš savo būties. Pa-

prastai, kaip aiškinta, jis grimsta. Gana žinomas yra doriškas ištautėlių silpnėjimas.

Vienok ir toks tautų santikis yra vikinams kiliimo ištātimo. Ir negali būti peikiami nei atskiri žmonės, nei tautos, kurios taip elgiasi. Tautos varžosi kaip gamtos galibės. O ir šiuo reikia pasakėti, kas jau kitur ištarta. Galingosnė galibė yra ta, kuri pareina iš augštesnės pasaulio gyvenimo srities. Ir lieka mažajai tautai tik vienas kelias. Tiek auginti savįje žmoniškumai, kad tas kuo-daugiau atsispindintų kalboje. Tuomet ta kalba nebus silpnesnė už kitas. Ji bus tinkama žmonių pažangai ir ji nebūs tosios ištātimų naikinama, bet paremiama. Todėl norint prigimtā kalbā išlaikiti, tėra viena sālīga, būtent ta, žādinti savij tikrāji žmogū, kurs prigimta kalba apsireikštū ir jā pašventintū ir stiprintū.

❖ ❖ ❖ TAUTOS ISLIKIMAS. ❖ ❖ ❖

Tris sąmonės
laipsniai

Mūsų laike atsitinka žmonių omi-
nėj visai nuostabus dalikas. Mā-
nimas ir išmānimas visiškai kinta.
Vos keli metai atgal buvo mokliška kiekvieno daigto
atsiradimā suprasti iš priežastiū esantiū aplinkibėse.
Buvo bandoma taip aiškinti ir augmens augimā iš
sėklos, givulio iš kiaušelio, ir tt. Ir vieni bei antri
norėjo taip išdėstīti net tautū kilme ir išlikimā. Dār-
gi šiandien tūlū tikima, kad tauta atsirandanti iš
draugiško gyvenimo viename krašte, iš ligiū histo-
rinių prītirimū, iš priverstino bendro apsiginimo.
Ir tt.

.....

Taip ir dār rāšoma ir mokinama. Vienok jau pradeda tokie mąstimai vis daugiau pasiroditi silpnais, paviršutiniškais. Jau numānoma, kad taip negalima nė išaiškinti, kaip švilpukas randasi, kurį piemenukas pasidaro. O jau visai ne — gīvo daigto kūrimā. Žmonės tiek ĩra dabar jau numānūs, kad pradeda nujausti tikresnes priežastis.

Gīvo daigto augimo priežastis turi būti randamos ĩame patiamo. Aplinkībės tām tik tēra antro laipsnio svarbumo.

Bet tai pilnai ir aiškiai išmanīti ne taip lengva. Reikia išmokti visai iš kitos vietos, negu žmonės paprāte, ĩ visa žvelgti. Taip dārē ir dāro šviesiejie, išmintingiejie. Visumet jie sakīdavo, kaip tai ĩstarē filosofas Spinoza, kad reikia pasauli išmanīti žvelgiant „amžinībės žvilgsniu“.

Rods taip žvelgti ne kiekvienām duota. Ir pātī tā ĩstarimā išmanīti tūli vos-ne-vos teįstengia. Aiškina jī todēl savaip. Sāko kiekvienā daigtā reikiā išmanīti iš jo paties esmės ir žiūrint josios sātikiū su kitomis. Bet tai jau gana didis žingsnis augštīn. Tik žinoti tai ir vīkinti ĩra du skirtu dalīku. Žmogus tik tuomet tegalēs taip išmanīti, kad jis patsai susivoks tše, kur asmenībės turi savo esimā. O tām neuztenka paprasto pasimokinimo, reikia žmogaus kitimo. Augštesnis išmānīmas tiktai galimas žmogui kitokiu, būtent skaistesniu, šviesesniu tāpus.

Kalbėjome jau kartā apie sāmonės kitimus. Bet dabar galēsime tai, o ir kas tām reikalinga, būtent visā gīvenimā, visus gīvībės laipsnius, platiau išdēstīti. Paprastai mes tā teskaitome esantiu ir tikru,

.....

kas mums ī sāmone pareina. Kas nepasieka mūsū sāmoneš, to, sākome, neesant, ar nors mums neesant. Bet, kaip kiekvienām zinoma, mūsū sāmone ne visumet ta pati. Miegodami ir sapnuodami esame visai kitokios sāmoneš negu budēdami. Be to dār zinome, jog dienos gīvenimo dalikai nepareina (nors ne paprastu būdu) ī šitā sāmone. O tatiau tše randasi daug visokiū pavidalū ir veikimū. Berods jie kiek ir primena dienos gīvenimā. Todēl tūli ir tiki, jog tai tik esā silpni atbalsiai dienos patīrimū. Kas iš dalies ir īra teisinga.

Vienok ne taip, kaip tai paprastai tikima. Miegodamas žmogus be abejonės īra kitoks, negu budēdamas. O tām, kurs buda šale miegantiojo, pasirodo, līg tojo nebūtū. Nors nėra to, kuo žmogus paprastai žmogumi apsireiškia.

Tatiau ne gālīma sakīti, kad žmogus imigdamas dingtū. Šiaip negalētū pabudes žmogus zinoti save tuo patiu, kokiū vākar žinojosi. Pastaba, kad kūnas tuo tārpu išlikes, ir patsai žmogus teesās īpatingas kūno apsireiškimas, īra niekinga. Nēsa zinoma, kad kūnas kas akies mirksnī kitokiu virsta. Ir žmogui, septīnias ar aštuonias vālandas miegojus, kūne jau tokie kītimai īra īvīke, kad jis tīk ištolo teprilīgsta vakarīkšiai būtai. Ir taip rīte pabudes žmogus vos galētū atsiminti to, kas vākar buvo, ir kad jis tas pats īra, kurs vākar gīveno.

Līgiai todēl ir visi žmonės, kurie save dār tenumāno vien kūno gīvenime, tik labai trumpā atmintī teturi. Įra tai zinoma apie žmones labai žemo augīmo laipsnio. Kuomet žmogus daugiau

save žino vidaus gyvenime, tad ir jo atmintis toliau sieka. Vidaus gyvenimas ne taip greitai keitiasi. O visai nekinta ta gilybė, iš kurios žmogaus žinojimas: „esmi“, kyla.

Žmogus nėra nei kūnas, nei sąpnas. Ira jis kitas. Givena tūluose gyvenimo skiriuose, kurie atsišaukia i viens kitā, bet kuriuose žmogus tegāli save žinoti sāmonei kitus, geriau sākant; pakilus i kitā pādėti.

Augstiausioji dār ir paprastai šiek-tiek numānoma sāmoneš padėtis ira toji, kurioje žmogus gyvena, miege nieko nesapnuodamas. Kita ira toji, kurioj randasi sapnai. Paprastiausioji ira dienos, budėjimo gyvenimas. Vidutinio iškilimo žmonės tepažįsta tājį šiek-tiek aiškiai, sāmoningai. O tik labai iškile žmonės tegivena visai sāmoningai toje srityje, kuri randasi anapus sapnų gyvenimo.

Ištikrūjū sapnai gīvi ir tada, kad žmogus bunda. Visur, kur tiktai palinkimai, geismai ira žmogaus darbo ākstina, tše sapnai veikia. Todėl tokie darbai visumet ira nenuoseklūs, netikslūs, susivėle, ištikrūjū tiktai pasitrankimai, pasiblaškimai. O ko žmogus geidia, tā jis ir sapnuoja, taip dirgsnis ir smāgenis dār ilgai virpa, net per visā nākti. Taip žmogus sapnuoja, ko jis geidia, ir geidia, kā sapnuoja. Ir taip išeina, kad sapnai ištikro iviksta.

Sitas dvejobas gyvenimas žmogū alsina, grāsina. Todėl žmogus, giliai imigdamas, iš jų iškila. Ir taip vėl „a t s i g a u n a“. Sitā žodi reikia jo giliausioj prasmėj vartoti. Žmogus save atgauna! Nėsa giliai be sapnų miegodamas, jis rimsta toj gyvenimo srityje, kur jo asmenibės šaknis randasi. Ir toji, ne-

.....
drāskoma sapnū ir dienos trenksmo, vēl tvirtēja, tarsi jaunēja.

Taip visas regimasis gīvenimas „atsigauna“ iš gilesniū gīvenimo sritiū. Bet tūjū giliausias tūno tame pāgrinde, kurs savīje turi savo asmenībēs priestastī. Apie tāji sāko taip gražiai tikībos zodiai: „Jame gīvename, veikiame ir esame.“

Bet tai īra gelmē taip toli nuo paprasto pasijautīmo, kaip pātios amžinībēs nuo akies mirksnio. O tā būtī, kuomet „Jame“ sāmoningai gīventi galētūme, pasiekti tegālīma milionū amžīū augimu. Tuo tārpu „Jis“ īra visū be kraštenībiū ieškomas. „Jis Pats“ tik ir gīvena visuose pasauliuose ir visoj Visumoj kaip Saves pasiilgimas. Tatiau „Jis“ arti kiekvienām. Ir tik īvairios sāmonēs būtīs, tūli sāmonēs šīdrai „Jī“ mums teapdengia.

Visa-tai žinant reikia pritarti senovēs Indū Vēdams ir Aigypto išmintingiesiems, kad dienos sāmonē tēra viena priemonē gīvenimui išmanīti arba trumpai: gīventi, gīvām būtī; ir kad īra šiek-tiek numānomi dār dvi sāmoni: sapnū ir „regėjimo“ sāmonē. Todėl žmonēs, kurie vien laikosi dienos sāmone, nieko tikro apie gīvenimā išmanīti negāli. Nēra jiems išvīdiama gīvenimo šaknis. Māto jie vien mirgėjimā debesīse.

Ir kaip sākēme, tikrošnis išmānīmas nēra vien pasimokinimu, mokslu igījamas, bet žādinimu savo paties sāmonībēs, arba tikriau pasākius: pabundant augštiausiojoj gīvenimo sritīje, surandant augštiausiāji būdā gīventi.

.....

Vīriaisia tām sālīga īra īslikti nepagau-
namu tū dalikū, kurie nuolatai savo judējimu die-
nos ir sapnū sāmone su savim patraukia. O nepa-
gaunamas īra žmogus, kada jis sāmonegai gīvena
dvāsinēse gēlmēse. Tām jis turi nuolatai pasistengt
gīventi pasišventime, ramībēj ir šviesoj.

Taip žmogus kinta. Jis auga. Ir kiek jis īra
īšauges, tiek jis gīvenimā īšvīsta kitokioj šviesoj.
Gīvenimas jām ir pasirodo kitokioj pilnībēje.

Visai nuostabu īra, kaip viskas kitaip apsi-
reiškia! Kas dienos sāmonei īra jēga, vieku, galībe,
tas kitoje gīvenimo sritīje, kitai sāmoneš būtai pasiro-
do daigtu, net pavidalu. Paveikslui: geismai īra
dienes gīvenimui jēgos, sapnū gīvenimui pavidalai.
Toks-jau dalikas pastebimas žiūrint ī magnetismā,
elektrikā, ir tt. Antraip vėl, kas dienos gīvenime
īra daigtu, tas sapne pasirodo tik jēga. Paveikslui:
durklas tēra ten smeigimo jēga, ne pavidalu.

Bet gīviejie dienos gīvenimo daigtai īra ten vi-
siškai kitokie. Šiŝon jie vīriaisiai apsiŝeia pavī-
dalais, kurie savo vietā pildo ir tvirtina savo būvī.
Ten, kitame gīvenime, jū gīvībē ir jū jēgos pasirodo
pilnu veikimu. Vidus tarsi pasidāres paviršumi.
Vienok nēra jis tamsus, stangus kūnas, bet gīvas
nuolatinis esmēs reiškīnis. Kaip kas esti savo vi-
dūje, toklu kiekvienas gīvis be pasislēpimo, be apsi-
dengimo pasirodo.

O tarp visū tū žmogus kaip koks milžinas tarp
mazutiū ir silpnutiū gīvena. Bet žengiant gilīn, ī
kitā būtī, kitū gīviū esmē nīksta, žmogaus auga.
Kitū esmēs virstant ŝeŝėliais, jis vis daugiau pasi-

.....

rodo asmenibe. Pagaliau apsisako visa dienos sãmonẽs gĩvenimo didibẽ ir galibẽ tik atsispindinimu to, kas augstesnẽse gĩvenimo sritise esti ir vĩksta. Ir norint daugiau gĩvibẽs ir galibẽs apreiksti regimame pasaulije, reikia augti ir auginties augstose gĩvenimo sritise.

..... **Tautos siela** Paduotuose aiškinimuose nesiranda vien isvados is to, kas sitame rašte ligšol pasakita. Ira ir bandoma ismãnimã tam, kas toliau bus sãkoma, prirengti.

Viena svarbiausiũjũ mintiũ sišon ira ta, kad žmogaus apsireiškimas pareina is augstesnẽs gĩvenimo srities. Tše randasi palinkimas kũniškai gĩventi. Is tše paeina žmoniškasis veikimas, visa, kas reiškia žmogaus esme. Kũno judėjimai sukeliãmi ar paviršutiniškũ priezastiũ arba geismũ. Todėl žmoniũ darbãi nelĩgũs. Juo-giliau jũ priezastis guli, juo-didesni, galingesni jie ira. Bet žmogui tiktai gĩvenant šiek-tiek sãmoningai regimame pasaulije, labai jãm nežinoma pasilieka, kas su juo atsitinka dėl gilesniũ priezastiũ.

Nežino žmogus, kaip jo kũnas randasi, auga, maitinasi, islieka, kas jame viskã tvarko; nepažista jis istãtĩmũ, kuriais jausmai, geismai, linkimai randasi ir nĩksta; taipo-jau menkãi jis težino apie tai, kokie istãtĩmai valdo mintiũ atplaukimã, susirišimã ir dingimã. O beveik visai nẽra jãm žinoma, kaip jo ãmžius praeis. Kuone visai nejautia, kad ir tše tikri istãtĩmai viskã valdo.

.....

Nezinoma ir kaip atsiranda žmogūje galia įpa-
tingiems darbams, veikalams sumanīti ir atlikti.
Kalbama apie tai, kad atėjusi tokia mintis, kad žmo-
gus turīs taip veikti, kad neesā gālīma kitaip, ir tt.
Visame žmogus stovi nezinojime ir todėl po
prieverta.

Tatiau tai nėra būtinas dalikas. Kad didiau-
sias žmoniū skaitius tuo ir tiki. Žmogus gāli iš tos
tamsībės ir tuo iš prievartos būties išaugti. Jis gāli ir
turi sąmoningu tapti ir kituose sąmonės būsenose.
To nori pažangos istātīmas. Nėra neišvengiamas
dalikas, kad žmogaus gyvenimas ir amžius būtū val-
domas tarsi iš po „sąmonės slenkstio.“ Žmogus turi
tapti sąmoningu lig šaknies savo asmenībės.

Tām jis gīvena šiame pasaulyje. Tām jis pri-
verstas tše veikti. O ligiai jo veikimas jām nau-
dingas kilimui. Jo veikimas turētū būti visai jo
apsireiškimas. Ir turētū kilti iš-pat augštībū. Vis
tūjų atsimentant, vis gīvenant gālios ir išmānimo
esmėje, minimos augštībės kuo-daugiau išigali šiame
gīvenime.

Niekur tai nepasidāro taip aišku, kaip meni-
ninkū darbe. Berods neligiai jie dirba. Bet tikrai
tas nėra menininkas, kurio veikimai pareina iš ap-
linkībū prispirties. Menininko dārbas turi kilti iš
giliausio jo vidaus. Iš tos gīvībės augstumos, iš ku-
rios žmogus pareina į šį pasaulį, jeib kūnu gīventū.
Tuomet jo veikalas bus toks didis ir gīvas, kokiū
nuostabiū ĩra pats žmogaus buvimas ir gyvenimas
ant žemės.

.....

Norēdamas veikalā gaminti, menininkas turētū tītia tām pasišvesti. Turētū zengti ī tas šventas savo asmenībēs augštības, īš kur jo gīvībē parējo ī regimāji gīvenimā. Be tokio pasišventimo jis nieko neturētū pradēti.¹⁷⁾ Tik taip jām tegālīma kurti, kas gīva ir kas žādina gīvībē. Tik tokiu būdu dārosi didi veikalai.

Sāmoningai īškilti dār nēra visiems gālīma. Retai tikt koks didis menininkas taip tegīvena. Pāprastai meninīnkai visai pašīduoda toms srovēms, kurios ant jū ūzeina ir juos neša. O tos īra visokios. Todēl ir nēra daug didiū veikalū. Bet vienā dalīkā visi svarbesniejie menininkai pastebi. Tai tat, kad jū dārbas kaip-noris turi sāntīkī su tuo, kas šventa. Jie todēl gana dažnai tiki jī esant tikībīniu dalīku. Ir labai daug meninīnkū dēl tos priezasties dirba īš tikībīniū jausmū ir mintiū. Kaip regīma, didīsausīeje veikalai īra taip kurti. Jie īra kokios nors tikībos minties, tikībos turīnio. Vienok ne todēl jie didi. Meninīnko pasišventīmas, jo gīvenīmas augštesnēje gīvībēs sritīje, kad tik līg ir sapne, padāro jo veikalā didīu. Kad to nēra, veikalas ir su tikībīniu turīniu pasīlieka labāi menku. O īstīkrūjū tokiū īra gana daug.

Tikībos mokslai, jos mintis ir jausmū apreiškīmai pareina īš augštīausios sāmonēs būties. Berods tik labai retai pilnai sāmoningai. O gana dažnai viskas īra dār zemeslūjū sāmonēs būtiū su-

¹⁷⁾ Garsusis Fransū meninīnkas Rodin sāko tiesiog, kad meninīnkas be tikībos nieko kurti negālīs.

.....

kraipita. Reiškiniai iš augštesniosios būties eina per žemesniasias. Todėl tikiba turi artimą santykį su prigimtimi. Ir galima apie tikibą beveik tą patį pasakėti, kaip apie kalbą. Tikibos mokslai auga ir skaidrėja su kalba ir su krauju. Ir ištikrųjų tikiba todėl yra prigimta, kaip prigimta yra ir kalba.

Tik ši daliką turime palikti tuo tarpu nepaaiškine platiau, ir grįžti prie veikimo didybės ir galybės. Su kiekvienu veikimu, kurs dâromas žmogui pasišventiant kilnibei, žmogus tarsi pabunda augštesnįjį sąmonę. Pradedama iš tise jo veikimams pareiti jėgos. Ir taip su veikimu auga ir žmogaus givibė.

O kaip menininkas, taip turėtų kiekvienas žmogus veikti. Jo darbai visumet turėtų kilti iš jo vidaus gelmių. Ar ši ar tą žmogus daritų, vis jis turėtų tai dariti su pilnu atsidėjimu. Tuomet jo gyvenimas, jo amžius, jo givibė augtų ir taptų dide. Žmogus ištikro pasidaritų milžinu. Silpnumas yra nesąmonė, nežinojimas. Su sąmonės šviesėjimu kila ir žmogaus galibė. Mintių, geismų ir kūno sritių jėgos tenka žmogaus asmenybės veikimui. O kadangi toji galingiausia už visas yra, ji jas traukia į savo vėžes.

Toks žmogus apsireiškia visai kitokiu, negu kiti. Jo būvis ir jo dârbas pasirodo nuolatiniai reiškiniai iš augštųjų sąmonės būtių. Tarsi jo siela prieitų artiau mūsų pasauli ir žmogaus pavidalą išiaustų į įpatinę galibę ir didibę. Visi jo darbai ir veikimai tuomet turi didybę ir galybę antspauidą. Ir traukia į savo takus visus tuos

.....

zmones, kurie taip - jau pasišventia augštatarnibai.

Rods ne visi žmonės tai numanīs. Ira tokiū, kurie kaip malkos plauska tejuda, kada jie paspiriami. O tūli kiti, viso kito nebudami, vien ir tenori pajusti tokį paspīrimā. Ir tokiems šis paantrinimas iškilusio žmogaus didybės nieko nepasakītū.

Vienok šis norima naujā dalikā paaiškinti. Koks ira atskiras žmogus, toks gīvas dalikas ira ir tauta. Jos īpatybės apsireiškia, kaip sakīta, krauju ir kalba. Vienok tai tėra prigimtis. Nėra tše nei didybės, nei galybės. Bet kad tautos vaikū vienas ir antras pradeda gīventi savo sieloje, ir kad vis daugiau žmoniū pasiduoda linkimui augštībēn, tad veikiai visoj tautoj randasi naujas reiškīs. Pradedata tarsi veikti ākstinai iš augštojo sāmoneš laipsnio. Ir iš lengvo visa tauta to reiškīnio prisunkiamā ir apsiautiamā. Tautoj aušta lig nauja, augštesnė sāmone. Gimstata tautos siela. Tauta pabunda. Žmonės tos patios tautos pagaunami augštesniū jausmū, kilnesniū linkimū. Kad būtū tie ir kažiki-kaip suveltī, vis tik jie siektiek spindētū iš žmogaus prigimtīs gīvenimo. Ir kiek žmonės tiems linkimāms pasišventia, tiek tie tvirtesni pasidāro, ir vis daugiau traukia žmones augštīn.

O kuo-gīviau žmonės tokiu būdu gīvena, tuo daugiau tautos vaikū pabunda ir kreipiasī tautos sielon, tautos širdīn. Taip kartais vieno žmogaus kilimu visa tauta atsigauņa. Su vienu žmogumi pradeda tautos siela gīventi ir augti. Ir todėl išmintin-

giejie sâko, kad tik ta tauta iðliekanti ir auganti, kurioj nors vienas zmogus îra lig pilno zmoniðkumo augstîbês iðkiles. Tai esti, kada jis îra pilnai sâmoningas tâpes ir savo asmenîbês ðaknîj, ið kur ðvietia mânîmo ir iðminties galîbê, spindi meilê ir tikrîbê.

Tokio zmogaus prigimtis gâli ir dingti. Ið jo asmenîbês ðviesa vis pasieks tos patios tautos zmones, kurie dâr ir tik dienos sâmone tegîvena. Ir kad jie nors mâzuma pasiduos linkimâms kilnîbên, jie vis daugiau taps tautos sielos rîkais. Jais tad tauta augs ir stiprês. Vis aiðkesnis zmoniðkumas praplis. Vis daugiau vienas kitâm padês dvâsioje kilti. Vis daugiau pasidarîs tauta prietaisu viso zmoniû skaitiaus pâzangai. Ir îviks net rægimame pasaulîje benderas tos tautos gîvenimas. Iðaugstvarka, kurioj kiekvienas sau ras pâramâ ir vedimâ zmoniðkai kilti.

Valdiava ir tauta¹⁸⁾ Taip, kaip aiðkinta, turêtû valdiavos kurties. Jos turêtû tarsi dîgti ið kilniausiû tautos jêgû. O jû uzdavînis vien teturêtû bûti tas tarnauti atskirû zmoniû pâzangai. Valdiava turêtû bûti tautos nâmas, tautos vaikû mokîkla. Valdiava turêtû vien tâm susidarîti ir tâm iðlikti.

Bet îsižiûrint î ðios dienos valdiavas, pasirodo, kad taip labai retai têra.

Berods tikima valdiavâ esant naudinga zmonêms. Taip jiems esâ smagiau gîventi. Valdiava

¹⁸⁾ Raðita apie tai bei kitus ðiðon paliestus dalîkus ir raðte: Tautos Gîvata. Rûtos leidimas Tilzêj 1920 mt.

.....

ginanti žmones prieš svetimus skriaudėjus, duodanti jiems visokių lobių arba padaranti žmogui gálima labio ígíti. Valdiava rūpinanties žmonių pažanga.

O visa-tai íra iš dalies ir teisinga. Vienok akíliava visa mēginant, pasirodo, kad valdiavai vienas dalikas, kurs su visu tuo nieko bendro neturi, íra svarbiausias. Gívenimas íra judėjimas. Nuolatai kiekvieno žmogaus pádėtis pasidáro kitokiomis. Iš to íseina, kad didiausiám valdiavos gíventojų skaitliui kitokioj tvarkoj gíventi bítu smagiau. Ir todél valdiavos tvarka íslengvo taipo-jau turétu kisti, jeigu ji neturétu minétu tikslo ir bítu augusi, kilusi iš augstiausiasios žmonių sámonės.

Bet nėra taip. Ir tame randasi labai pastebétinas dalikas. Kliudímas kitų pažangai dažnai nėra skaitomas taip didiu nusidėjimu, kaip kitinimas valdiavos tvarkos. Nelaikoma ja priemone, bet tikslu. Visas valdiavos sunkumas griúva ant to žmogaus, kurs jos tvarká norétu kaip-noris taisíti. Kad jis já norétu pat tokla padaríti, kad ji taptu tinkamesne žmonių pažangai. Berods kartais túli žmonės nori valdiavá taisíti o já tik ardo. Skirtumá tarp tú dviejú darbú bítinai reikia suprasti.

Minimá valdiavos apsiréiskimá dár geriau pastebint, pasirodo, kad ji remiama ípatiai dviejú priešingú sroviú, bet vienu ir tuo patiu tikslu. Valdiavos tvarka ir vieni ir antri nori naudoties smagiám, vangiam gívenimui. Valdiava taip vertiama nebúti daliku visú žmonių gerovei, tai esti jų pažangai selpti, bet antraip, keliú žmonių smagumui, o tai esti pažangai stabdíti. Viena srovė íra pasistengimas

.....

valdantiūjū, antroji tūlū valdomūjū. Taip tiedvi priešingi srovi tik geidia valdiavos galibe savo naudai, savo smagumui ir ramumui sāvinties. Žmogui, kurs jautiasi esās kūnu, smagiau ĩra tojo palinkimus pasekti; o tai ĩra tingumas, sunkumas.

Tos jėgos su didiu gīvumu dirba, kad visas valdiavos jėgas savo tikslāms krūvon sutrauktū. Ir todėl matīti visose valdiavose žmoniū pasistengimas žimiā vietā valdiavoj ĩgīti. O tuo ĩgiai norima kitus savo gāliai pavergti.

Taip valdiavos tvarka pasidāro vīriausiai tuo žimi, kad ji kaip ĩpatingas sūkuris visū valdiavos gīvontojū jėgas traukia ĩ vienā vidurī, ĩš kurio tos jėgos vartojamos vien tām viduriui ir jo sunkumui prieš visus gīventojus tvirtinti.

Nėra didio skirtumo, ar būtū tas viduris vienas žmogus ar kelī, ar būtū valdiava monarchĳa ar respūblika. Visos pasirodo ne auginimo dalĳu, bet varžĳmu, prispaudĳmo, naudojimo ĩrankiu. Vienok ir valdiavos jėgū priešingumas ir tas tū jėgū traukimas ĩ vienā vidurī nėra visiškai blogu dalĳu. Kurs nori žimiā vietā ĩgīti arba siaip pasidarĳti žinomū, negāli tai kitokiu būdu, kaip kitiems patarnāvus. Be to reikalinga vis dār didiausiām žmoniū skaitiui prievartos ar nors rāginimo. O tūliems, būtū ir pavergiami ir naudojami. Be to juose nepabustū pats žmoniūškasis pasijautimas. Jie nepradētū stengties prieš skriaudā ir nesukiltū. Taip ir visi žmoniū atbulumai negāli sutrikinti pažangos ĩstātĳmū veikimā.

Vienok su visu-tuo valdiava pasilieka tik paviršutiniūsku dalĳu. O pasekant tūlū valdiavū histore,

.....
pasirodo tai dār aiškiau. Valdiavos ėra gimusios iř-
lengvo iř galibės trořkimo. Netik senovėj bet ir
paskiausiuose ėmžiuose ne vienas žmogus, kurs sa-
vėje ėautė galėbe kitiems pavergti, kūrė valdiavā. Bė-
rods kalbama ir apie silpnųjū apėinimā. Vienok toks
apėinimas ėra dažnai tik galibės pasimėgimas o ir
norėjimas tokiu būdu savo galėbe didinti. Europoj
nėrā beveik nė vienos valdiavos, kuri nebūtū taip
ātsirādusi.

Taip valdiava ėra visai kitokios kilmės negu
tautos ėivenimas. Tasai ėra augės kaip ėivas da-
likas. Valdiavos dārėsi kaip kits žmogaus gaminīs.
O dār ėi kaip tiktai laikinis. Valdiavos kūrimo prie-
zastis nėra nei kilni, nei šventa ir nei graži. To-
dėl valdiavos paprastai ir nepatenka ilgai. Susilaukia
tai šimtā, tai kelis šimtus metū. Bet tautos auga per
tūkstantius metū, ėāl per nesuskaitomus ėmžius.
Tautos ėra mediai, valdiavos tiktai padargos.

Kad kartais valdiava ilgiau patenka, tad ėi tikrai
kurta dėl kitos priezasties. Ąi ėra augusi iř tautos
vālios ir palinkimū. Bet tokiū valdiavū šiandien
retai terasi. O tame jos labai skiriasi nuo senovės
valdiavū. Mūsū laikais tūlos valdiavos aprėpia ke-
lias tautas. Ir lėgiai tomīs tos valdiavos pasirodo ne-
augusiu dalėku, bet joms uzmestais pāntiais.

Dār ėra berods ir tokiū valdiavū, kurios ilgai ėra
pātekusios ir rodos iř tautos ėivenimo kilusios. Jos
randasi paprastai tvirtuose krāštuose, kurie žmoniū
nekeitiami. Ir taip ėālėi kilti nuomonė, būk valdiavos
pasidāro iř aplinkiniū o ne iř vidaus priezastiū. Im-
kime Anglijā. Ąi rodos ėra valdiava, kuri pāteko

.....

tūkstantius metų. Vienok taip nėra. Tame krašte
yra, kaip historė rodo, labai dažnai valdiavos griu-
vusios ir kitos atsiradusios su tomis patiomis ribo-
mis. Jūros nepašalinamos. Kitur ribos lengvai toliau
stumiamos.

.....

Valdiavos
valdovas

Kaip mātėme, valdiava kila dažniau-
siai iš galibės geidimo. Todėl ji ir
daugiau priligsta dirbtām negu augu-
siām dālikui. Visa-tai dār aiškiau pasirodo, žiūrint į
valdiavos tvarkos vidurį. Paprastai tše stovi vie-
nas žmogus. O beveik vis tojo pirmutinis ir pasku-
tinis mātėmas yra tas, kad jām galibė pasiliktū ir kad
ji kaip-noris dār didētū. Visos valdiavos jėgos trau-
kiamos krūvon tik vien tām tikslui. Ir viso to žmo-
gaus āmžiaus baimė yra, kad tik nepametus tos
galibės.

Europoj tokiū valdovū, tarsi, nebėra. Valdia-
vos tvarka tvirtinama istātīmais, kurie žmoniū at-
stovū sumāstomi. Vienok gana dažnai tie atstovai
renkami, kovojant minėtom dviejom priešingom sro-
vėm, kuriū kiekviena ieško labai paviršutiniškos
savo naudos. O valdovas, kurs paprastai vienā tū
sroviū šelpia savo galībei tvirtinti, istikrūjū naudo-
jamas visos eilės gudruoliū. Jie moka viskā taip
gražiai susukti, kad valdovas nepajusdamas jū pa-
geidāvīmāms tarnauja ir jū dėlei didiū valdiavos gī-
ventojū dāli skriaudia.

Retai tėra kitaip. Ir todėl ligiai iš valdiavos vi-
durio, iš valdovū pareina valdiavoms, tai esti to
laiko gīvenimo tvarkai, gālas. Kartais pasidāro taip

.....

ir valdovâms bei jû Seimoms pragaištis. O valdīavos gīventojai drauge turi kesti. Pasidāro toks-jau dalīkas, kaip paprastai svetnaudībei apsireiškiant. Paviršums gālima daug susiglēmzti, bet gelmēse viskas sklīsta. Svetnauda pasilieka su laiku be vidaus gīvībēs ir nīksta po matērinio turto sunkumu. Žmogus liaujasi buves žmogumi. Taip ir tokie valdovai. Vis tik žiūrēdami, kaip kitus savo gāliai pagāvus, jie pakliūva vergovēn.

Bet valdiava gāli ir tvirtēti. Valdovai gāli āmžīams padarīti savo gīmines valdovū giminēmis. Bet sālīga tām tēra viena. Valdovas turi vien rūpinties žmoniū, valdiavos gīventojū gerove. Visū žmoniū jēgos turētū būti naudojamos vien tū patiū žmoniū lābui. Bet tū lābā suprātus, kaip tai reikalauja pažangos istātīmai.

Žmonēms nēra jokio lābo, jiems duodant vien žaislū ir duonos. Tikrasis kiekvieno lobis īra pilnēsnis, šviesēsnis žmoniškumas. Valdovas todēl pirma turētū rūpinties dvāsiniu valdiavos gīventojū augimu. Vien tame jis turētū matīti savo pavadinimo uzdavini.

Reikalingas berods īra ir rūpesnis kūnišku išlikimu. Kad pilietīams nebūtū persunku kūnā išmaitinti. Bet nebus to niekumet, kada valdiavos gīventojai bus augštesnēs doros žmonēs, kad teisingai bus iš žmoniū reikalaujama valdiavā šelpti.

Gālima daug apie tai kalbēti. Vienok tie dalīkai tiek žinomi, kadāngi beveik kiekvienā dienā patiriamī, kad daugiau sakīti nebereikalinga. O svarbus pagaliau tēra vienas dālīkas. Valdovas turētū

veikti ir valdīti, kaip liepia augštiausiejie doros ir išminties reikalāvimai. Jū patenkinimas ėra augimo ir išlikimo sālīgos. Viskas, kas auga, paeina iš augštesniū gīvenimo sritiū. Ir taip gīvendamas ir valdidamas sulīg tomis sālīgomis valdovas tvirtintū valdiavā ir savo vietā toj valdiavojo.

Tautos kilmė Tūlos tautos turi ėpatingus padavimus apie savo kilmę. Labai dažnai pāsakojama, būk tauta prasidėjusi iš kazinkokio didvīrio. Bet ar tos pāsakos ėra tiek vertos, kad reikētū jas atboti, tūlū ėra abejojama. Todėl reikia māžuma apie tai dar pamāstīti.

Kaip kiek ankstiau aiškinom, žmoniū apsireikimai nepareina vien iš dienos sāmoneš, bet beveik didesniu skaitium iš augštesniū ir daugiau paslėptū sāmoneš būtiū. Kalbama ė jas nurodant apie jėgū ir ākstinū sroves, kurios pareinantios iš po „sāmoneš slenkstio“. Taip vīriausiai kilo žmoniū pāsakos bei prietarai. Jie turi savij tikrībės kibirkštī. Tik jū supratimas ėra dažnai kreivas ir kvailas. Bet todėl nereikētū pāsakas niekinti. Reikētū bandīti šviesūji branduolā išvīsti.

Tuo žvilgsniu ir pāsakos apie tautū kilmā ėra teisingos. Tautos ištikrūjū ėra kilusios iš „didvīriū“. Tik tas didvīris negālī būt buvęs koks vīriškas žmogaus kūnas. Jeigu kūnas ėra kokios vertībės, tad nereikētū moters uzmīrstī. Toji gaminime ėra nemenkesnio svarbumo kaip vīras. O kaip platiai žinoma, nēra dār gimes didis žmogus, kurio motīna nebūtū buvusi kilni žmona. Bet atsi-

menant to, kas jau sakita apie dvejojû dirgsniû systêmâ, ir koks ið motinos pareinâs, motina daug svarbesnê irâ tautai negu têvas. Nêsa ið jos pareina vaikui kilmês pajautimas.

Ir be kito jau tokios priezastis privertia minimus zmoniû padavimus kitaip suprasti. O pâsakos tokiâm supratimui gana dažnai ir pâtios duoda tiesâ. Taip sâko jos, kad tûlû giminiû pirmutinê motina buvusi dievaitê. Tik atsiminkime, kas Lietuviû pâsakojama apie Radvilû paëjimâ. Tûli didvîriai tiesiog vadinami moters - mergos vaikais. Ipatiai tikibû îsteigêjai. Bet kartais ir vêl antraip sâkoma, bûk kokios giminês protêvis buves dievaitis.

Visi tokie padavimai iðkelia tautos prâdiâ i gyvenimo augðtîbes. O tai gerai sutinka su iðminties mokslu. Sâko tasai, kad kiekvienas îpatingas apsireiðkimas pareinâs ið to, kas dvâsinêj augðtîbêj pasidârê îpatingu. Ten gemâs tautos protêvis. Ten jis ir pasilieka, kol nepraêjes irâ jo âmzius. Ið jo parinantios atskiros sielos, kurios gaminasi sau pavidalus ant zemês, ir padâro zmogaus kraujâ tautiniu, jî prisunkdamos tokiomis îpatîbêmis, kuriû nesiranda kitur.

Tai berods labai îpatingi pasâkimai. Ir gâl jie tûlâm atrodîs visai pâsakiðkais. Vienok tiek ir paprastas ðiek-tiek skaidrus iðmânîmas jau rodo î îpatingâ dvâsiâ, kuri apsireiðkia atskiroj tautoj. Kalbêjome pirma apie îpatingâ sâmonê, kuri spindi ið kiekvienos tautos. Vadinome jâ tautos siela.

Toliau neretai gâlîma matîti, kaip tautos siela vienoj ar antroj ðeimoj aiðkiaiu negu kitoj apsireiðkia.

.....

Līg toj Seimoj visos tautos īpatībēs ir galībēs susi-
spietusios būtū. Dār pastebima, kad tokia giminē
gīvena ilgus āmzius. Tik neapsireiškia ja tautos
siela visā tā laikā. Dažnai jī kitur prašvinta, kad
zmogus īra mīrēs, kuo jī minimoj Seimoj apsireišk-
kusi buvo.

Seimos randasi tautoj ir vēl nīksta. Viena plau-
kia ī kitā. Bet tautinē dvāsia nenīksta. Jī rodos vis
tše aiškiau apsireiškia, kur tai reikalingiau ir kur
tai geriau gālīma. Kartais īpatīngas jos apsireiškī-
mas, īpatiai, kada jīs īra labai augštas, kilnus, pa-
dāro, kad jos priemonē neturi kūniškū pasekējū.

Taip tautos siela, kuri prisunkia visā tautā, vis
ziūri tautai branduolā sukurti, īš kurio jī gaivintū ir
nejautriuosius tautos vaikus. Kartais toks branduo-
las netampa kūnišku. Tuomet pasilieka tautos bran-
duolas bestovīs tarsi ant pusiaukelio tarp dvāsinēs
augštībēs ir zemiško gīvenimo.

**Tautos
valdovas** Senovēje kalbēdavo kartais apie dvā-
sinius, dieviškus valdovus. Īpatiai Ai-
gyptū zemēj buvo tai zinoma. Tie
valdovai niekumet nepasirodīdavo zmonēms. Vie-
nok visa tauta zinodavo tai, kad jīe īra. Pajausdavo
tai. Kaip īš kokios neregimos gilībēs šaltinio van-
duo plūsta, taip īš tokio vidurio pareidavo visai
tautai palaiminimas, visos augimo ir auginimo ge-
rībēs. Zmonēs būdavo vedami augštīn ī tobūlesne
dorā ir sāmone. Būdavo valdomi teisingiausia tiesa.

Berods būdavo ir tārpininkū, valdininkū: vīrū
ir moterū, pasišventusiū tarnāvimui tautos pāzan-

gai ir palaimai, vīrū ir moterū, negīvoņantiū savo naudai, bet visos tautos lābui ir tik tuo ir sāvajām. Rāgindavo tie tārpininkai visokiu būdu zmones apreikšti savo jēgas, statīti rēgimā kultūrā, ir taip dirbant vidūje augti.

O visām tām parējo pirmutinis ākstinas iš paties valdovo. Jis tuo buvo, ne kad valdītū zmones visokiais īsākīmais ir varzīmais. Nerūpējo jām savo rankoj laikīti visā galībē. Ne jām buvo reikalingi zmonēs. Nebuvo tauta jo dēlei. Buvo līgiai antraip: Jis gīveno tautai. Jis jā valdē, jā gaivindamas, kaip gīvībē gaivina ir tuo valdo visā kūnā. Patsai jis buvo tautos galībē. Jis buvo išminties, teisībēs, grozēs ir malonībēs bei gīvībēs versmē, iš kur visa-tai tik liejosi per visas tautos sielas ir širdis.

Vien taip jis tautā valdē. O buvo tai netiek valdīmas kiek auginīmas zmoniškumo apsireiškimo, būtent kultūros. Ir nuostabi buvo iš tos pareinanti regimoji kultūra. Išliko ilgus āmzjus. Nusieko toli ī miegantius ateities metus. O kad padavimai sāko Aigypce buvus tokiū dieviškū valdovū, tad jo kultūros liekanos tai līg ir tikrina. Dār šiandien jos atrodo stebūklais. O gāl tūlus šimtus tūkstantiū metū jos puošē savo krāštā.

Tos zinios apie dieviškuosius valdovus berods gālī pasirodīti tū „tārpininkū“ sumanītomis pāsakomis. Nēsa īra zinoma, kad vīriausiai ir po Faraonū dvāsininkai valdē zeme. Vienok numanīti gālīma iš tūlū historiniū paminējimū, kad tie dvāsininkai buvo visai kitokie negu šiandien. Ir kas tā skirtumā

.....

pastebėti negali, tas tikrai ir neišmanis, kiek tikri-
bės tuose padavimuose randasi.

Nurodau tik dār i skirtumā tarp dvāsininkijos Ai-
gypte ir Babyloj. Ten ji buvo tokia išmintinga, jōg
jos Faraonai patarimo klausēsi; Babyloj ji buvo
priemonē valdovū galībei tvirtinti, ir todēl valdovū
šelpiama ir saugojama. O tokioj padētijē gana daž-
nai dvāsininkija ir pati tikība dār ir šandien randasi.
Kaip Babyloj, taip ir šandien vienī kitus remia ga-
libēs dēlei.

Taip toli atgal sieka nupuolimo āmžiai. Ir to-
dēl visa-tai apie dvāsinius dieviškus valdovus at-
rodo tikra pāsaka, arba nors neivikinamu idēālu.
Tikēti tuo visai netinka, neturint gīvenimo ir pa-
zangos īstātīmū pazinimo. Labai lengvai pasidāro
juomet niekingi prietarai. Todēl veikiau reikētū
tokiu dalīku abejoti ir pirma gīvenimo īstātīmus
bandīti išmanīti.

Vienok dvāsinis tautos auginimas ir valdīmas
nēra niekumet dingęs iš tautū. O tautos, kurios be-
zūvantios vėl atsigāvo ir išliko, tikrai buvo gaivi-
namos dvāsiškū valdovū. Labai dažnai tai tik pa-
stebima, kuomet jie kūnu nebegīvena tarp žmo-
niū. Nēsa tik po ilgo laiko tejautiama, kokios ga-
libiū srovēs iš jū tekējo i žmones kilniū jū mānīmu,
begaline jū meile. O tuo buvo gaivinamos tautos
vaikū sielos, stiprinamas jū mānīmas ir veikimas,
šventinama jū dora.

Ir šandien taip dār īra. Paprastai paskutiniuose
šimtmetiuose toks dvāsiškas valdovas īra vadina-
mas poētu, dainiumi, manītoju. Kartais ir dār kitaip

.....

jis pasidaro zinomu, jis apsireiškia. Bet vis tik vienaip jis stiprina ir didina tautos givibę: pats dvāsiskai--doriškai iškilės būdamas, jis savo sielos givibę lieja į visas tautos gislas. Ir tuomet tauta pradeda tarsį iš naujo giventi. Paveikslui, be poëto Goethe Vokietiai nebūtū ta atsigauantioji tauta, kuri ji Sian-dien ĩra. O kitū paveikslū, kad ir netaip Švietiantiū, visur randame. Taip rodos išlengvo Tolstojaus mĀnĭmas taps Rusū tautai galinga atsigaviniĭmo versme.

Iš višo to matĭti, kad tauta teislieka, kada ĩra joje dvĀsinēs ir doros givĭbēs. Jeigu ta auginama ir tvirtinama. O daritū tai ir vienas tik žmogus. Kiek jis iškilis, kiek jame sušvis išmintis, prazidēs dora, tiek jis bus tautos sielos branduolu ir tautos atsigaviniĭmo šaltiniu. Ir tautos givĭbē, kuri taip auginama, nieku būdu negĀli bĭti nubaigiama. O kad tauta bĭtū ir kazi-kaip engiama ir žudoma. Kol pati dvĀsinē jos givĭbē, jos siela nĕra žavinta, jĭ vis iš naujo atsigaua, kaip sveikas medis, kurio šĀkos nukertamos, vis iš naujo sprogsta ir tankesnius ūglius leidia. O pagaliau taip iš dvĀsiniū augštĭbiū auganti tauta tampa tokia galinga, kad jai kenkti ir nieks nebĭstengia.

Visa-tai žinant, negĀli pasilikti nesuprantama, kas ĩra kiekvieno tautos kŭdikio uždavinĭs.

Bet vienas klausimas gĀl dĀr laukia atsiliepĭmo, bĭtent tas, kodĕl dvĀsinis senovēs tautū valdĭmas neišliko. Lengva tai išmanĭti. Gĭvenimas ĩra pa-zanga. O toji turi pagaliau kiekvienĀ žmogū taip toli nuvesti, kad išmoktū savo kojomis stovĕti. Kad

.....

pats pilnu žinojimu pasidaritū kilnībės rīku, kad pati kilnioji sāmōnībē visiškai valditū prigimtī. O tai tik labai išlengvo teišmokstama. Žmonija labai daug vargū ir priespaudos todėl turėjo iškesti. O tatiu dār vos keli teišmoko apie tokī žmoniū uždavinī ir tik pamānīti. Kur tai dār to uždavinio sprendimas! Bet prieis ir tas āmžius.

SEPTINI SIMTAI METU LIETUVIU ◆ ◆ ◆ ◆ TAUTOS GĪVENIMO. ◆ ◆ ◆ ◆

.....
**Kaip aiškinti
norima**

Māstant taip, kaip Siame rašte tai ligšol padarīta, apie tūlus tautū gīvenimo dalikus, gāl ne vienā kartā mintis krīpo Lietuviū tauton. Mazutē ji buvo seniau, maza ji īra dār ir šiandien. Tatiu ji būtū galėjusi pasirodīti žīdinti žmonijos šaka. O to neesant, reikia ieskoti priežasties; reikia bandīti išmanīti, kaip Lietuviū tauta tāpo tuo, kas ji šiandien īra.

Berods negāli būti tiesiog sākoma, kad Lietuviū tauta atgal pasilikusi uż kitas. Nēsa vis dār īra abejotina, ar ji ištikrūjū ir stovi žemiau negu kitos. Teisībē, ji tūluose dalikuose negāli liginties ī kitas. Tėpradedā išaugti iš tautos visā tautā vienijanti tvarka. Nēra dār tikro tautos gīvenimo. Nēra nė „kultūros“ turtū, kaip jū kitos tautos turi. Bet īra be abejonēs doros, īra sveiko proto, ir mānīmo, īra sveikū nesugadintū jausmū, īra sveiko kraujo, trumpai pasākūs: īra šiek-tiek vidaus kultūros. Šiaip ji ištikro nebūtū galėjusi išlikti, būdama taip iš visū pusiū skriau-

.....
diama. O tokia vidaus kultūra tūlos „kultūringes-
nės“ tautos pasigirti negali.

Todėl ir negalima kalbėti apie Lietuvių tautą
paliginant ją ir kitas. Ji turi būti savaip suprantama.
Kaip šiandien patariama kiekvieno givio gyvenimą
suprasti, taip turėtų būti žiūrima ir ir tautą. Ir ji yra
givis. Ir ji gyvena givibės istatimais.

Bet netinka isiziūrėti ir tautos gyvenimo maz-
mozius. Tuomet neišvistamas istisas tautos gve-
nimas. Taipojau netinka vien žvelgti ir aplinkibes,
kaip tai dāro „materialistiška historė“. Pasilieka
tuomet permenkai pastebimos tautos ipatibės ir jė-
gos. Bet pasekant vien tautos didvirių gyvenimą,
kaip tai dāro „klasiškoji“ historė, pasilieka Sale
tautos. Ir gāl nekartā apsiriktūme su tais didviriiais.

Rodos svarbiau uz visa-tai žvelgti ir tautos sā-
mone, ir bendrāsias jos pādėtis, ir jos kraujā, kalbā
ir veikimā bei dārbā. Vienok, platiai tai šison ne-
gāli būti dāroma. Reikētū tad rašiti tām titia skirtā
veikalā. O tai šito rāsto tikslui nėra reikalinga.
Naudinga rodos bus vien platiai ir gillai siekti ir
žimesnius dalikus išdēstīti.

.....
Žvilgis ir Lietuvių Vienas pirmiausiųjų klausimų
valdiavos gyvenimā tautos gyvenimui suprasti bus
..... visumet tas, ar tauta jautias?
esanti didis vienetas, ar ji ir regimu gyvenimu aiškiai
skiriasi nuo kitų tautų, ar ji jame yra išauginusi sā-
viskā tvarkā.

Negalime ilgū amžių Lietuvių gyvenimo ap-
žvelgti. Žinios apie laikā pirm 700 metų labai abe-

.....

jotinos. Bet mūsū tikslui tai ir nereikalinga, ir be jokios naudos. Mūsū gyvenimas vīriausiai jungtas prie tū 700 metų. Iš jū jām pareina galingiausieji privertiami linkimai ir siekimai.

Kaip dār ir šiandien, Lietuviai visā-tā lalkā gīveno platiai abipusiai Nāmuno, beveik nuo pat jo Saltinio lig jo intakos ī jūras. Tše Lietuviai ūkininkāvo, mediojo, zvejojo, pirklīavo, laivininkāvo. Krāstas buvo seniau daugiau negu šiandien apzēles giromis-miškais. Todēl lengva numanīti, kad artimesniū sātīkiū tegalējo būti tarp artiau Sale viens antro gīvenantiūjū. Bet gālīma tikēti, kad kraujo, kalbos bei tikībos vienībē Lietuviū ir jū gentiū buvo siek-tiek jautiama, ir īpatiai prastūjū, kaip tai visuomet estī, gerbiama.

Tatiau ta vienībē beveik niekumet neapsireiškē visū veikimu. Jau seniau, pirm 13-to šimtmetio, buvo Lātviai ir Prūsai uzninkami. Iš šiaurēs parējo Normānai, Svēdai, Suomelainiai; vēliau iš vakarū Vokietiai ir Lenkai, iš rītū Maskoliai ir Rusai, iš pietū Totoriai bei Gudai. Šitie uznīkimai kartojosi per tūlus šimtmetius. O kaip matīti Lietuviai ir jū gentis buvo uzninkami iš visū pusiū. Tai rodos būtū turējusi sukilti visa tauta kaip vienas vīras ir ginties. O nebuvo to. Sukilo tik vīrai uzniktame krašte.

Gāl tie uznīkimai atsitikdavo taip menkomis karėlvijomis, kad Lietuviai galējo tikēti, jog nuo jū atsiginti užteksiā sušaukti kaimīnus. Bet ir tai parodo, kad nebuvo gīvo visos tautos padēties supratimo.

.....
Atmuštasis ateivis, taip būt reikėjus manīti, gâlētū iš naujo ir kitur Lietuvon veržties.

Paminėsime šiŝon dār, kad tie ūznikimai su ginklais truko lig pradios 15-to ŝimtmetio. Vēliau viskas virto kitaip. Po Didiojo Mūŝio Lietuviū tautai teko daugiau svetimo kraujo, svetimos kalbos ir tikībos negu ligtol.

Bet žiūrint atgal, pasirodo, kad Lietuviū tautos vienibē nebuvo gīvai jautiama bei ginama neigi tuo- met, kaip kūrēsi Lietuviū valdiava. Labai abejotina, ar toji dārēsi ir augo iš visū Lietuviū, iš visū tautos vaikū noro, ar buvo bendro tām pageidāvimo.

Kaip kitur, taip ir buvo Lietuviū tautoj dīkūjū ir vargužīū. Gāl prie ŝiūjū gīvas buvo tamsus tau- tiniū rīŝiū numānīmas. Dīkiejie gīveno savo pilīse kaip maži valdovai. Ir tuo jau lig tvirtino savo atsi- skīrimā nuo kitū. Vienībēs pajautimo jie neŝelpē.

Dār gi kitakas pasirodo. Dīkiejie, īpatiai didiū- nai labai nesutiko tarp savės. Lietuvos historē be- veik iš-pat pradios pāsakoja apie kovas tarp Lietu- vos didiūnū. O tik iš tū kovū iškīla vienas ar antras, kurs virŝū gauna ant kitū ir suvienīja dālī tautos gā- liū savo rankose. O tos gālios augo nuo Rimgaudės per Mindaugā lig Gedimino. Tai koks ŝimtas metū. Kārīŝkos tautos jēgos vis daugiau buvo traukiamos krūvon. Ir rodos Gedimino buvo augŝtiausias tos galībēs laipsnis pasiektas.

Berods Lietuva pasīliko galinga ir toliau. Al- girdas ir Kestutis īpatingai gražiai broliŝkai gīveno. Bet īstīkrūjū Lietuvos galībē tik buvo dalinta. Kiek- vlenas jūdviejū jā savaip vartojo. Ir tik, lig akies

.....

mirksniui liepsna sukiltū, Kestutis suvienīja broliui pasimirus tā galībe iš naujo. Po jo galvos ji šauniai susilpo.

Jagaila negalējo jos krūvon sutraukti. Perdaug svīrāvo jo sostas po Kestutio mirties. Tūlos Lietuvas dālis laukē Vītauto. Jagailai rodos ir nerūpējo Lietuva. Lenkijos valdovu tāpes, jis tajā stātē pirmon savo rūpesniū vieton. O Vītautui, po ilgū vargū ir varzīmū īgijus Lietuvas sostā, nebuvo beveik niekuo dīkai gīventi. Buvo rištas tai prie Jagailos, tai prie Krīzeiviū, tai dār prie kitū. Jame greitai augusi Lietuvas galībē, apsireiškē kaip mirtinai suzeistas milzinas. Atmušē jis tūlus uzgrobikus. Uzkarāvo net didius zemēs plotus. Lietuvas valdiava buvo didē, teko nuo baltūjū beveik lig juodūjū jūrū.

Vienok ne daug tai reiškia. Lietuviū tautos galībē ištīkrūjū nebuvo augusi savo esmēje. Dār atbulai: Lietuviū tauta buvo silpninta. Geriausiejie Lietuvas didiūnai buvo siuntiami ī svetimuosius uzkarautus kraštus ten valdītū. Suprantamas dalīkas, kad jie tiems ir tēko ir Lietuvai zuvo. O tai buvo māžai tautai labai jautīamas nuostolis.

Gāl siek-tiek padidējo Lietuviū vienībēs pasi-jautimas. Vītautas buvo visoj Europoj pagarsējes didiu karvediu. O tas rasi sukēlē patiū Lietuviū širdis. Vienok tuo laiku permenkai buvo dirbama tautai augintī, jeib ji savij tvirtētū. Nebuvo gana zādīnamos ir stiprinamos nei mātēriālinēs, nei dorinēs jos gālios. Zemēs didumas toli dār nēra tautos stiprumas. Bet Vītautas negalējo kitaip veikti. Sun-

.....

kioji politikinē jo padētis jo neleido daug apie tai ir mātīti.

Vītautas rodosi tebuvo valdiavos valdovu ir menku tautos gaivintoju. Dār gi nē valdiavai tvirtēti jis nebuvo jos jēgas gana vienījes ir augines. Nebuvo tām buve nei laiko, nei progos. Todēl po Vītauto mirties jo valdiava ūmai pradējo lrti.

Negālējo būti kitaip. Lietuviū tauta nebuvo nuosēkliai auginta tautiniām gīvenimui. Ir nebuvo uztektinai jēgū valdiavai kurti. O aplinkībēs tai žīmiai pasunkino. Lietuvos valdovai buvo narsūs karvediai, Vītautas be to dār ir labai gudrus ir didis diplomātas, bet nē vienas jū nemokējo valdiavai dēti tvirtus pāmatas.

Po Vītauto galvos Lietuva buvo kartais daugiau, kartais maziau Lenkū īrankiu. Jos didiūnai beveik nuolatai pešēs ir zudēs. Vīriaisiejie buvo silpnutiai ir Lenkū valdovo tarnai. O taip Lenkai vis daugiau traukē Lietuvius savespī. Nuo Liublino ūnijos 1569-tais metais Lietuvoj didiūnuose vis aiškiau pasirodo Lenkū didiūnū dvāsia. Lietuvos didiejie īslengvo vis daugiau jautēsī Lenkais negu Lietuviais. Tik varguziuose uzliko tautos vienībēs jausmas. Lietuva dalīvāvo nuo to laiko Lenkū tautos likime. Dār-gi matīt, kad jai uz Lenkijos klaidas daugiau kēsti reikējo negu patiems Lenkāms. Rusāms tekusi, Lietuva liko net bevarde.

Tik maža Lietuviū tautos dalelē kitaip gīveno. Vītautas atidavē krīzeiviāms sāntaroj prie Melnos āzaro 1422-tais metais Šālī palei Nāmuno ītakos ī mares. O ta Šalis liko Vokietīū īntakai kaip ir kitos

.....

Lietuvių gyvenamosios, kurias Krizeiviai buvo uzkaravę. Ir Prūsų Lietuviuose išlengvo apsidrumstę vienybės pajautimas su kitais Lietuviais.

Didysis kėras Lietuvių tautos pėdėti visiškai pakėtė. Pirmà rodėsi, tarsi mūsų tautai bus suteikiamas paskutinis smūgis, tarsi Vokietiai jos givibe visiškai išgesis. Bet išlengvo visa virto kitaip. Lietuvių tauta skėlbėsi nepriklausoma, saviška ir stato dābar savo valdiavā.

.....
: Lietuvos kraujas tū : Minėta Lietuvos historė rodos
: šimtmetiū bėgije : taip lukštinosi, kadāngi tām
..... pirmutinė priezastis rādos
Lietuvių krauje. Ar šoks ar toks jis būtū buvęs, vienas dalikas neabejotinas: iš visų pusių Lietuvos tauton liejosi svetimas kraujas, o patsai Lietuvos kraujas per tiek kārū mētū labai susilpo.

Svetimasis kraujas berods ne per daug blogo padārė, neužėjo ant visos tautos. O kad ir nebuvo daug Lietuvos kraujo o to dār karuose gana pralieta, tad kare nedalivaujantios šālīs jī vis dār sulaikė. Iš to atzvilgio pasirodo Lietuvos nesijungimas labai naudinga tautos išlikimui. Lietuvos kareivija kaip visos ir kitū to laiko kareivijos nebuvo didios. Susitelkdavo tik vis keli tūkstantiai, ir tik vėliau, ipatiai Didiamė Mūšije, tāpo surinkti tūli dešimt-tūkstantiai. Tokiu būdu negalėjo per daug tauta pasilpti. Ir prieš pirmāsias svetimūjū kraujo išravas buvo gālīma atsiginti.

Taip smarkusis Normanū, Svėdū ir veiklusis Vokietiū bei Suomelainiū kraujas susidėjes su Lie-

.....

tuviu krauju pasidare jame tik svarbiu akstinu. To-
del tu tautu uznikimai ir daug nekenke Lietuviams.
O butu jiems gal dar ir naudingi buve, kad Lietuviu
ir ju gentiu Latviju, Prusu ir kt. vienibe butu tvir-
tesne buvusi.

Bet taip zuvo Prusai, kad ir labai narsiai ginési.
Permenku jie laiké paoju. Neisvido jo visai tautai.
Gal tikéjosi esá pergalingais. Dar ir šiandien Lie-
tuviai gana dažnai apreiškia áklá paojaus panieki-
nimá. Taip ir prasiliejo islengvo beveik visas Prusu
kraujas. Kas likosi, taip susidéjo su ateiviais, jog
dingo jame ir maziausias vienibes arba nors gentis-
kumo pajautimas su Lietuviais.

Prusu kraujo zuvimas buvo didis nuostolis Lie-
tuviu tautai. Lig butu mediuvi viena viriausiu Saku
nukirsta. Vienok tuo laiku patios tautos kraujas
buvo beveik visai dar sveikas. Kiek jame buvo
svetimojo, tiek jam tai buvo gal naudinga. Bet
prasidejo jam dabar daugiau atplusti slávisko kraujo.
Berods senuose karuose ipatiai su Gudais jau
buvo jam tojo daug tekus. Vienok dabar tas saikas
labai didéjo, ir tarsi nuodugniai zude Lietuviuose
vienibes pajautimá.

Rodos galima teisingai spéti, kad naminiai di-
diunu vaidai is slávisko kraujo kilo. Labai dažnai
Lietuvos didiunai giminiavos su Lenku ir Rusu didiun-
nais. Tokiu budu rinktinis Slávu kraujas tekéjo Lie-
tuvon, o rinktinis Lietuviu kraujas Rusijon ir Len-
kijon. Taip ir tegalima suprasti, paveikslui, visus
Jagailos sántikius su Lietuviu tévine, su savo genti-
mis Lietuviais, o antraip vél Vítauto meile í Lietuvá.

.....

Bet didiojo Lietuvių skaitiaus kraujas tetāpo silpnintas kāruose su Slāvais ir Totoriais Vītauto laiku ir vēliau. Ipatiai iš Lenkijos platiomis srovėmis plūdo Lenkų kraujas Lietuvon. Didysis Mūšis rodos tām tiesē vagas.

O ne vien karai atnešē svetimā kraujā Lietuvon. Jau Mindaugas o toliau beveik visi kiti valdovai kvietē visokiū žmoniū iš svetimū tautū: kuningū, āmatininkū, pirkliū, ir tt. Dār-gi ītaisē jiems sodības, nausēdijas, kaip paveikslui Vītautas Totoriāms. O kad Lietuviū moteros ir buvo gana skais-tios ir priešinos priimti kitātautiū kraujo, tai tātiau tasai tik išlengvo vis daugiau isinešē ī Lietuviū tautā. O jām, kurs jau tiek buvo pasilpēs, ir tas mazumītis pasidārē kenksmingu.

Moteros išlaiko tautā. Iš jū pareina sympātis-kasis dirgsniū tinklas. O tai īra tautos pāgrindas. Kiek ir būtū karais parējes Lietuvon svetimio vīriško kraujo, tautinis moterū buvo išlaikītas. Bet sveti-miems gīvenant tarp Lietuviū, nēra abejotina, kad Lietuviai vīrai sau ēmē moterū ir iš Totoriū kaip ir iš kitū. Ir taip rādosi tautoj ir svetimū sympātiskū dirgsniū. O tuo buvo trauktos vāgos svetimiams jausmāms, palinkimāms, svetimio pasiilgimo ir norē-jimo srovēms.

Lietuviai, kaip ir kitos āriškos tautos, išēmus kelias Indū tautas, nesidrovējo laikīties su kitā-tautėmis, su Lenkaitėmis, Rusaitėmis ir Totoraitėmis. O ir šiandien dār matīti, kaip jie beveik daugiau joms prilinksta negu Lietuvaitēms. Iš to pasi-

.....

dārē, kad ir Lietuviū tautoj kaip visoj Europoj tam-
susis kraujas išlengvo plūsta iš pietū Saurēn.

Prie viso prisidėjo dār ir Židai. O kad ir labai
menkai, vis tik ir jū kraujas jautiamas Lietuviū tau-
toj. Ir taip suirimas, nerimimas, neapsākomi prie-
šingumai pasirodo Lietuviū krauje. O kad to kitur
ir nėra, vis tik pastebimi kartais įpatingi sântikiai
tarp Lietuviū. Gīvena šale viens antro. Susigimi-
niuoja. Sutinka. Vienok gīvenimo supratime, jaus-
muose jie līg visiškai skirti. Nejaugia vienas kaip
kitas. Ir nesupranta pilnai vienas kito jausmū. Visa-
tai padāro nelīgusis kraujas, kuomet žmogus iš jo
valdības dār nėra iškiles.

O to kraujo neramībē ir vārē Lietuvius iš jū
tėvīnēs. Kraujas jū gīslose vertē juos ieškoti ne-
regētū, nežinomū sujudimū. O tū tikėjo surasiā toli-
mose šālīse, kad ne toli Rusijoje, Vokietijoje, Lenki-
joj, tad Amērikoj, Afrikoj. Nejaugia tėvīnēs malo-
numo. Sudētinis kraujas žmogui išgesina tėvīnēs
meile ir pasiilgimā.

Bet kraujo susidėjimas netik vien silpnino Lie-
tuviū vienībēs pajautimā ir tėvīniškus jū jausmus,
bet aplamai Lietuviū kraujo įpatības. Dingo Lietuviū
atkaklumas, narsumas ir drāsa. Žuvo iš dalies ir
dikībēs bei žmoniškos didībēs pajautimas, kurs taip
graziai dār ir šiandien puošia tiro kraujo Lietuvius.
Ne kartā kitātautiai tuo stebėjosi. Prasti Lietuviai
pasielgia mandagiai ir su didumu, kaip kokie di-
diūnai.

Iš viso to liko beveik vien kantrusis motrišku-
mas. O tše, kur daugiau Slāvū kraujo įra, jis apsi-

.....

reiškia dār silpnu dejāvimu ir gramzdia skunda. Bet kartais pasirodo tše ir staigus kraujo sukilimas ir tad vėl visai vergiškas klusnumas. Palinkimas į niekingumą, į visai tuštį juokāvimą ir zaidimą taipojau pareina iš Slāvų kraujo. — Priešingai Totorių kraujas Lietuviams beveik naudingas. Tūluose dailiuose jis Lietuvių kraujui priligsta, įpatiai narsume, drąsoj. Kad tik nesiristū su juo tiek melancholismo. O to iš tokio karšto kraujo beveik nebūtū lauktina.

Žiūrint į visą Lietuvių tautą su jos gentimis Lātviais, gālima sakīti, kad Lietuviai Didioj Lietuvoj stovi Slāvų kraujo, Lātviai Šiaurės tautū ir Rusū bei Vokietū, Prūsū Lietuviai Vokietū kraujo pasiekime. O pagal tai reikia suprasti įvairius Lietuvių, arba, geriau sākant, Aistū tautos apsireiškimus.

Pagaliau reikalinga paminėti, kad, viso to kraujo susidėjimo šimtmetiū bėgij nebojant, dār labai daug tūro Lietuvių kraujo randasi. Įpatiai Žemaitijoj ir Prūsuose. Gālima tše kartais rasti ištistus kaimus, kur givona tikri Lietuviai su visai tūru Lietuvių krauju. O tše tai matīti, kas Lietuvū kraujas. Iš jo gālime ir pasitikėti Lietuvū tautos atsigavimo. Berods tēra tai salutės. O kad jos ir dažnai pritinamos, vis dėlto viena atskirta nuo kitos.

Tautos pabudimas vienok veikiau turi būti nors iš dalies skaitomas to kraujo susidėjimo nuopelnu. Māzumas Lenkū kraujo rodos padāro jautresnī palinkimā į savo tautā.

.....

**Lietuviu kalba
minimu amziu begije**

.....

Lietuviu kalba rastsuose pradedada rasties vos 500 metu atgal. Bet uztenka tai pilnai, zvilgterejimui i tautos givenuma, kaip jis kalboj apsi-reiSkia. Pati kalba ira geriausia tautos historē. Kalboj mokslininkai gali atrasti seniausius tautos givenu-reiSkinius. O gali ir giliausius. Kalba apreiSkia aiSkiau negu kitakas tautos samone. Todēl tuo zvilgsniu kalba ira beveik svarbesnē negu kraujas. Sudētinis kraujas po keliu kartu virsta tautiniu. Tik reikia saugoties naujo kraujo ipludimo. O be to gied-rinti tautos samone. Tad islengvo ir sudētinis krau-jas igaua probotiu¹⁹⁾ kraujo ipatibes.

Sitam dalikui labai naudinga ira kalba. Todēl tautos givenuime ji visumet labai svarbi pasidaro. Su kalbos givumu drutiai jungiasi tautos givibe. Ir zvilgis i Lietuviu kalba per 700-tus metu labai daug pasakiti gali apie tauta.

Pirm viso aiSKU, kad Lietuviu kalbos zodi-nas nepasilliko tas ptas visais tais laikais. IsitoSe daug svetimu zodiū. Visai tSe tas pats dali-kas kaip su krauju. Is Siaurēs parējo jau senovēj Lietuviams ir zodiū. Bet jie beveik visai dingo Lie-tuviu tautoj. Tik Latviu kalboj Siaurēs tautu ir Vo-

¹⁹⁾ Probotiais laikomi tiejie, is kuriu gaminasi sympatiS-kasis dirgsniu systēmas.

Kad sudētinis kraujas vėl skaidosi, kaip tik paskutiniuose metuose mokslas tvirtina. Galima apie tai pasiskaititi labai idomame raSte Vokietiu kalba raSito Hermann Albert Prietze, Natur und Volkstum, Verlag Gebr. Hartmann, Hannover-Lindau 1920.

.....

kietiū bei Rusū kalbos daugiau pasizīmi, kaip tai dāro Lātvīū krauje ir tū tautū kraujas.

Kitaip īra dalikas su Slāvū zodiais. Jie kaip ir Slāvū kraujas īra beveik srovēmis pas mus atplūde. Dār paskutiniaiis metais Lietuviai īra priēme Slāvū zodiū. Berods Lietuviāms ir daugiau brukama Slāvū kalba.

Seniau Lietuviai ir iš Vokietīū pasiēmē visā eile zodiū. Kad ir ne tiek, kiek iš Slāvū. Bet īpatīngai, kad Ŗemaitijoj ir Augštaitijoj tūli Vokietīū zodiai nejautiami svetimais. Toks rodos īra ir zodis biškis. Prūsuose jis skaitomas Vokietīū zodiu. Toliau tūli zodiai ten vartojami vokišku ištariu, Prūsijoj lietuvišku arba nors nevokišku. Sāko tše paveikslui: mistras, ten meisteris. Pats zodis paeina iš Latinū zodio magister.

Bet dabar Prūsijoj labai dažnai taip kalbama, kad kiekvienas sakinis susideda gāl pusiau iš Vokietīū ir Lietuviū zodiū. O lietuviškiejie laikraštiai dažnai ir sākinius sudeda beveik visai Vokietīū mānimo būdu. Praneša daugiausiai vokiškai manitus rāšinius lietuviškais zodiais.

Kā svetimū zodiū īsrava ī kalbā reiškia, jau pirmiau aiškinta. Kad Slāvū zodiai Lietuvīū kalboj ī mānīmā ir ī žmoniū sāmone atsiliepē, negāli bŭti abejojama. Tatiu tas atsiliepimas rodos nebus labai smarkus buves. Vienoje sritīje svetimiejie zodiai berods visiškai pašālino Lietuvīū zodius, bŭtent Lietuvīū vardus. Vos keli tēra išklika žmoniū atmintij, o vīriausiai dār Prūsū Lietuviuose. Jū

.....
vietoje stovės „Sventųjų“ arba „Svento rąsto“ žmonių vardai. Taip rādosi Antānai, Ignācai, Jonai, Jokūbai, ir tt. Ir tām pānašūs motriški vardai. Kur Lietuvių vardai nėra dingę, jie virto pavardėmis.

Iš visų tų paminėjimų matyti, kad svetimųjų žodžių reikšmė Lietuvių kalbos žodyne nebuvo visur ta pati. Vis tik svetimi žodžiai, kurie paprastai su svetimumu krauju, svetimomis mintimis ir svetimais daigtais parėjo Lietuvon, daug lietuviškų žodžių pamaršino, kartais visai išvārė iš žmonių atminties. Ipatiai tokius, kurie beveik tos patios prasmės buvo, kaip ir svetimieji. O kokie nauji žodžiai vienur atsirado, tokie seni tse dingo. Palaimingu būdu jie kitur užsiliko. Taip beveik kiekvienas Lietuvos krāstas turi įpatinę savo žodyną. Lietuvių kalbos žodynas liko tarsi padalintas po Lietuvos kraštus. Ir norint Lietuvių kalbos turtą pažinti, reikia žodžių rinkti iš visų šalių. Tuomet ir pasirodo, kokia ji turtinga ir kokius smulkius mėnimo skirtumus ja apreiškinti galima. Tuo tārpu šis dārbas tik tėra pradėtas.

Vienok tas svetimų žodžių išibrovimas i Lietuvių kalbā nėra vienatinė priežastis to žodyno padalinimo. Ira tse visokių. Vīriausia — pātis žmonės, kurių kiekvienas savo būdu mėno ir kalba ir tokiu būdu skirsto ir žodius. Toliau aplinkibės, kurios reikalavo, kad žmogus įpatinęs žodius vartotų. Pagaliau tų įvairių kraštų atsiskīrimas nuo kitų. Žmonės teturėjo reikalā su artimiausiais kaiminiais.

Minėtos priežastis be abejonės ir augino kalbos tarmes. Vienok tarmės neturi būti ieškomos pirmiau žodyne ir sakinių sudėjime. Tarmės pasirodo vīriau-

slai zodiū ištariņu. O tasai pareina iš kraujo īpatin-
gumo. Kitoks ištariņš gāli atsirasti ir iš kitos kalbos
īprotio. Bet dažniausiai jis randasi tad, kad kraujas
īra sudētiniš. Tuomet šnekējimo prietaisai turi ki-
tokiā formā. Tik atsiminkime, kaip Vokietiai arba
Židai tārīa lietuviškus garsus!

Siaurēs tautū intaka rodos nedaug tekeitē Lie-
tuviai kalbos ištariņā. Siaurēs kalbos prilīgsta Lie-
tuviai kalbai tame, kad jos īra skāmbantios kaip ir
jl. Taip ir tegāli būti. Lietuviai kaip ir kitos Šiau-
rēs tautos giliai kvēpuoja. Todēl tīrūjī orā gerai iš-
naudoja plautiāms pildīti. Ir gerai iškvēpuoja. Jū
kraujas pilnai naujēja. Oda pasidāro gražiai rausvai-
balta. Taip kvēpuodami Lietuviai ištīkrūjū ir tik
palengva, ramiai ir rimtai kalba. Visas jū būdas īra
rimtas, tvirtas, nestaigus.

Priešingai pietū tautos nekvēpuoja taip giliai.
Ipatiai tamsosios tautos. Todēl žmonēs ten trum-
piau ir greitiau kvēpuoja. Jīe īra, kaip vienas moks-
lininkas sāko, pilvo žmonēs. Jū būdas īra staigus,
ir jū kalba greita. Ji ir nēra skambi, daugiau jū kal-
boj īra šnibzdantiū garsū.

Slāvū tautos turi daug tamsiojo kraujo. Jū kal-
bos todēl ir daugiau šnibzda negu kitū. Garsai gi-
liau burnoj ir pagal tai priešingai vėl labai toli prieš-
akij gamināmi. Taip dārosi Rūsū begaliniai štš, l,
kurie visai gerklēj tārīami, īpatīngiejie i, ir tt. O tām
līg gāl ir tūli Lenkū garsai. Iš tše turime rodos
garsā š, kurs rādosi iš tarpininkaujantio garso j, kaip

.....
paveikslui zodije mat - ʒ - iau.²⁰⁾ Žemaitiuose nėra taip. Nėra tše tiek Slāvū kraujo. Ir jie todėl vadinasi Žemātės.

Dėl tos patios priežasties rodos pareina ir susiaurinimas ištarimo a, tankusis kišimas balsio i, ir tt. Bet Žemaitiū tarmė beabejonės stovi po veikimu Siaurės tautū kraujo. Ar būtų tokios tarmės, kuri tiesiog iš senovės išlikusi nekraipita, abejotina.

Nežiūrint i visa-tai, kas amžiū bėgije Lietuviū kalbai atsitiko, gālima pasakiti, kad jos kitimai nėra tokie didi, kaip kitū kalbū. Paveikslui, Daukšos postillos kalba nedaug ko skiriasi nuo šios dienos Lietuviū kalbos. Bet imkime kokį Vokietiū rāštā to paties kaip Daukšos laiko, tad nemokintas Vokietis jį vos supras.

Priežastis tām tegālī būti ta, kad Lietuviū kraujui nelabai daug teko svetimo ir kad Lietuviū sāmone pasiliko tapativisā tū laikā, ir kad Lietuviū kalba buvo vien vartojama tuose patiuose sântikiuose kaip maž-daug dār ir šiandien. Kiek žmoniū padėtis ir kito, jų sāmone pasiliko tarsi vietoje bestovinti. Todėl tokia te galėjo ir būti kalba. Nebuvo toj tārīama apie tai,

²⁰⁾ Historišku žvilgsniu tarpininkaiūs ʒ turi būti skaitomas išibrovėliu. Bet iį sudėti su t, lī ʒ tai būtų vienas garsas, fonetika neužleidiā. Kad kartais taio dārōma, tai tše vien apsirėiskia Rusū rašībos veikimas, kur labai dažnai du ir trīs garsai viena raide ženklinami. Rusū kalbos intaka pasirodo ir tše, kur svetimi vardai su pradine H tārīami, līg prasidētū su G, paveikslui Gamburg = Hmbu g. O taip Lietuviāms kalbėti ir rašiti, reiškia dvāšios silpnumā.

kas būtū aprēpes visā tautā. Nebuvo daug kalbama apie valdiavos gīventojū sântikius. O kad tām seniau ir buvo vartojami Lietuviū zodiai, vėliau Lenkai ir sū dījo ir mislijo uz patius Lietuvius.

Lietuviū kalba pasiliko vien Seimos kalba. Ir Lietuviū Seimos gīvenimā ji su visu tojo grazumu ir širdingumu, skausmu ir dziaugsmu atšpindina. Viskas, kas kalboj kurta: dainos, pāsakos, pātarlēs, tos tebuvo Seimos išlaikomos. Bet todėl tie Lietuviū kalbos turtai ir ĩra taip visai ĩpatingi. Taip pilni švelniausiū ir giliausiū jausmū, pilni ramiu žvilgiu išvīstū gudrībīū. Bet ĩra tše ir dār, kas giliau sieka. Kiek Seimose ĩra pajautiama gilesnēs gīvībēs jēgos ir gīvenimo laipsnis, tiek jie ir Seimū poēsij atsispindina. Bet tiek ir ĩra išlikęs senovēs mokslas ir žinojimas apie gīvenimo ir gīvībēs gelmes.

Netiktai švelnūs, gilūs jausmai padaro Lietuviū dainas ir pāsakas tokiomis ĩpatingomis. Juose ĩra dār regimi paskutiniai spinduliai nusileidiantio labai seno ir augšto žinojimo ir senū tautos gīvenimo atsitikimū. Kaip Lietuviū kalba ĩra ir prieš visas jā naikinantias išravas išlaikusi savo kilmingā prītīrimo atvaizdā tarp visū Europos kalbū, taip ji ir išlaikē nors senovēs atminimū šešēlī. Imkime tik visur žinomā dainelē: Lēk, sakaleli. Tik nepazinimas Vēdū ir Upanišādū mokslo apie tai, kaip dārosi žmogui kraitis, būtent jo prigimtis ir žmogaus gīvenimas, gāli kalbėti vien apie dailiā, vaizdingā tos dainelēs kalbā. Vienu žvilgsniu mėnuo ĩra ištikro tėvelis, saulē motiutē, žvaigždēs seselēs, o sētīns brolelis, kurs lauku līdi.

.....

Taip sâmonê, kuri Lietuviû kalboj apsireiškia, nesieko platumo. Kur tai buvo dâromą, tâm tarnâvo svetimi zodiai. Bet netâpo sutraukiti rîšiai su seniausiais atminimais, su giliausiais jausmais ir mânîmais. Todêl Lietuviû kalba savîj laiko nevien senumo atvaizdâ, bet ir kilnumo bei šventumo. Jos pavêdumas î Sanskrito kalbâ nêra tik toks paviršutiniškas. O Sanskrito kalba jau nuo pat senovês vadinama šventaja. Ja îra surašitos augštiausios žmonių žinios. Sanskrito kalba surašiti gâl šventiausieji râštai.

Su giliu kvêpâvimu ir daugiau dâr su tuo, kad ji îra kalba augštomis, kilnioms mintims apreikšti, rišasi Lietuviû kalbos rhytmas. Jis îra visai kitas negu šiaip Europos kalbose. Pagrindinis Lietuviû kalbos rhytmas îra grînai laikinis; jame keitiasi ilgi su trumpais skiemenimis. Balso kêlimas ir nuleidimas, tai kalbêjimas su priegaidomis ir be jû, têra pirmojo rhytmo îvairinimas. Kitose kalbose šis ant-rasis rhytmas îra vîriausias, ir beveik vienas tepasidârô žimiu.

Todêl Lietuviû kalba tik ir tinka širdingumui bei kilnumui apreikšti. Tuštiesiems plepalâms ir nesâmojingiems juokâms ji priešinas kaip ir Lietuviû tautos dvâsia. Ir todêl tie labai nusižengia prieš jâ, kurie î Lietuviû kalbâ pila biaurumâ kaip suplavas î brangių vîno stiklus.

Visur gîvenimas praplito. Tik ne Lietuviâms. Tai tik dabar tepradeda îvikti. Bet kad Lietuviû kalba ir platesniâm gîvenimui tokiu-pat būdu tinka, nêra abejojama. Tik negâl tai atsitikti kaip kitur.

Paprastai taip ĩra, kad gĩvenimas platesniu tap-
damas, pasidāro ir lēkštesniu. O tūloms kalboms
tai tik ir tinka. Paviršutiniškumui jos labai prisi-
taikina. Netaip Lietuviū kalba. Todēl reikia saugoties
lēkštumo, paviršutiniškumo.

Žmonēs, kurie ĩ tokĩ jau ĩra isigĩvenē, negāli
vartoti Lietuviū kalbā. Jie jā atstums su paniekĩ-
nimu. Ir todēl taip dažnai atsitinka, kad pātis Lie-
tuviai netik Prĩsuose, bet ir Žemaitijoj ir Augštaiti-
joj gĩna vaikāms lietuviškai kalbēti. Jiems rodosi,
kad tiktai kitos kalbos tinka „žmoniškai“ apsi-
reikšti. Nieko nezino jie apie Lietuviū kalbos gel-
mes. Taip tokioj vietoj susivokia tūli Lietuviū tau-
tos vaikai.

**Lietuviū tautos
sāmonē
senovēs tikĩboj** Kalbēdami apie tautas, skiriame
žmones pagal kraujā ir kalbā. Visos žmoniū ĩpatĩbēs pasĩžĩmi
vĩriausiai krauju ir kalba. Ir
nēra tai be pāgrindo. Krauju ir kalba žmogus su-
megzta su regimu gĩvenimu. Vienok norint žmogū
pilnai suprasti, reikia dār giliau ir toliau žvelgti. Ira
dār vienas dalĩkas, kuriuo žmogus skiriasi nuo žmo-
gaus, o vĩriausiai tautos nuo tautū. Aple jĩ reikia
dār ir pamāstĩti.

Kuometu žmogus tik pradeda apie save, apie
savo asmenĩbe pamanĩti, jis tarsi leidiasi ĩ gĩvenimo
gelmes. Nebeužtenka jām tad paviršutiniški sān-
tikiai. Jo dėmesis kreipiasi ĩ gĩvenimo priežastĩ.
Žmogus nori giliausias savo esimo sālĩgas ĩštĩrti.
Ira tūli, kurie bet-kā susigalvoja. Ir tiki taip ĩ visus

pasidārantiūs klausimus atsiliepe esā. Īra tai apsirikimas. Žmogus neturi kā-nors pasidarīti, norēdamas gīvenimā īšmanīti, bet bandīti visa-tai, kas Īra, kuo-aīškiaū pazinti.

Kiekvieno žmogaus vidūje gīvas Īra īpatingas nujautimas sārīšīū su gīvenimo gelmēmīs. Tas nujautimas atskirū žmoniū nelīgus. Bet Īra tokiū, kurie jo visai neatboja, o kitū, kurie jī augina. O tautos vėl skiriasi pagal tai, kiek gīvas šitas nujautimas.

Tas nujautimas gīvenimo gelmiū, šis numānīmas gīvībēs Priezasties Īra tikībos pāgrindas. Jis kiekvīenoj tautoj savaip apsireiškia. Īš jo randasi atskirū tautū tikībos. Todēl kiekviena tauta tā pātī tikībos mokslā savaip priima ir supranta. Paveikslui, Katalikū tikība Īra kitokia Fransuose, kitokia Vokietiuose, kitokia Lenkuose. Ir kur tikībos mokslas nēra pritaikinamas minimām numānīmui arba kaip ir sākoma: tikībos jausmui, tše žmonēs nuolatai kuriasi ātskalas. Todēl, paveikslui, Prūsū Lietuviai skiriasi tikībos žvilgsniu ī īvairias šakas. Kad ir nesiskiria nuo bažnyczios. Matiti toji jū tikībīniai nēpatenkina. Reformuota krikštioniū tikība jū pajautimo neaugina jiems tinkamu būdu. Bet rodos tai nepadāro ir Katalikū tikība. Kad neatsiranda tše tiek ātskalū, tai vien dēl smarkesnēs bažnyczios drausmēs.

Palaiminga Īra ta tauta, kurios tikība tiesiog auginta īš minētojo numānīmo. Paprastai taip augo senovēs tikībos. Ir jos šviesdamos īš sāmōnēs dūgno ir sāmōne stiprindamos buvo ir galingiausia

.....

tautos gīvībēs pārama. Taip augusiā tautos tikībā naikinant, tautos gīvībei suteikiamas smarkiausias smūgis.

Bet kad kurios tautos tikība īra menka, tuomet ji su ja nedaug tepraranda. O pasiklausant to, kas paprastai sākoma apie senājā Lietuviū tikībā, rodos līgiai tokia niekām neverta buvusi ir toji. Ir Lietuviū tautai nebuve jokio nuostolio, kaip ji senos tikības atsižadējo ir naujājā priēmē. Paziūrēsime, kaip tuo īstikrūjū īra.

Pirm viso reikia atsiminti, kas vīriausiai paliko mums zinias apie senājā Lietuviū tikībā. Buvo tai naujosios, būtent krikštioniū tikības skelbējai. O tie ligšol vis dār īspeikē tā tikībā, kuriā norējo īsnaikinti. īs ko berods jau matīti, kad jie pātīs netikējo savo tikības augštumu. Nēsa du nelīgiu daigtu matīdamas, sīek-tīek protingas žmogus īsvīsta skirtumā ir kur didesnīoji vertībē randasi. Bet beveik visur taip dāroma buvo ir dār dāroma, kad neīrodoma savo tikības vertībēs, bet kitū tikības nevertībē.

Žiūrēkime tīk ī vienā dalīkā. Sākoma Lietuviai buve stabmeldiai. Bet nekrikštionīs dār ir šiandien sāko krikštionius esant stabmeldiais, kadāngi turī visokiū atvaizdū, kuriū meldiasi; ir paprastai visi be skirtumo gārbinā prie krīziasus kāltā žmogaus pavidalā. Sīek-tīek šviesūs nekrikštionīs žino, kame tše dalīkai. Bet pātīs gana esame patīrē, kad tamsūs žmonēs, nors būtū jie ir krikštionimis, labai lengvai visā pamiršta, kas dvāsiška, ir gārbinda vien regimāji pavidalā.

Teisībā, ne visi krikščionīs tai dāro. Tattiau ne be teisībēs tūli prikaišioja ir šviesesniems krikščionims, kad jie omīnēj īra pasidāre dievā ir tā savo mintiū vaizdā garbina. Visai jie nenumāno, jog reikētū taip gīventi, kad gīvībēs Priezastis, patsai Dievas, jais galētū vis daugiau ir aiškiau apsireikšti. Tuomet Jī ir aiškiai numanītū. Nereikētū aple Jī kānors susimanīti.

Visa-tai apmāstius, išeina, jog negālīma senovēs Lietuvius vadinti stabmeldiais. Reikētū tad ir šios dienos krikščionims tā pātī vardā duoti. Bet isižiūrint ī vīriāsius senosios Lietuviū tikībos mokslus, pasirodo, jog toj tikīboj gīveno labai gilus išmānīmas.

Nebēra abejotina, kad senovēs tikība žmonēms liepē Dievā gārbinti ugnies pavidale. O tai taip giliai Lietuviū buvo išmanīta, kad dār ir šiandien ugnis Lietuviāms šventa. Smailiu daigtu durti ī jā arba ī jā spiauti vadinama tiesiog nuodēme.

Suliginant su kitais žemiškais daigtais, aiškėja, jog tikībos tikslāms nē vienas nēra taip tinkamas, kaip ugnis. Visi rėgimo pasaulio daigtai žādina matėrialistiškā supratimā. Tik ugnis vertia tiesiog išmānīmā kreipti ī dvāsine puse. Be to šildantioji, švietiantioji ugnis, kuri vėl gāli būti ir paojinga tām, kurs neatboja gīvenimo īstātīmū, īra geriausias symbolas maloniojo ir teisiojo Dievo.

Toliau buvo mokinama, kad ugnis esanti pagrindu visos gīvībēs ir viso to, kas estī. O tai ne tiktai tikībai, bet ir mokslui īra teisinga. Kaip

zinoma, spēja tūli mokslinikai, kad zeme parējusi
ī dabartine būtī īš ugningosios, tai esti aithērinēs.

Ugnis ir saulē regimai stovi artimame sārīšije.
Saulē īra tarsi ugnies versmē. Todēl tūli gārbino
ir gārbina dār ir šiandien saule pasaulio Dievu. Bet
mūsū protēviai to nedārē. Ugnis nebuvo jiems
Dievu, tik jo reiškinīs. O saulē tebuvo Dievo dūk-
rītē. Ir tokia ji jū buvo augštinama. Pat šiandien
dainos apie tai kalba.

Dār daug daugiau galētūme pasakīti apie seno-
vēs tikībā. Pasirodītū ji tada tūliems visai kitokia.
Reikia jai vien nuimti tā bīauriājā uzklode, kuriā Lie-
tuviū nevidonai jai uzmetē. Bet tai tegālīma atsi-
dējus ir rimtai tīrinējant senovēs tikībā. Taip, pa-
veikslui, ir zaltiū gārbinimas neturi nieko stabmel-
diško. Ir krikštoniū tikīboj zaltīs īra zenklas gudrī-
bēs, net īšgelbējimo īš mirties, bet jis īra ir geismo
o pagaliau āmzinībēs žīmis.

Visa gāli būtī īšguldoma geru. Tik kas visa
peikti nori, tas niekur nieko gero nemātīs.

Taip visa suglaudus, pasirodo jog Lietuviū ti-
kība ir jū gīvenimo supratimas nebuvo nei taip klai-
dingas, nei taip kvailas. Priešingai Lietuviū sāmonē
buvo tame gana skaidri. Ir īš to pasidārē jū rimtas
būdas, jū sveika, skaisti dora, kurios paskutiniai
spinduliais dār ir šiandien pasidžiaugti gālīme. Ti-
kība tiesiog buvo vīriausioji Lietuviū tautos gīvī-
bēs gīsla.

Tikība ir su ja sujungtas pasaulio supratimas
dār buvo ir augštiausias bei platiausias tautos vienī-
jimo skritulis. Tasai buvo kaip kokia šviesi vieta

.....

tamsībēje. Visi, kurie tame skritulij stovėjo, buvo gentis, buvo tos vienos, būtent Aistū tautos vaikai.

Berods, buvo senovės tikiboj ir daug netikumū, tūluose kraštuose ir skirtumū. Vis gi tai tebuvo mązmoziai. Tik vartojimas visokiū slapties ziniū savo naudai ir kitū kenksmui buvo viena labai nesveika atzala Lietuviū tikības. Žimiai didis zodiū skaitius apie kerėjimā, zavėjimā, pāstīmā, ir tt., parodo šitā nuklīdimā. Vienok ir tas nieko nereiškia prieš patios tikības pagrindā ir tojo vertibę. Kiek ira ir krikštioniū, kurie savo augštājī mokslā naudoja biauriems dalikāms!

.....

**Panaikinimas
patios Lietuviū
tautos stipribės**

.....

Is paduotū nurodimū be abejo-
nės aiškėja, kad Lietuviū tautos
tikības naikinimas labai turėjo
kenkti Lietuviū tautos givibei.
Gālima tiesiog sakīti, kad taip tos givibės šaknis
buvo kertama. Visai įpatingu būdu tai buvo dāroma.
Svetimiejie ateiviai peikė tikibā ir sāvajā siūlė žmo-
nėms. Pagaliau dār pātis valdovai prisidėjo prie to
dārbo. Mindaugas krikštīdinos su saviškiais. Jis
stātė naujajai tikibai rūmus. Vienas jo sūnū buvo
net tos tikības skelbėju. O taip dārē ir kiti ir vė-
lesniū lafkū valdovai.

Visa-tai tik būtū girtina, kad naujoji tikiba būtū
skelbiama ir plātinima buvusi dėl jos kilnumo. Vie-
nok nebuvo taip. Svetimiejie ateiviai šiuo tikības
skelbimu slėpė savo geismā Lietuviū žomės ir turto.
O Lietuvos valdovai nuo Mindaugo lig Vītanto pri-

.....
ēmē naujājā tikībā, jeib tokiu būdu Krīzeiviāms būtū
paimta tāriamoji teisībē grūsties Lietuvon.

Krīzeiviāms tatiau tolīn vārant žmogzudiū
dārbā, Lietuviai dažnai atsisākē nuo naujosios tikī-
bos. Ir Krīzeiviai iš savo pusės tvirtino Lietuvius
veidmainingai priėmus krikštioniū tikībā. O neuz-
teko krikštionims proto pasakīti Krīzeiviāms, jog Lie-
tuvius žudant ir jų žeme užkaraujant, Lietuviai nie-
kumet negāli priimti su noru ir pagārba naujājā ti-
kībā. Žudomas žmogus, rodos, niekumet neišitikīs,
kad tas, kurs jį žudo, ėra pilnas meilės ir širdingumo.

Iš viso-to matīti, kad Krīzeiviāms jų tikība ne-
buvo tuo, kas jai būtū priderėjo. O tokia ji todėl ir
negalėjo pasidarīti Lietuviāms. Ir Gediminas labai
aiškiai ištarė jį krikštiti norintiems popiežiaus pa-
siuntināms, kā jis apie krikštionius mānė, sakīdamas:
„Kur mātoma daugiau žmoniū žudimū negu prie
jųsū, kurie vadinatės krikštionimis“. O taip sprendė
bene didiausia Lietuviū dalis. Peraiškiai buvo mātomi
naujos tikības skelbėjai grobuoniais, žmog-
zudiais, degikais, vagimis. Visos nedorībės, visi
nežmoniškumai juose susikrovė. O tai buvo aiškus
liūdīmas, jog tokiū žmoniū tikība negalėjo būtū tikra.

Prieš tokī aiškū išmānīmā Lietuviāms buvo
brukama naujoji tikība. Taip toji pasidārė tiesiog
sāmonės temdinimu. Iš senosios savo tikības Lietu-
viai žinojo, kad dora turi kilti kaip tikība iš giliausio
žmogaus vidaus, iš skaisčiausios jo sāmonės ir sā-
zinės. O dabar tikība buvo siūloma kaip koks
drabužis.

.....

Istikrūjū, negalējo būti kitaip, naujosios tikības iavedimas ī Lietuvā turējo tiesiog sulauzīti Lietuviū tautos galībe, kadāngi jīs uzvertē doros ir tikības versmē. O toji īra visumet augstiausioji ir galinģiausioji tautos gīvībēs stiprībē. Bet pātīs valdovai to nemātē. Norējo tvirtinti savo galībe, o jā tik nubengē.

Visai liūdnu īra matīti, kaip kartu su tautos kraujo praliejimu ir jos sāmōnē, jos doros pajautimas buvo drumstiamas. Dirbo ilgus metus Krīzeiviai, jeib galētū pasidarīti valdovais. Taip dirbo Jagaila, vertiamas Jādvīgos ir Lenkū, jeib Lietuva pakliūtū Lenkams. Skelbē abu krikstioniū tikējimā.

Naujoji tikība nebūtū kenkusi Lietuviū tautai. Nēsa istikrūjū ji īra viena kilniausiūjū zmonijos tikībū. Bet būtū reikēje ja gretinti prie senosios tikības. Ji būtū turējusi visa, kas senojoj tikīboj gero buvo, tvirtinti ir pridēti, kā ji gerēsnio turējo. Taip krikstioniū tikībai kitur prasiskleidiant, beveik vis atsitiko. Ir toji tikība tāpo kiekvienai tautai kitokia. Žīmu tai īpatiai Vokietiuose, kur apie Jēzū su jo mokītiniais buvo kalbama kaip apie kokī didiūnā, traukiantī po žmōnes su savo palīdovais.

Lietuviū senos tikības visai nebuvo atbojama. Līg tarp jos ir krikstioniū tikības nieko bendro nebūtū buve. Sitoji līg turinti savīj visā īsgānīmā, senoji visā — prāgarā. Toliau naujoj tikīboj dār buvo ir īra skelbiamas paniekīnimas doriško paties žmogaus pasistengimo. Kas dār šiandien labai kenkia žmogaus pāzangai. Be to tas paniekīnimas do-

riško paties žmogaus darbo ir ailes iš klaidingo supratimo krikščioniškos tikėbos. Tik šiuo ne vieta tam aiškinti.

Prie viso dar ir tai prisidėjo, kad naujosios tikėbos mokslas nedaznai buvo aiškinamas. Lietuviai tiesiog buvo vertiami vadinties krikščionimis ir dalyvauti naujose tikėbos apeigose. Taip Lietuviai turėjo mesti, ką jie dėjo doru, kilniu, ir priimti, kas jiems rodėsi nedoru, peiktinu.

Ir todėl negali būti abejojama, kad su naujosios tikėbos įvedimu Lietuviu sãmonė, dora, sãzinė turėjo apsidrumsti. Ira žinoma, kad žmogus su silpnu kūnu dar gana galingas ir, jo dorai esant kilniai; o jai esant žemai, ir stiprusis nieko nepasieka. Iš viso to matyti, kad Lietuviu tauta tãpo tarsi šaknije gadinta, gadinant jos doros supratimã, įbrukant jai naujã tikėbã tokiu žiauriu būdu.²¹⁾ Kad ji tãtiau nezuvo, kaip tũlos kitos tautos, tad ji turi bũt buvusi visokiu žvilgsniu labai sveika.

Galutinio pasilpimo žimiai Pazvelgdami į Lietuviu tautos 700 metų givėnimã, išvėdome visokias tautos pasilpimo priežastis. Nebuvo auginamas bendrasis tautos givėnimas. Valdiava buvo steigiama ne iš noro visos tautos, bet iš didiũnũ galibės geidimo.

Tautos kraujas buvo kãruose praliejamas, svetimas priimamas. Ipatiai daug jo parėjo iš Lenkijos

²¹⁾ Žinau, kad tũli nori skirti dorã nuo tikėbos. Bet tokie temãto tikėbã siauriausia me jos pavidale. Tikėbã išvedant iš giliausios žmogaus sãmonibės, negãlima jos skirti nuo doros.

.....

po Didiojo Mūšio. Lenkū tauta vīriausiai ir silpnino Lietuviū tautos sāmone. Lenkai nešē Lietuvon savo kalbā ir tikībā. Ejo taip per Simtmetius. Krikštoniū tikība buvo Lenkū tikība. Dār ir šandien Lenkū kalba ir Lenkū tikība kartu Lietuviāms teikiama.

Taip nīko Lietuviū kraujas ir Lietuviū sāmone. Visaip Lietuviū tauta tāpo slāviskumo prisunkta. Ko Lenkai nepadārē, tai pasieko Rusai ar gāl geriau sākant Gudai. Tūjū gaivalas jau Vītauto laikuose buvo gana gīvas. Rāštai buvo jau tuomet jū kalba sustātomi. Pagaliau dalis Lietuviū kļuvo Vokietīū kraujo ir sāmoneš srovei.

Iš viso to rodosi, līg Lietuviū tauta turējusi kesti kitū, arba nors savo didiūnū netikumus. Istikrūjū nēra visai taip. Kitū netikumai īra žmonēms naudingi. Žmogaus pasipriešinimas turī būti žādinams, o tegāli būti žādinamu tokiu būdu. Bet Lietuviai, nemenant senesniūjū karžigiū laikū, tik silpnai tesigīnē prieš visa, kas juos naikino. Tame randasi jū kaltībē. Vienok ne tiek patios tautos, kiek jos didiūnū nuodēmē ir aklumas. Iš pradios berods smarkiai kovojo visi uz savo tėvīne ir tikībā, kad ir ne vienībēj. Bet aiškiai matīti, kaip tauta pasilpsta ir kaip jī, priimdama išlengvo naujājā tikībā, tarsi visai susmunka. Nebsistengē tauta atremti svetimūjū užplūdimā. Bet iš to išvesti, kad tauta atsigautū, mesdama krikštoniškājā tikībā, būtū apsirikimas. Reikia vien dabar išigīvenusioj tikīboj īgīti šviesesnī žvilgī.

.....

Bet pagaliau pasirodo dār naujas dalikas. Lietuviai pradėjo noriai panerti Lenkū, Rusū, Vokietiiū tautoj. Berods, sakau noriai. Lig žmonės tokiuose dalikuose sąmoningai givėna. Reikia todėl tai geriau dār suprasti. Lietuviiū krauje atsirādo palinkimas kitū tautū kraujan. O tai suprantama. Kiekvieno žmogaus kraujas tenur linksta, kur jautiamas didesnis givumas. Toks tūliems rodėsi ipatiai Vokietiuose. Savo veiklumu Vokietiai paskutiniame šimtmetij tiesiog pagarsėjo.

Dėl tokios-jau priezasties, kuriā minėjom, Lietuviai dažnai ir atsizadėjo savo kalbos. Matidami koki siaurā givėnimo skritulį ji tik pildo, Lietuviai beveik visur pakėlė sau tā klausimā: Kaip toli nueisi su Lietuviiū kalba? Ištikrūjū tūli nē nemāno kur nueiti. Bet šis sakinis apreiškia pajautimā, kad Lietuviai su savo kalba ėra pasilike siaurose ribose. O pamirše savo jausmais siekti ė givėnimo gilibes, jie nemāto, kad tai visai gerai padariti gālima ir Lietuviiū kalba. Taip tūli Lietuviai jautiasi atgal atsilike uz kitas tautas, jautia lig savo kalboj givėnā siaurume ir tamsume. O norētū pareiti ė sviesesne sāmone.

Tai be abejonės ėra girtinas dalikas. Matiti pažangos norėjimas. Bet tikima sviesesne sāmone ėgiti tik vienu būdu: priimant Vokietiiū, Lenkū, Rusū kalbā. Teisibė, tose kalbose randasi visokiū sumānīmū ir išmānīmū. Siek-tiek išauges žmogus, norėdamas ėgiti sau dvāsiniio peno, turi pasiimti svetimoj kalboj rašitū rāštū, turi naudoties kitātautiū gamintais turtais.

.....

Buvo daug Lietuvių, kurie su skausmu apie tai kalbėdavo, kad jiems nieko nėra jų tautos, kuo galėtų auginties ir kilni būdu pasidžiaugti; kad turi kreipties į tą, kas yra kitatautių. Ką tai besakiti apie Lietuvius, kuriuose meilė į savo tautą ir jos kalbą bei krąstą jau apmirusi! Jiems tegal būtų aiškus vienas dalykas, kad, norint įseiti į žemumą ir tamsumo, reikia glausties prie svetimos tautos.

Tokius žmones peikti nėra protinga. Jų supratimas yra sveikas, kad ir neiškus. Juos rąginti milti savo tėvų kalbą, pasilikti Lietuviais, yra visai niekingas dąrbas ir tegali būti vąromas nesusi-prątelių.

Tik vienu būdu galima žmones gelbėti, kurie nori pareiti į šviesesnę sąmonę, o kripsta į kitą tautą. Reikia patiām tiek augštai dvąsioje ir doroje kilti, kiek tik taigalima ir savo dvąsios givibe lietuviųku būdu apreikšti. Tuomet bus ir kitiems kuo auginties pasiliekant savo tautos. Tada galima ir žmones rąginti tuo naudoties savo kilimui, ir rąginti juos pasilikti Lietuviais.

Nelengvas tai dalykas, ir vos-ne-vos pradętas. Ir beveik tik vieno ir antro pilnai sąmoningai. Todęl dār pirm kelių metų gęso tūliems meilę į tėvynę ir tautą, gęso žmoniškasis pasijautimas. Todęl tūli ap-leido tėvų krąstą ir traukę į tolimes šalį. Jų vietą užėmę kitatauliai. Su tais namiej pasilikę Lietuviai susigiminiavo ir liovęsi buvę Lietuviais.

.....

Taip Lietuvių tautos kraujas dar ir paskutiniai laikais yra silpnėjęs, Lietuvių sąmonė apsidrumstusi, gęsusi, kalba nūkusė. Patis Lietuviai nebenorėjo būti Lietuviai. O kitataitai juos versta vertė savo tautos atsidėti, net ir šiandien tai dar daro.

Stebėtina todėl ištikrūjū, kad Lietuvių tauta dar ligol išliko. Reikia tai beabejonės, kad ji yra neapsakomai angis, kad joje dar gana sveikumo, įpatiai, kad dora gana augsta. O todėl negali būti abejojama, kad Lietuvių tauta dar givės ir tvirtės.

Tik laikas auginti žmoniškąją didybę ir ją apreišti žodiu, veikimu ir gyvenimu. Lietuvių tauta turi prisidėti prie bendrojo žmoniškos kilimo. Ji turi ištinti žmoniškos gyvenimui tām įpatigus akstinus. Tik tuomet ji turi tiesą išlikti. Tik tuomet ji yra giva žmoniškos šaka. Kā atnešē ji žmoniškai ligol? —

LIETUVIŲ TAUTOS GIVĖJIMAS.

**Keli senesni
givėbės žiniai** Lietuvių tautos nūkimas tūlū Lietuvių jau senai buvo numānomas. Rāšoma, būk Lietuvių didiūnai 16-tame šimtmetėje pradėje pabusti ir bande tautos nūkimā sulaikiti. Bet tai neteisinga. Ne kraujo pasilpimas, sąmonės apsiniaukimas, tautos givėbės nūkimas buvo mātomas, bet vien valdiavos galībės dingimas, arba dar veikiau Lenkū virāvimas Lietuvoj. Ira žinomas dalikas, kad Lietuvos didiūnai, ir tie, kurie prieš Lenkus stojosi, buvo Lenkū kalbā ir bū-

.....

dus priėme. Be abejonės ūitas pasipriešinimas prieŖ Lenkus buvo sukilimas Lietuvių kraujo. Bet tuo tautiau pirmiausiai apsireiškė noras, savo kraŖte būti valdovu o ne Lenkų pavaldiniu. Tautos kėlimas arba auginimas Lietuvos didiūnams nerūpėjo.

Tautinio kraujo sukilimu gālime taipo-jau, o gāl dār daug teisingiau vadinti ĩpatingājį apsireiŖkimā „svieto ligintojų“. Jis ĩra pasistengimas prieŖ priespaudā. Bet jis kila ĩŖ tautos gīvībės. Jis ĩra tarsi sunkiai slėgiamo miegantiojo bandėmas slogutį nusi-versti.

O toks bandėmas labai tankiai ir kitokiu būdu pasirodo. Dār ir Ŗiandien kartais jautiamas.

Didiūnų pasipriešinimas prieŖ Lenkus senai dingo. Ir vėlesnė kova prieŖ Rusus buvo beveik visai vien kova uŖ Lenkijos dikėbė. Taip 1831-mais ir 1863-Ŗais metais. Vien vargŖuose gėveno probotiūn kraujas ir probotiū sāmone. Tik jis slāpstėse po Ŗiaudiniais stogais.

Kitaip o galingiau tautos gīvībė reiŖkėsi atskiruose Ŗmonėse, ĩpatiai keliuose raŖitojuose. Vienok ir tai reikia gerai suprasti. Ne visi, kurie lietuviŖkai rāŖė, norėjo tautinį Lietuvių pasijautimā Ŗādinti. Berods gālėma sakīti, jie rāŖė, kadāngi juose buvo Lietuvių gīvībė. Bet tas jū rāŖėmas stovėjo naujosios tikėbos tarnėboj.

ĩra tai pirmiejie ĩŖlikusiejie lietuviŖki rāŖtai. Jie ĩra vien todėl ĩpatingi, kadāngi juose naujas, nelietuviŖskas tikėbos supratimas Lietuvių kalba apsireiŖkia. Bet jū atsiradimo prieŖastis buvo vien noras tikėbā plātinti. Nebuvo pirmoj vietoj svarbu, kad Ŗmonės

.....

doriškai kiltū, bet kad jie tektū vienai ar antrai bažnycziai, o tuo tad gāl ir kiltū doroje ir dvāsioj. Râsant reformâcês kunigâms, râšê ir katalikai. Ir taip stojosi net Vilniaus ûniversitas.

Todêl visi pirmieje lietuviški râštai têra tik visai apskritai imant tautos gîvîbês žîmai. Ira jie kaip šakelês, nupiautos nuo kito medio ir îskiepintos î Lietuviû tautos medî. Dâr-gi râštai Lietuviû kalbai suprasti, jai gramatiškai aiškinti, stovi tarnîboj Lietuviâms teikiamos tikîbos.

Jau tas dalîkas pasirodo îpatingu, kad nemenant Širvîdo, pirmieje gramatikû rašîtojai Nelietuviai. Randame tše vardû kaip Klein, Ostermeyer ir kt. Bet dirba tokiu būdu ir pâtis Lietuviai. Îstikrûjû jie buvo îrankiais kitâtautiû ir jû mânîmo. Vis-gi jie apreiškia norâ savo tautâ gelbêti. Îsitikine, jog, naujus tikîbos mokslus pažinë, Lietuviai pakils, jie tâm viskâ aukojo. Râšê tikîbinius raštus, râšê gramatikas, vertê iš kitû kalbû Evangelijas ir giesmes. O gana dažnai su visu pasišventimu.

Nebuvo jiems aišku, kad, norint auginti gîvâ daigtâ, reikia jo paties gîvîbê maitinti, o ne jo gîvîbê naudoti kâm kitâm padidinti, nors būtû tai ir kazikoks augštas ir kilnus dalîkas. Toks pasistengimas gâli būti vadinamas tik apsirikimu. Nêra jokio vertesnio dalîko u3 pâtî žmogû. Jo augimui viskas turêtû tarnauti ir tikîbos ir bažnyczios.

Taip gîvenant tûliems Lietuviâms lietuvišku atsidêjimu, tautos gîvîbê lig anapus jû supratimo, gâl dâr prieš jû norâ, apsireiškê Lietuviû būdais, ap-eigomis, pâsakomis, dainomis ir naminiaiis îšdirbiniaiis.

.....

Visuose tuose dalikuose tautinė Lietuvių givibė ira tarsi susibranduolāvusi. Ji būtū turėjusi būt šildoma ir žadinama. Būdais ir apeigomis pasirodo gentiš-kumo rīšių supratimas. Dār-gi gyvenimo istātīmū numānimas. Kartais net senovės tikības jausmai. Pāsakose ir dainose atsispindina tautos āmžiai. Nam-
niai moterū išdirbiniai apreiškia gīvājī meno ir dailės numānīmā.

Taip dirbo tūli Lietuviai, tūlos Lietuvės ir Lie-tuvaitės. Ir parodė ipatingā savo givibe ir sāmone. Bet viskas pasiliko tarsi srovėj. Niekur nebuvo tvir-tinami, ginami tie givibės reiškiniai. Daug buvo ir ira Lietuvių dvāsiniū „valdovū“, dainiū, menininkū. Bet visi tik siaurose ribose. Beveik vis dār taip, kaip senovėje Lietuviai giveno.

Tik vienas ar antras iš jų māzuma iškila. Pa-žįstamas ira Kristijonas Duonelaitis, givenes nuo 1714-tū lig 1780-tū metų Prūsuose. Tai vienas tū Lietuvių dainiū-poētū, kurio sieloj atsispindino Lie-tuvių gyvenimas, ir kurs atitinkamai ir rāšė. Buvo tai pirmasis šiek-tiek iškiles Lietuvis, kurs savo pri-tīrimus ir jausmus išreiškė kaipo Lietuvis, nieko kito nenorėdamas.

Bet ipatinga gana, kad jis visām apreikšti pasi-rinko svetimū kalbū rhytmā, guvumā. Kad ir gana gražiai tuo naudojosi. Bet pasidārė taip, kad jo poė-sis pasiliko kuone vien raštijos daliku, ir teko vien Lietuvių kalbos tirinētojāms. Tautai iš jų beveik jokio gaivinimo neparėjo. O vien iš to, kiek koks dārbas gaivina, gālime sprēsti, kokia jo givibė. Berods tikrai graži ira jo rāš-

.....
tuose poēsis. Bet ji pasilieka visiškai ant laipsnio prastū žmoniū gyvenimo ir nē tše neatidengdama tojo gelmiū. Ir vien kalbos vaizduose jis pasirodo galingas. Todėl tame Duonelaitis mūsų laikais tautai pradeda svarbėti.

Ir taip ištikrųjų pasilieka tikri tautos givibės reiškiniai vien Lietuviū būdai, p̄protiai, apeigos, dainos, p̄tarlės, priežodiai, mīslės, žaismai, ir tt. Visu tuo bangavo Lietuviū tautos kraujas ir sąmonė. Tik rodės vis siauresnėse ribose, lėkštesnėje vagoje. Ir todėl labai dažnai gālima buvo išgirsti prastus žmones s̄kant: Mes žūvame. Nemātė jie, kas d̄rosi ir kas gālima dariti. Trumpai pas̄kius: Visa, kame Lietuviū givibė atsispindina iškelti i šviesosne s̄mone, i harmoningesnī guvum̄, i galingesnī veiklum̄.

.....
Žvilgis i atsigavimo eiḡ Nēra abejotina, kad tas žmogus, kurs mirtinai sirgdamas nesijautia mirštantiu, eina tikrai galop. Priešingai tas, kurs jautia, kur ir kaip skausa, d̄r ḡli tikėties pasigausīs. Todėl gālima skausmo apsireiškimus imti atsigavimo žimiais. Ipatiai tautos gyvenime. Tokiū skausmo reiškiniū randame jau labai senai Lietuviuose. Tik līg pasiliko jie vien surikimais, ir nesir̄do iš jū gīvas judėjimas, pasistengimas, d̄rbas. Ir todėl než̄dino kitū žmoniū pajautimo ir veiklumo.

Pirma mat̄ti, kaip tūli tuo rūpinasi, kad Lietuviai giventū savo sąmonėj, tai esti kalbētū lietuviš-

.....

kai. Jau Mikolas Daukša bāra Lietuvos didiūnus vartojantius Lenkū kalbā. Vēliau randasi tūli, kurie taipo-jau rāgina pasilikti Lietuviais ir peikia ištautēlius. Gālīma būtū visā eile tokiū Lietuviū minēti. Tik iš pabarimū nieko gero neišeina. Nēra žmogaus, kurs tā galētū mīlėti, kas jām pasirodo peiktinu.

O tai nevienas Lietuvis numānē. Ir gālīma beveik iš-pat 17-to Šimtmetio ligšiol pastebēti, kaip tūli Lietuviai stengiasi parodīti, jog Lietuviū tauta ir tautinis jos turtas īra garbēs vertas. Taip rādosi tūli dār išlike rāštai. Taip buvo renkamos Lietuviū dainos ir pāsakos. Ir 19-tame Šimtm. Juškos dainū rinkinīs pasidāro galingu tokio dārbo paminklu. Gālīma, rodos, šišon minēti ir pirmajī lietuviškā žodīnā, kurī jau 17-tame Šimtmetīje surinko K. Širvīdas, kad-ir be abejonēs vīriausias jo dārbo ākstinas buvo bažnyczios reikalas.

Kad Lietuviū tauta īra garbēs verta, tām dera ir Šimano Daukanto dārbas. Ira tai parāšimas rāšto „Lietuvos Istorija“. Tūli abejoja mokslīška jos vertībe. Daukantas aiškina Lietuviū tautos gīvenimā nuo pat giliausios senovēs lig 17-to Šimtmetio. O pirmiejie jo šaltiniai nēra atspējami. Vienok visai rēgima īra, kad jis nori parodīti Lietuviū tautā didia, garsia, garbēs verta iš pat senovēs. Be abejonēs jis visa tai rāšē tuo tikēdamas ir tai pajausdamas.

Panašiai ī jo būdā dirbo jo laiku ir vēliau ir tūli kiti. Ne māžas jū skaitius.

Šīmiai tautā stiprinantiu būdu dirbo vīskupas Motiejus Kaz. Valanšius ir kunigas Antānas Tatārē.

.....

Žmoniū blaivībē, protinimas ir dorinimas buvo jū dārbo tikslas.

Rādosi vēliau ir kitū, kurie dār daugiau pātī tautinī susipratimā žādino. Pasidāro žinomi iš lengvo vīriausiai Jonas Basānius, Jonas Sliupas, vēliau Vincas Kudirka ir kiti. Kiekvienas jū dirba savaip. Bet intelektuāliškas jū būdas ir pirmutinis jū dārbo ākstinas stāto juos kaip ir dār kitus ī vienā eilē. Dār ir šiandien tūlū dārbas toksai.

Jiems dirbant, Lietuviū tautos garbei skelbti ir gīvībei žādinti, kiti daugiau tiesiog skaidrino Lietuviū kalbā ir tuo jū sāmone. Ira tai kalbos mokītojai ir valītojai. Gālīma sakīti tše augstiausiā vietā uzimant Jonā Jablonskī, žiūrīnt ī kalbos aiškumā, o vēlonī K. Jauniū, žiūrīnt ī kalbos ūgī. Bet labai svarbū dārībā atliko seniau ir Prūsū Lietuvos Fridrikis Kuršaitis savo žodīnu ir gramatika. Jauniaus dārībā su didīu pasisekimu tesia tolin Kaz. Būga.

Kitī visai kitaip ir jau seniau dirbo. Jie pajautē giliai Lietuviū tautos nīkimā ir niekinimā. Ir skausmas, kurs taip jiems rādosi, gīmdē jū tautine gīvībē. Tā jie apreiškē. Ir taip augo Antānui Baranauskui poēmas „Anīkstiū Silelis“. Kā jis tše sāko apie to Silelio grožē ir tosios naikinimā, tas tarsī taikīta ī Lietuviū tautā. Beveik tokiu pat būdu atsigāvo ir kiti Lietuviai' lig pat Kudirkos ir mūsū laikū. O iš panašiū jausmū gīmē ir Maironio poēsis ir kitū.

Minimi Lietuviai tēra paveikslai, kaip tūlais Lietuviais tauta atsigāvo. Baranauskas dār-gī ira paveikslas tūjū, kurie giliai pajautē savo uždavinī, o

.....
tik tarsi nedrīso su jo sprendīmu stoties zmoniū akīsna. Vienok jis ir kiti minēti ir neminēti Lietuviai apreiškē giliausiājā pirmūjū Lietuviū tautos atsigavimo sroviū. Ira tai gīvas pajautimas ir tojo apreiškimas. Todēl tie Lietuviai beveik visumet poētiškai prasitarē ir iš jū daugiau parējo tautai gaivinimo.

Visokioms jēgū srovēms susiliejus, gimē „Aušra“, kuri buvo tiesiog pumpuras Lietuviū tautos gīvējimo. Ipatinga gana, kad tuo laiku susirādo daugiau intelektu gīvenes Jonas Basānius iš Didiosios Lietuvos, Prūsū Lietuvis Martīnas Sernius, kurio dvāsinē gīvībē beveik vien buvo jausmas, ir nuostabiai didis kalbū zinovas Vokietis Georg Sauerwein.²²⁾

Kiek gīvībēs „Aušroj“ buvo, gālīma geriausiai iš to matīti, kiek ji Didioj Lietuvoj kaip ir Prūsuose zādino tautos gīvībe. Pirmā kartā po ilgū laikū vēl līgūs jausmai kaip vienur taip ir kitur plaukē Lietuviū širdise. Iš Aušros gīvībēs gimē Prūsuose ir draugija „Birutė“.²³⁾ O kad ji, tikrai imant, vos 3 metus nuo 1885—1888-tū m. tegīveno, tatiau ji tše gana sukēlē Lietuviū gīvumā. Iš to gīvumo kilo

²²⁾ Tītia tše menu šīū vīrū vardus. Zīnomi mān īra ir kiti. Bet šiais stojasi daugiau kaip kitais priekin īpatingumas Lietuviū tautos atsigavimo.

²³⁾ Berods buvo tše dār ir kita priezastis. Kelis metus atgal buvo Vokietīū īsteigta Tilzēje draugija: Litauische literarische Gesellschaft, kuri rīzosi mokslui surinkti visa, kas turi sāntīkī su Lietuviū tauta. Šita draugija pasidārē ākstīnu „Birutei“ steigti.

.....
1895-tais m. Giedotūjū Draugija, vienātinē,²⁴⁾ kuri nesustodama dirbo lig šīu mētū, išēmus didiojo kāro laikā, ir kitos mažesnēs ir ne tiek veiklios draugijos.

Didiojoj Lietuvoj „Aušra“ buvo kaip ugnis, kuri nešama iš namū ī namus. Nēra pasākoma, kiek ji tše sukēlē pasišventimo ir augštesnēs žmogaus doros jēgū. Iš to rādosi visokiū darbū ir rāštū, kurie dār šiandien veikia, kad berods ir litīse, kuriū viena kitai priešinasi.

Aušrai zuvus, ne po ilgo laiko rādosi kiti laikraštiai, kuriū žimiausiejie veikiai buvo „Vārpas“, „Tėvīnēs Sārgas“, „Ukininkas“. O po 1905-mt. buvo Petro Vileišio leidiamas kelis metus Vilniuje net dienraštis „Vilniaus Žinios“.

Prūsuoše tuojuo po Aušros laikū atsirādo taip-gi daugiau lietuviškū laikraštiū. Bet tām buvo ir kitos dār priežastīs, ne vien tautinēs. Senai jau buvo leides Frīdrikis Kuršaitis savo „Keleivī“ Lietuviū naudai. O kad ir ne gālīme jī laikīti tautinio atgijimo ženklū, vis tik jis buvo teikiamas iš širdies, kuri milējo savo tautos žmones ir kuri norējo jiems patarnauti. Dēl tos priežasties rāšē F. Kuršaitis, kaip pats sāko, ir savo žodīnā.

„Keleiviuī“ mirštant, pradējo eiti kiti laikraštiai. Visi norējo Lietuviāms naudingais būti. Bet leidējāms, kurie buvo Vokietiai, tur-būt rūpējo vīriausiai pelnas. Tik Martīnas Sernius, kurs jau seniau leido „Lietuviškā Ceitungā“, nors norējo žādinti tau-

²⁴⁾ Ir Giedotoiū draugijai steigti parējo parāginimas iš Vokietīū pusēs. Vokietīū bažnycioms buvo taisomi giedotojū chorai. Tai ir Lietuviai prasimāne tokī kurti.

.....

tine Lietuvių givibe. Prūsiose gál buvo prieš kárà leidama 10 000 exemplarų lietuviskų laikraštų, taip kad skaitantių lietuviskai bus buvę maž-daug 40 000 žmonių. Bet mąza tai reiškia, žiūrint i tautos givibe. Žmonės Prūsiose skaitė laikraštus, norėdami ši bei tã žinoti iš plátiojo žmonių gyvenimo. Kita jau reišké laikraštiai Didiojoj Lietuvoj. Tše buvo skaitoma, jeib patirus, kaip giva Lietuvių tauta.

Sukilo ir pátis tautos givibės reiškéjai, būtent poėtai ir vėliau menininkai - dailininkai. Viriausiasis pirmųjū ira lyrikas Maironis. Vėliau pasidárė žinomi Pr. Vaitšaitis, L. Gira, A. Jakštas ir kt. Tuotárpu žimiais tãpo ir epikos poėtai — rašytojai. Menu Vaižgantá, Žemaitė, Bite, Satrijos Ráganá, Lazdynų Pelédá, Bilúná, Vincá Krėve. Lyrikai pirma ipatiai apreiškė tautinį susipratimá. Tokiu pat pobūdio buvo ir Vidúno drámos: Probotių Sešėliai.

Vėliau visos dailiosios raštijos šákos mažiau ar daugiau pasistengė apreiškėti dvásini Lietuvių tautos turinį, jos ipatingumá. Nebėra tiek svarbūs tautiniai siekimai, kiek dvásinis tautos augimas. Skaitius tų jaunesniųjū poétų ira gana didis.

Daug tuo žvilgsniu ir reišké menininkų-dailininkų veikalai, vaizdai, skulptūros. Viriausiá vietá tše užėmė K. Tšiurlionis, Petras Rimša, Žmudžinavitius-Žemaitis, A. Varnas. Bet dabar jų tiek, kad tegálima dziaugties. O mūzikų taip gi visa eilė.

Ir nebliko abejonės, kad Lietuvių tauta atsi-gauna. Naujėjo jos givibė iš níkimo ir paniekinimo pajautimo. Prieš tai stengėsi tautinė givibė. Rádosi líg noras kiek reikėti žmonijoj. Bet ir šiandien tūli

.....
dār dirba vien, kad Lietuviū tauta būtū pabojama,
zīmi pasaulije.

Po didiojo kâro visoko mâtome. Didiojoj kaip ir
mazojoj Lietuvoj îra tarsi pavâsaris. Pats valdiavos
steigimas îra tikrai milziniŝkas dalikas. Apie tai
ŝiŝon vos-kâ kalbēti tegâlima. Tiek jis reiŝkia.
Ir tūliems todēl rodosî, kad tautos gîvîbē la-
bai būtū stiprējusi. Be abejonēs taip ir îra.
Tik labai daug visoko auginama, kas nieko
bēndro neturi su tautos gîvîbe ir vien îra kitū
tautū pâmegzdiojimai. Dâr nepastebima pilnai,
kad reikētū pirma auginti ir didinti patios tautos
vertîbe. Tuomet savaiame tauta pasidâro zîmia.
Kad tautoj gîvesniu ir ŝviesesniu tampa tikrasis
zmoniŝkumas, tad tuo jî tikrai tvirtēja. Bet apie tai
toliau daugiau.

.....
Keli pavirŝutiniŝki Labai tik palengva Lietuviū
ir gelesni tsutos tauta pradējo tvirtēti. Izî-
tvirtējimo âkstinai miamai gîvesnē jî rodosi tik pas-
..... kutiniai 40 metais. O ligiai
tuomet, kaip kitos tautos jau tikējo Lietuvius iŝmirus.
Buvo tas tikējimas apsireiŝkimas jū noro. Rusai
buvo po 1863-ŝiū metū labai smarkiai bande Lie-
tuviū tautos kalbâ slopinti. O ne pilnai 10 metū vė-
liau Vokietiai taipo-jau stūmē Lietuviū kalbâ iŝ visū
vieŝū vietū, paveikslui: mokîklū, î patiū Lietuviū
namus.

Visu-tuo buvo Lietuviū kalba tarsi pasmerkta
iŝnikimui ir paniekimui. Iŝ tikrūjū paniekinimas ir
vis aiŝkiau sukilo prieš jâ. Bet buvo dâr ir kita kas
tuo padarîta. Lietuviū kalbos ŝelpimas

.....
bei auginimas arba marinimas buvo patiems Lietuviâams atiduotas. O tai buvo labai svarbu. Lietuviû tauta buvo vedama î sunkû mëginimâ. Jai, kuri negîveno sâviška, nepriklausoma, kuri neturêjo valdiavos, jai uzduota apie savo likimâ nuspresti visai sâviškai.

Aišku, kad buvo tikîma Lietuvius nespresiant ir todêl negîvesiant. O tûlû taip dâr ir šiandien tikîma. Ipatiai tokiû, kurie Lietuviuû kraujâ jautia savo gîslose, bet îstautêje bûdami norêtû savo nuodêmê îsteisinti. Ir juos gelbêti têra vienas kelias, bûtent tas, zâdinti jû meile î Lietuviuû tautâ. Kad tai negâlîma ziauriu bûdu, tai tik kvailiutiai neuspranta.

Lietuviû tauta kvotimâ îšlaikê. Ir kiek Rusai, Lenkai ir Vokietiai jai tâ kvotimâ pasunkino, tiek Lietuviai gîvêjo. Didiojoj Lietuvoj todêl tautinê gîvîbê daug svîsesnê negu Prîsuose. Ten Lietuviai sunkesnêse padêtise gîveno negu Prîsuose. Todêl ten tautinê jû galla ir daugiau sukilo.

Vienok-tai tik ziûrint î paviršaus. Nêsa Rusû intaka î Lietuviuû tautâ neêjo taip giliai kaip Vokietiuû. Tiejie su savo kultûra îra Lietuvius aptvine beveik lig jausmo augštumos. Rusû dvâsia pasieko tiktai Lietuviuû, tai reiškia platios minios odâ. Îstikrûjû reikêtû todêl apie Lietuvius Didiojoj Lietuvoj sakîti, kad jie sustiprêjo, kad jie pradêjo daugiau tautiškai veikti ir gîventi, pradêjo sâviškai kultûros gîvenimâ vikinti. Ir tik apie Lietuvius Prîsuose bûtû gâlîma sakîti juos atsigaunant.

Tas atsigavimas tše tenusiduoda labai pamazu. Ir jis gâlî labai lengvai bûtî sutrikinamas. Kadângi

.....

tše nēra klausimū apie paviršutiniškus dalikus. Tautinis pajautimas kovoja sunkiai su įpratimo jausmais. Tautinė zolėlė turi augti tarp išodintū kitū. O kad tše išbriautū koks veršis, tad tame darželijnieks gīvo nesiliktū. Labai paojingame akies mirksnīj Lietuviai Prūsuose kaip tik prieš didįjį kārā ir patiu kārō laiku gīveno.

Rusū ūkininkāvimas Lietuvoj dār ir kitaip šelpē tautinī Lietuviū stiprėjimā. Tūliems Lietuviāms pasidārē negālīma gīventi tėvīnėje. Ir jie traukē ī svetimas šalis. Ipatiai daug plaukē per jūras Amerikon. Žinoma, kad negalējo nesukilti tėvīnēs pasiilgimas. Nēra daug tautū, kurios taip ilgai gīvena savo krašte, kaip Lietuviai. O todēl tėvīnēs pasiilgimas Lietuviuose vis labai didis. Ir tik tiems jīs nēra žinomas, kurie kaip noris jī īra marine.

Išeiviai savo jausmus namiškiems apreiškē. Ir taip labai lengvai ir tiems sukilo tėvīnēs meilē. Taip išeituvė²⁵⁾ berods silpnino Lietuviū kraujā, vienok vėl ir labai stiprino tautinė jū gīvībe.

Kas Didiojoj Lietuvoj, beveik sakītūme, didiu saiku buvo duodama, tas Prūsuose mažu buvo teikiama. Lietuviai nusidanginė toli ī Vokietijā pradėjo atsiminti Lietuviais esā. O Giedotojų Draugijai pragersėjus vokiškuose laikraštiuose, visais tais jos gīvenimo metais jos vedėjui dažnai atėjo iš tolimos Vokietijos rāsteliū klausinėjantiū apie Lietuvā ir Lietuvius. Tūli tū rašitojų dār-gi atkeliudavo ī koncertus ir atsivesdavo gentis, kurie tėviškēj gīven-

²⁵⁾ Žmoniū išėjimas iš tėvīnēs.

.....

dami nieko apie Lietuvius žinoti nebnorėjo. O tad gana nustėbo dėl to, ką pamatė. Iš visų pusių taip Prūsuose Lietuviams skambėjo tėvinės balsai.

Matyti, žiauriu ir švelniu būdu buvo Lietuvii tauta žadinama. Ir pagaliau didiausi jos nevidonai taip tpo didiausiai jos geradariais. Todėl nereiktii niekumet ir nē nevidono neapkesti. Ji pakesdami vis teisingiau pasielgsim.

Bet ir Lietuvii gentis buvo jiems naudingi. Lātviai jau seniau buvo priversti saviškai giventi tautos givenu. O jii paveikslas labai daug padarē Didiojoj Lietuvoj. Nuolatai susisieka Lātviai su Lietuviais. Ir šieji negalėjo pasilikti aklais ir kurtiais. Pradedant „Aušrai“ eiti, pasirodo net jos kalboj Lātviu kalbos intaka. Taip Lātviai pasieko ir Lietuvius Prūsuose, kad berods tše apie jii atsigavimā bei givenuimā ir iš vokiškii rāstii buvo žinios praplitusios.

Tokios žinios apie kitii tautii pabudimā ir augimā visumet ira naudingos atsilikusioms tautoms. Siek-tiek iškilusius jos vaikus tiesiog vertia atsiminti savo uždavinio.

Labai svarbiais Lietuvii tautai žadint buvo ir visi tie rāstai svetimose kalbose, kur kas tariama apie Lietuvius ir Lietuvā. Tokiu būdu daug padarē jau garsaus Lenkii rašytojo Adomo Mickeviciaus veikalai. Bet po jo ir kitii, ir Vokietii kalba rašiti. Ipatiai vertimai Lietuvii dainii.

Pagaliau Lietuvii tautos atsigavimas turi dar ir kitii akstinii. Mokslo virāms renkant „mirštantis“ tautos liekanas, jie Lietuvius beveik spirtnai

.....

spīrē atsiminti, kas jīe īra. Ir tos liekanos, renkamos beveik kaip numirēliū kaulai, pasidārē tautai gai-valais.

Visū tokiū mokslininkū darbū svarbiausiasis buvo kalbū tīrinējimas, īpatiai tas, kuris parodē gentiškumā āriškū kalbū. Kalbas suliginant, Lietuviū kalba uzēmē vienā svarbiausiūjū vietū. Ir jī tarsi kilo ī vidurī moklo sāmonēs. Negalējo tai pasilikti be gerū pasekmiū Lietuviū tautai. Pasidārē veikiai zinoma, jog Lietuviū kalba turi būti gretinama visū kalbū žimīausiajai: Sanskrito kalbai. Tuo keliu toks Lietuviū tautai brangus žmogus, kaip Vokietis Georg Sauerwein, jā susirādo. O jo dārbas buvo Lietuviāms labai naudingas.

Bet grīždami prie kalbū tīrinējimo, gālime beveik sakīti, kad Lietuviū kalba stojosi mokslo sāmonēn kartu su Sanskrito kalba. O tai reiškia īpa-tingā dalīkā. Kiek daugiau toji tāpo zinoma, tiek šventieji senovēs rāštai buvo prieinamesni. Ir iš to vėl išējo kitimas Europos žmoniū gīvenimo su-pratimo, susīpratimo bei sāmonēs.

Kaip visos Europos kalbos giminiuojasi su Sans-krito kalba, taip ištikro ir visa Europos tautū vidaus kultūra pareina iš Sanskrito tautos. Ir Europos tau-toms atsimenant savo kilmēs ir joms dvāsioje augant, negalējo Lietuviū tauta pasilikti atgal. Giliuose vidu-jiniuose žmonijos sāntikiuose randasi netiktai āks-tinas Lietuviū tautos atsigavimo, bet tiesiog jau tojo priežastis.

Žmonijoj pradeda uztekēti augštesnē sāmonē. Indijoj īra toji paslēpta senoj kalboj. O Lietuviū

kalba jai artimiausioji. Lietuvių tautos todėl ir turi
įvikti aiškiausias naujosios sąmonės sušvitimas.
Lietuvių tauta tegali pilnai atsigausti pasirūpindama
tautos sąmonės šviesėjimu, atsigaudama savo sielų.

**Jauniausiųjų metų
tautinis Lietuvių
gīvenimas**

Po didiojo karo daug kito
Lietuvių gyvenimas. Bet kas
daugiau negu 10 metų atgal
rašyta nebus be svarbumo ir
šiai dienai. Lietuvių tautos tuokart rūgte rūgo. O
kilo klausimas, ar būs iš to skaidraus gėralo? Nėsa
kartais beveik reikėjo abejoti, ar tše rūgimas ar
puvimas.

Lietuvių gyvenime įpatiai Didiojoj Lietuvoj buvo
labai gīvas draugininis palinkimas. Žmonės susidėjo
į visokias draugijas. Gāl seniausios buvo tos su ma-
tėriniais tikslais. Buvo tai luomo draugijos. Stei-
gėsi darbininkų, vartotojų, ūkininkų, vargonininkų
ir kitų draugijos ir — iro. Vis tiek jų skaitius buvo
gana didis. Tautos žvilgsniu gāl tos draugijos buvo
tām svarbios, kad Lietuviai tše prātinosi drau-
gijose gīventi ir laikities draugijos gīvenimo
istātīmais.

Kitų draugijų tikslas buvo ir ĩra pasilinksminti.
Jū vertībė visumet guli tarsi ant svarstīklės vidurio.
Gāl pasidarīti labai naudingomis tautos tarpimui.
bet tiesiog ir pragaištīgomis. Kuomet tokių drau-
gijų pasilinksminimo darbai žmogū žemina ir žmo-
niškā pasijautimā silpnina, tuomet jos ĩra tautai tie-
siog žudīnė. Žmogaus žemumā penėti, ĩra jū traukti
į prāžūtī. Linksmībė neturi žmogū tuštinti, bet pil-

.....
dīti. Dzīaugsmas turētū žmogū kelti augštīn. Bet jis gāli stumti jī ir ī prāgarā.

Su protu ir išmintimi dirbdamos, tos draugijos galētū tapti tautos auklėtojomis. Ipatiai, kad jos mėnā stātītū ī vidurī savo gīvenimo.

Jaunesnės draugijos buvo tos, kurios spietėsi apie mokslā, apie proto auginimā. Ira tai Mokslo Draugija ir draugijos mokīkloms steigti ir išlaikīti. Labai jos svarbios Lietuvīū sāmonei skaidrinti, omīnei šviesinti. Taip Lietuviai īgāvo tiesā stoties šale vaikū kitū tautu. Jie išmoko s a v o protu manīti ir veikti. O kadāngi su mokslu, nors būtū jis tik ir pradinis, rišasi ir kitū žmogaus gāliū stiprinimas, tos draugijos augino jėgas platiausiām gīvenimui.

Giliau už jas sieko tos draugijos, kurios rinkosi aplink pātī mėnā. Atsimindami to, kas sakīta apie tautos sielā ir menininko dārbus, tai lengvai išmanīsimė. Kaip tikrasis menas kīla iš patios žmoniškos esmės augštumos, taip jis ir veikia žmones ir tautos gīvībė. O Lietuvīū tauta turėjo mėno draugijā ir giedotojū draugijū, ir josios īra daug atskirū menininkū: poētū, mūzikū, vaizdininkū, skāptininkū. Dār atvirai matīti, kad didiausia jū dalis īra labai gabi. Vien tai kenkia gāl tūliems, kad jie norētū ūmai suteikti tautai, kas dār neregėta-negirdėta. Per-daug jie ieško to, kas stebintū. O ir be tokio skaudaus ieškojimo, visai atsidėje apreikšdami giliausius savo jausmus ir slaptįgiausius pritīrimus, jie gamintū, kas neregėta-negirdėta. Jau vien todėl, kad jie kitī īra negu tie, kurie žmonijoj ligšol mėno veikalū gamino.

.....

Bet Lietuvių menininkai turėtų dūr ir daugiau dirbti su k a n t r u m u ir p a t v a r u m u.

Ant to paties svarbumo laipsnio stovi paprastai draugijos, kurios rūpinasi tautos doros skaidrinimu. Bet Lietuvių tautoj tokių draugijų tiktai silpna pradžia tesirodo. Galėtume minėti bandimą moterų ir blaivininkų draugijų steigti. Ir taip pasilieka rūpesnis Lietuvių tautos dorą kelti atskirų žmonių darbų ir kunigijos. Atskiri žmonės dirba gyvenimo intelligencijos, kunigai bažnyčios vardu. O jie veikia minėtomis draugijomis, laikraščiais ir raštais.

Bet jie nedirba vieniširdiai. Lietuvių tauta dalinasi tarsi į dvi partijas. Kur tik Lietuviai gyvena, visur tai matyti. Vos pradėjo tauta atsigausti, kaip ji pradėjo skilti į dvi daliai. Ir vis dūr skila. Iš abiejų pusių tūli bando tą skilimą pataisyti, bet rodos netikru būdu.

Pat Prūsiose, kur beveik tokiu - jau darbų ir draugijų steigimu tautos atsigavimas apsieiškę, buvo matyti tas skilimas. Tik tše viskas aiškiau pasirodo. Kunigas tautiniame skilime Prūsiose nedaug tereiškia, kadangi beveik visai tik dirba už Vokietijų tarpimą. Priešingumas kila iš taip sàkant „dievotų“ žmonių, kurie vadina tautinį judėjimą „pagonišku“, kenksmingu tikėjimui. Tik po didiojo kàro jie pradėjo màžuma atsipeikėti.

Tuo ištikro ir yra giliausio to tautos skilimo priežastis atidengta. Kuriems svarbesnis dalykas yra prisizininimas prie ipatingo mokslo negu doros auginimas, tiems turi nevertinimas to mokslo atroditi netikusiu darbų. Bet tauta tegali atsigausti ne

.....
priimdama kokī mokslā, nors būtū jis ir kazi-koks
augštas, bet augdama doroj. Mokslas teturi tā svar-
bumā, kad jis gāli rodīti keliā dorai stiprēti.

O tame tūno ta minimo priesingumo priezastis,
kuri gāli būtī sāmonegai pastebima. Gīvenimo
intelligentija pazīsta skaidriā ir drumstiā sāmone. Ir
kiekvienām zinoma, kad zmogus su drumstia sâ-
mone negāli būtī doru zmogumi. Todēl rodos norint
dorā auginti, vien reikia sāmone skaidrinti. O tai
tik iš dalies teisinga. Doros galībē randasi viršum
paprastosios sāmoneš. Ji kīla iš tikībos, tājā giliau
išmānius. Todēl sāmoneš skaidrinimas neužtenka
zmogui dorinti.

Tikība, beabejonēs, rūpinasi baznyczia. Ir ira
visai regima, kaip īpatiai katalikū baznyczia moka
žādinti tikībinius jausmus. Todēl tuo būtū doros
gīvībē gražiai aprūpinama. Vienok vėl sāmoneš pasi-
lieka apītamsoj. Ir taip dora negāli apsireikšti. Jos
galia pasilieka neatrīšta.

Nēsa dalikai tokie. Siandien zmoniū mānimas
ira visai kitokiu negu tuomet, kaip tikībos mokslai
buvo surāšomi. Be to, kaip aiškinta, jie Lietuviū
sāmonei beveik visai nepritaikinti. Ir taip išeina,
kad tikībos mokslai teapdrumstia sāmone. Žmo-
nēms negālīma teisingājā ir kilniājā tikībos mokslū
prāsmė nujēgti.

Negālīma todēl nē gīvenimo intelligentijā už-
tarti. Abi per-daug savo supratimā siaurina. Gero
noro ira tikrai abiejū pusėje, bet ir stoka tikro iš-
mānimo. Nei vieni, nei antri nēra tautai už vis nau-
dingi arba kenksmingi. Bet rodos laikui tekant

.....

tikrai bus taip, kad tautai išgalint silpnės tikibū mokslas šiū dienū prasmėje daugiau negu gyvenimo mokslas.

Lietuviū tautos darbai ir gyvenimas apsieiškia pagaliau ir jos laikraštija bei raštija. O tše mātome beveik visa, kas paskiau sakīta lig ant delnos padēta. Laikraštija skiriasi ī dvi dali. Viena stovi uz senāji tikībini gyvenimo supratimā, antra uz tokī, prie kurio veda šiū laikū mokslas. O maža dalis ar svīruoja ar nori tarpininkauti. Taip tad jūjū visū siekimai mažiau ar daugiau kenkia aiškiām tautos ir žmonijos reikalū supratimui.

Seniau Lietuviū raštija susidėjo beveik vien iš baznītinio turinio rāštū. Iš lengvo priaugo ir pasaulinė raštija. Bet ji atrodē gana īpatinga. buvo vīriausiai vertiami rāštai iš kitū kalbū ī Lietuviū kalbā. Rādosi taip viena antra mokslo knīgutē. Bet didiausiu skaitiu mūsū žmonėms teko visokie niekai, paikumai ir kvailumai Lenkū, Rūsū, Vokietīū ir kitū. Taip dār pirm keliū metū atrodē Lietuviū raštija. O tai labai daug reiškia. Nieko nebereikia apie tai bepasakīti. Vos suprantama, kad Lietuviai rāšitojai ir rāštū leidėjai neįjautē, kaip tokiais niekais gēdina bei žemina ir naikina savo tautā. Tik māža buvo naudingū, sāmone skaidrinantiū Lietuviū rāštū. O vos gālėjai vienā ir antrā rāštā rasti, kuriame rādosi penas giliausiems žmogaus jausmāms ir aiškiausiām supratimui ir mānīmui. Tū sukšliū jie visai apgulti.

Po didiojo kāro raštijoj īviko kitimū. Labai daug priviso visokiū rāštū. Ira ir dabar dažnai vertiama iš

.....

kitū kalbū ī mūsājā, bet jau svarbesni rāstai mokslo ir poēšies turinio. O ir patīū Lietuviū īra daugiau visoko gaminama negu ligšol. Ipatiai daug dabar turime lyrikos poētū. Ieško tūli net naujū takū. O tik labai dažnai, kaip apskritai Lietuviū dārbuose, taip vīriausiai raštijoj apsireiškia dilettantismas, kaip gāl niekur pasaulij. Tai pradeda dārbā ir, vos kiek užbaige, meta. Bando tūli taip rašiti net drāmas. Kiti vėl jas kritikuoti. O matīti iš kiekvienos eilės, kad nėra tām pašaukti ir neturi užtenkamai supratimo. Dažnai net taip īra, kad dārosi kritiku, kurs pats nieko nemoka sumanīti ir nezino, kas kritiko uždavinīs.

Tuo tārpu mānoma, kad reikiā parodīti, kas veikale negero. Tarsi tuo tautai ar gāl ir rašitojui kas teikiama. Priešingai reikētū kiek imānant pasistengti parodīti, kas īra gero ir gražaus viename antrame veikale. O jei to nėra, neverta dār ir kā kalbēti. Tada ir skaitītojai ir rašitojai savime supras, kas nėra gero, kas negražu. Teikiamai reikia dirbti o su patvarumu. Bet todēl īra ir būtina nesirinkti dārbo, kām nėra nei gabumo, nei mokslo.

Mūsū tautai gresia paojus. Pati ji sau gālī kenkti. Per greit norima visa-kā pasiekti. Ir politikos sritise. Labai atsargiai ir su rūpesningumu reikētū tautos galias auginti. Lietuviū tautos padētis īra labai īpatinga. Ilgais āmžiais ji gīveno pavergta. Ir ilgējosi su didiu skausmu nepriklausomībēs ir dikībēs. Dabar ji jai teko. Bet tarsi dovanai. Tautos jēgos nebuvo ĩtemptos, jai pasiimti.

.....

Beveik vien pasīvas buvo jos pasistengimas. Ira toks ir dār šiandien. Tautos gīvenime irā kasnors tarsi praleista. Umai Lietuvai tēko kurti savo valdiavā. Visai netikētai tūli Lietuviai iṣ pavaldiniū tāpo valdītojaīs. Tauta turi savo tvarkomajī orgānā, būtent savo valdiā. Bet tūliems dār neaiṣku, kā tai reiṣkia. Iṣ īprotio valdininkai ir valdios žmonēs negāli tai atjausti. O žmogaus didībēs dažnai nēra. Todēl visokiū reiṣkiniū pastēbeti.

Kad tatiau irā tiek tvarkos, tiek visokio gero matīti kuriamoj Lietuvos valdiavoj, tai rodos, vien paeina iṣ sveikū tautiniū īpatibiū. Todēl ir matīti tṣe geresniū pasisekimū, kur einama tikslan tarsi instinktīvai. Žīmu tai īpatiai polītikoje.

Sāmoningesniu būdu galēsime žengti pirmīn vien tada, kad kuo-daugiau pasistengsime kiekvienas žmoniṣkas savo kilnībes iṣauginti. O tām pirma bus svarbu, manīti, geisti, jausti, kalbēti, raṣiti ir dirbti t e i g i a m a i. Paveikslui ne be labai svarbios priezasties žvelgti ī viens kitā neigiamu žvilgiu. Taip tik vīkinama kovos padētis mūsuose. Ir ne-trukus tauta skiriasi ī dalis, kurios viena kitā nuveikti nori.

Berods kol koks gīvis irā silpnas, tol jis turi kovoti. Kovoiant auga jēgos. Vienok ne tik paties bet ir prieṣo jēgos. Visumet kovoiant, abi prieṣingī galībi stiprēja. Todēl kova gāl mūsuose ir irā reikalinga. Bet kad iṣ jos iṣauga nekanta, tuomet tautos gīvībei gresia paojus.

Nekanta irā visumet silpnumo reiṣkinīs. Todēl silpnasis ir vis pilnas nekantos prieṣ tājī, kurī īveikti

negali. O to nereikėtų. Givavimo istatimai visu-
met tą naikina, kurs pažangą trukina. Todėl netin-
kamos jėgos visumet dingsta savaime. Bet prieš
jas kovojant, jos stiprinamos. O be to dar patių jė-
gos priešų pastiprinimui sunaudojamos. Išmintinga
vien yra lenktinuoti kuo - kilnesniu veikimu. Tik
vien prieš tą reikėtų kovoti, ką norima tvirtinti,
bet ir tuomet, kad patiām reikia dar daugiau galios.

Kelios tautinės dabarties klaidos Ką tiktai jau apie kelias klaidas
kalbėjome. Bet norėčiau, kad į
jas būtų žiūrima platesniu žvil-
giu. Berods visas šis rąstas tām skiriamas. Vienok
ne bus per viršų, kad tai dar tūia aiškisiu. Klaidos
yra reikalingos, ir yra naudingos. Jos paprastai dera
pasimokimui, pažangai. Kurs jomis nesimokina,
klaidioja toliau ir tenka jām visoko pakesti. O juo-
daugiau, juo-maziau jis mokinasi.

Kas be apsirikimū žengia tolin, tas toliau nueina.
Bet vargiai rasis toks žmogus. Protingasis mato
kvailio klaidas. Išmintingasis pastebi, kur ir pro-
tingasis paklūsta. O labai augštai stovinti asmenibė
žino, kad ir išmintingasis nėra be klaidū.

Todėl vienas turėtų kitām patarti ir jām jo klai-
das parodyti. Tik tai nelengva. Žmogus, nukrūpes
nuo tikro kelio, labai yra dėkingas, kad kits jām
rodo, kur eiti reikia. Bet kas negerai, nedorai pasi-
elgia, išvirkštiai mąno ir nemielai priima gerą pa-
tarimą. Vis jis tame girdi papeikimą ir kito žmo-
gaus pasididiavimą. O taip ištikro ir labai dažnai
yra. Kad mes daugiau prātintūmės vienas kitą pa-

.....

mokīti su visu širdingumu, nesistiepdami savo „išmintij“ ir „doroj“, tuomet nieks nesipriešintū ir mūsų žodiams sekti. Bet ligiai tām žmogui, kurs nuolatai daug paikumū dāro, o save tiki gudriausiu esant, labai sunku patarti be pasididiavimo. Nėsa paprastai veršiai, kad tik mązuma šokinėti gāli, atbulai pasielgia, o ne kaip jie mokinami. Todėl tše, kur vieno žmogaus jo paties dalikai vāromi, nereikētū kišties. Bet kur atgijanti tauta stumiama į paojū, tše būtinai reikals kalbėti. Nėsa klaida tuomet ĩra labai peiktina ir paojingu dalīku, kad ji tūlū mātoma ir kitiems rodoma, o tiejie jos tatiau nevengia. Tše jau kvailibė ir pasiutimas ĩra apsivedusiu, ir iš to tad gema prazūtis.

Viena didiausių klaidū, kuri jau ilgokā laikā ĩra dāroma, tai ans Lietuviū tautos skilimas ĩ dvi dali, apie kurį jau kalbėjome. Bet jis vargu tuo tārpu išvengiamas. O gāl jis ĩra dār ir naudingas. Kad tik tauta ne perskaudiai jo dėl turētū kentėti! To priešingumo šāknis vīniojasi tiesiog apie tautos gīvībės esmę.

Bet ne visumet ir visur tas priešingumas kīla iš visiškai skirto gyvenimo supratimo. Rodos jis parėina iš labai paviršutiniško dalīko, kurs dabar beveik visur apsireiškia, kur Lietuviai „tautiškai“ prabunda. Tuoj randasi troškimas pasirodīti. Kaip ĩpatinga! Lietuviai, kurie tiek metū tvīlojo užkampij, dabar ligiai antraip veikia.

Būtū tai berods geras dalīkas, kad vienas norētū kitā pralenkti. Bet kame? Ar darbe? Tai esti: apreiškime to, kas geriau už tai, kā kitas dāro?

.....

Bet toli — grazu! Vienas griauja tâ, kâ kitas stâto. Peikia kitojo dârbâ ir giria dârbâ, kurî jis — atliksiâs! Ne dârbas jâm svarbus, bet vien, kad jo vardas butû mēnamas.

Bet ne tai didiausia Lietuviû klaida. Ira tai karstumas, kurs galētû virsti labai naudingu. Bet tai, kad gâlîma vienâm ar antrâm tik apsiskelbti milintiu savo kalbâ ir Lietuviû tautâ, paduoti kokî-nors sumânîmâ, ir tuoj î jî ziûrîma kaip î naujâ Lietuvos ramstî. Mûsû klaida îra, kad per-bailiai ziûrîme î tautos stiprējîmâ ir menkus net niekingus ap-sireiškîmus jau skaitome svarbiais.

Reikētû „veikējus“ daugiau pagal tai nusverti, kiek su jais augstēsne gîvîbē tautoj didēja, kiek Lietuviû sâmonē jû darbaîs zâdinama, kiek Lietuviû dora keliama, kiek jû vidaus gîvenîmas lobînamas, skaidrinamas ir puosîamas.

Ne î tai reikētû zvilgî kreipti, kaip labai kas moka bârti socialistus, kunigus, Rusus, Lenkus, Vokietîsus ir visus „netikēlius“, ir ne î zmogaus zodîus apie bûsîmâjî savo dârbâ ar veikîmâ, bet tiesiog î tâ dârbâ. Tik apmâstîkîme, kas îra îs to gero, kad îrodoma, kokie netîke kiti, kaip jie tautâ skriaudia, suvarzo kiekvienâ dorâ dârbâ, ir tt. Berods gâlî zmonēs sukilti ir tuos niekus — pamokîti. — Bet ar jau taip? Tik tokiu bûdû nieks nieko neišmoksta. Ir laikas ir galia bereikalo aikvota. Daug naudingiau galētûme visa naudoti, îsmanîdami, kas svarbu.

.....

Sijoti reikia ne žmones, bet jų veikimus, jų veikalus. Ir žodis gali būti veikalas. Sijojama be rodo irą. Kritikuojama net kritika. Bet rodo reikia tikrąjį rėtį, arba dār geriau koštuvį pasiimti. O geriausias bus tas, kurs skirs tarp niekū ir to, kas apreiškia Lietuvoj, kad tik ir mažumiti, šviesesnio išmānimo, gilesnio jausmo, teisesnės tiesos, dailesnės grozibės, kilnesnės doros ir vālios, vienu žodiu: gīvesnės, augštesnės gīvībės.

Kad taip sprestūme, rodo visa virstu kitaip. Kiekvienas „veikėjas“ būtū priverstas savo darbo v e r t i b ē j lenktīnuoti su kitais, o ne vardo garse. Ištikrūjū vardas tēra balsas, kurs vos pragarsējes ir išnikes irā. Bet tikras dārbas be sustojimo veikia tolin. Ir jī gīrius seka, kaip 9e9ēlis žmogū. Nēra tuo kiek dār abejoti.

Bet taip Lietuviai vis svīruoja tarp extrēmū. Vieni kitū dārbus peikia ir trikina, o tad veikia pātis pradeda jī darīti, kad dār ir menkiaū tām būdami tike. Išaina vien pāmēgzdijimas. O visa tai, jeib jie pātis taptū garsiais. Kita-kas jiems ir nerūpi. Bet šitā pasielgimā kiti irā auginė, visa girdami, kas tik kaip nors pasirodo Lietuviuū judėjimu. Kiti berods vėl beveik visa peikia, kas lietuviška, īpatiai, kad tai nesutinka su jų partijos nuomone.

Spresdami, kaip reikētū, ir nelīgintūme vis Lietuviuū tautos su kitomis, nerašitūme paveikslui: Jau ir savo b a l e t u gālime mes Lietuviai pasidžiaugti. Līg tai dziaugsmas, kad mes ir kokī niekniekī turime, kuo kitos tautos mėgstasi. Tik ne tuo mes Lietuviai kilame! Ar jau ištikro mes tik tuomet būtūme kul-

.....
tūringa tauta, kad išaugintūme, sekdami kitū tautū paveikslus, visus jų kultūros paklīdimus!

Nemanau sakīti, kad baletas niekas, kad jī ištikro ir nesvarbiu skaitau, bet kad ne mūsų ėra uždavinīs kitas tautas pamėgždioti, bet savaip augti ir auklėties. O tām rodos tinkamiau veiksime, kad kiek imanīdami rūpīsimės Šviesesne sāmone, kilnesne dora, tvirtesniu noru. Tad gāl atsirasti ir baletas, bet tikrai nebus jis toks, kuriuo tūli dabar pasidžiaugia, bet gāl dār nerėgėtas grožībės apsireiškimas, ir mes nebūsim buvę kitū tautū — bezdionės.

Berods iš kitū tautū pasimokinti ėra labai naudinga. Tik reikėtū pasimokinimui imti jų prakīlniausius reiškinius. Ir, paveikslui, kas iš kitū kalbū raštijos vertiama Lietuviū kalbon, turėtū būti kitū tautū brangumīnai. Bet, kaip jau sakīta, labai dažnai vertiami kitū tautū niekniekiai ė mūsų kalbā. Ir tad tokiuose rāstuose slankioja žemiausi kitū tautū pāprotiai, būdai, mintīs kaip kokios skruzdėlės Lietuviū dvāsios namuose ir griauja jos sienas.

Vienok negālima vertimā tokiū rāstū ė Lietuviū kalbā vadinti klaida. Ir tai vien apsireiškimas labai didio dvāsios drumstumo. Patiko bet-kām koks kitātautiū niekis, ir tuoj ėmė jī lietuviškai parašīti. Tikėjo gāl didinās Lietuviū raštijā, atnešās tautai naudā. Neapsākomas — aklumas.

Taip, kaip dažnai ligšol, visokiu būdu didināme vien tuštumā ir žemumā. Ėra net tokiū vakarū rengėjū, kurie sušaukia žmones ė „vākarus“ zadėdami tik juokū ir šokiū lig rīto. Ar mānoma iš tikro, kad iš tū vakarū bus kokia nauda? Tik kiekvienas pro-

.....

tingas žmogus žino, kad žadinti žmogaus žemumą, irą jį silpninti. Tauta tikrai veikiau be tokių vakarų givės ir išliks, kaip su jais. Ne duona ir žaismai kelia žmones augstin. Taip buvo mánoma visumet pakrikimo laikais. Kaip jau sakiau: Žmogaus žemumą penėti, irą jį traukti į prázūtį.

Bet baigsiu. Išmáne, kad turime visai savaip augti ir auklėties, suprâte, kuo vėriausiai reikia rūpinties, ir veikdami atitinkamai, išvengsime visų klaidų. Nėsa ir neminėtosis rįsasi su šitomis. Išvengsime tuštumo. O kad tūli ir varis savo darbá tolin kaip paprâte, tesizino. Kur verda, kila burbulai ir kildami didėja. Galétu berods pasidaríti paojus, kad visas rikas trūks, bet paprastai burbuláms parėjus visai į viršų, jie savaime trūksta, ir nieko neblieka.

.....

Kelios sánligos tautai augti.

Vėriausias tūlų rūpesnis irą tautá išlaikíti. Kad tuo neapsireiškia aiškus supratimas, matíti iš tuštio ráginimo pasilikti Lietuviais, mīlėti savo tautá, kalbá ir tēvine. Tautá išlaikíti vien tuo nėra gálima. Ištikrųjū Lietuvíų tauta irą visus ámzius išlikusi vis tokia-jau. Bet aplinkibės virto kitokiomis, o tai išlikusi tauta pasirodo atgal pasilikusi — níkusi. Ir vien rūpinties tautos išlikimu irą já pasmerkti prázuvimui.

Todėl niekumet neturétu būti klausiamo, ar išliks tauta ar ne, bet visumet: kaip augísime tautá. Augantioji tauta išliks savaime. Bet vien žiūrėdami į jos išlikimá, pamiršime to išlikimo

.....

sālīgā, o tai augimas ir auginimas. I tai reikia visā mātīmo ir veikimo gāliā kreipti. Tautos augimui reikia visa aukoti. Kiekvienas tā, kuo tiki tautā geriausiai auginti. Bet vis ir vis turī būti apmāstoma, ar ištikro tauta auginama. Labai lengvai dārbas virsta tautos naikinimu.

Save vadinti Lietuviu nedaug tereiškia. Kad darītūme tai ir garsiu šauksmu. Daugiau atliekame oikonominī kitū Lietuviū padėjimā gerindami. Taip nors kiek tvirtiname tautos gīvībē. Selpiami Lietuviai mātō jiems pareinant pagālbā iš patios tautos. Ir jie pradeda daugiau savo tauta pasitikēti.

Kita, gāl tokio-jau svarbumo, ĩra bandīmas tautinio gīvenimo žīmīus suprasti ir sau aiškinti. Apsireiškia tai kritikoj. Ligšol toji neturējo platiām tautiniām gīvenimui jokios vertībēs. Ji tik reiškē, kaip kritikos rašitojas vārginos suprasti kokī tautinī gīvībēs žīmī. O jām, gāl dār ir kitām, todėl tai derējo sāmoningiau žvelgti ĩ tautos gīvenimā.

Tik retai buvo kitaip; kur tai, nesunku suvokti. Reikia tik žiūrēti, iš kokios kritikos parējo, paveiksliui, poetāms, vaizdininkāms ir kitiems gaivinimas tobūlesniems darbāms. Taipo-jau reikia žiūrēti ir ĩ platesnī tautos gīvenimā: ĩ draugijinī, ĩ doros ir išminties bei tikībos gīvenimā. Iš kokios kritikos jām parējo stiprinimas?

Labai svarbus dalīkas tautai auginti ĩra tautos gīvībēs reiškinius, ĩpatiai iš senesniū laikū, statīti ĩ Lietuvīū sāmone. Tokio-jau svarbumo ĩra senesniū tautos ir tėvinēs mīlētōjū trūsā ir dārbbā parodīti didiām Lietuvīū skaitiui. Švilgis ĩ tokius raštus,

.....

koks buvo „Lietuvių Tauta“, A. Dambrausko „Draugija“ ir dabar yra gėl „Svietimo Dârbas“, parodo, jog tai jau sâmoningai dâroma.

Iš tokio dârbo parêjo zinios apie Lietuvių būdus, âpeigas, pâprotius, dëvëjimâ, naminius išdirbinius, dainas, raudas, giesmes, ir tt. Bet nors naudinga visa-tai yra tautai auginties, tai tatiâu svarbiausias dalikas ne tame dâr. Visa-tai tik parodo, kokiu pavidalu Lietuvių tautos gîvîbê ligšol apsireiškê. Vienok pavidalas nêra gîvîbê. Ir naudoties tais pavidalais bet - kokiâm dalikui apreikšti, nêra dâr Lietuvių gîvîbês auginimas.

Gîvas pavidalas visumet yra toks, kokia yra gîvîbê. O pasirenkant koki pavidalâ savo gîvîbei apreikšti, pavidalas vis bus negîvas. Pradêdami visiškai gîventi senûjû būdais, pâprotiais, nieku būdu nestiprisime tautos gîvîbês. Mûsû vidus: mûsû mintis, jausmai, palinkimai, geismai yra kitokie, negu tie mûsû botiû. Todêl jû apsireikimai ir turi bûti kitokie.

Vienok, kaip kraujas ir kalba pareina mums iš botiû, taip jû vidui priligsta ir mûsû vidus. Ir jâm apsireikšti tinkamesni yra botiû pâprotiai, būdai, dainos, negu tie pâtis kitû tautû dalikai. Tik reikia saugoties âklo sekimo. Tas visumet taps pamêgdiojimu. Kad, paveikslui, vienas vidûje iškiles poetas rašis dainas visiškai sekdamas paviršutiniškai žmoniû dainû paveikslâ, jis padaris niekû. Žmoniû dainos kilo iš žmoniû gîvîbês. Toji buvo savo būdu gili, švelni ar smarki, guvi, vienok nesâmoninga.

.....

Tikras vidūje Šviesėjes poėtas gāl turės tokia-jau gīvībe, bet sāmoningā. O jān rāšant žmoniū dainū lītimi, jo poėsis bus supāntiota, raiša.

Iš viso to išeina, kad būtinas dalikas īra savo reiškiniāms naudoties visokiomis botiū apsireiškimo formomis. Taip sārīsis su buvusių tautos gīvenimu bus tvirtinamas. Bet reikia tas lītis Šviesinti ta sāmōnės Šviesa, tuo gīvesniu jausmu, tuo didesniu veiklumu, kurī esame vidūje augdami īgiję. O tad tos formos virs savaiame kitokiomis.

Negālīma todėl vien grīzti ī senus pāprotius, dėvėjimo būdā, išdirbinius, dainas, ir tt., bet juos iškelti ī tobūlesnī gīvumā ir Šviesumā. Vien rāginti, paveikslui, dėvėti, kaip senovėje dėvėdavo, nieko nereiškia. Bet senu dėvėjimo būdu naudoties, jī pritaikinant naujām, dabarties jausmui ir supratimui, tai bus augimo žīmis.

O taip reikētū darīti visame. Daināvimas niekumet nebeskambės taip, kaip jis seniau skambėjo. Tām sālīgos beveik visur išgīventos. Tatiau dainos gālī skambėti ir skambės visumet. Tik tobūlesniu būdu, aiškiau išreikštu gūvumu arba rhytmu. Senū dainū lītis tegālī būti paveikslu, bet ne geležinė forma naujoms dainoms lieti. Tik tuomet jos bus žiedas Lietuviū tautos gīvībės, kad jos bus līdimos senū dainū ātgarsiū.

Sāmōningai nors šiek - tiek dirbama patios kalbos sritise. Kiek apreiškīama naujū mintiū ir jausmū, vis atsizvelgiama ī tai, kaip žmonės tartū. Tai gražu. Ir taip tikrai tautos tame gīvībē augi-

.....

nama. Bet ir kitame taip turētū būti. Ir poēsīje ir vaizdininkū darbe ir visame.

Bet tām pirm viso reikalinga, kad kiekvienas žmogus vidūje augintū žmoniškumą: skaidrintū savo sąmone, gilintū savo jausmus, valitū savo palinkimus, tvirtintū savo dorą, augštintū, gaivintū meile ir išminti, žādintū sąžine. Kiekvienas tai gāli darīti. Kiekvienas gīvendamas su žmonėmis, su Lietuviais, turi tām progos. O taip Lietuviū kalboj, Lietuviū gīvenime sušvistū visa augšto žmoniškumo grožībė.

Kokī īpatingai kilnū uždavinī turi tame, paveikslui, tėvai, īpatiai motīnos! Daug Lietuviū skundiasi, kad savo botiū kalboj, kuri īra visai pilna širdingumo žodiū, jie nėra girdėje iš savo gimdītōjū meilės, malonībės balso. Tautos nīkimo laike negālėjo būti kitaip. Bet dabar, kada Lietuviai pradeda atgīti, dabar Lietuvės motīnelės, īpatiai jaunosios, neturi gražesnio uždavinio uz tājī savo vidūje auginti tobūliausiā skaistībe ir malonībe ir jā apreikšti Lietuviū būdu, Lietuviū tautos žodiais. Tuo savo kūdikeliām suteiks tokī augštesnės gīvībės gaivinimā, kurs nieku kitu negāli būti uzvaduojamas. Skambės tos mielos mīlmosios motīnelės žodiai vaikāms visā āmžīū ne vien ausīse, bet ir širdīje. Skambės kaip apsireikimas tikro gīvo žmoniškumo su visa galia ir grožībe. Ir Lietuvos vaikāms bus tėviškė, tėvīnė vėl mīlima, bus šventa.

.....

O kiti, kurie savo darbais ir veikalais sieka platiū tautos sântikiū ir skrituliū, jie turētū taipojau kiekvienu dârbu apreikšti žmogaus kilnumâ ir didibe. Vienok tiktai kâ žmogus pats patires ira besistengdamas augstin kilti, tik tai ira giva ir gali gainti. Žmogus tik tampa giviesniu pat-sai atmindamas givavimo misle. Ar jis dirbtū mokslo ar meno sritij, vis jo dârbas turētū būt jâm patiâm atmezgimas givavimo mâzgo. Tuomet jis ira naudingas ir kitiems. Bet supraskime gerai! Ne tai svarbu, kad mes, ar kokiū vaikalū ar savo givavimu, kitiems gerâ paveikslâ duotume, bet kad ir veikalas ir givavimas būtū reiškinis augtesnês, tobulesnês givivibês. Tuomet toji daugiau dâro negu ir geriausias paveikslas.

Todël ir visumet tik tie veikalai tera didi, kuriais žmogus sau o tuo ir kitiems pagelba givavimo misle atspëti, kurie kila iš giliausios paties givivibês. Jie ira tad lig koks givivibês, dailês ir išminties galibiū susibranduolâvimas. Tik atsiminkime Aigypso sfinxos! Ji tâm geriausias paveikslas. Proto gudribê, lengvai palaikanti atmintis, rankos miklumas, akiū akilumas dâr menkai tereiskia givavime, moksle ir mene. Viskâ padârê tse širdies pilnibê ir givumas, sielos šviesibê. Tik visu-tuo tegali augti atskiras žmogus, tauta ir žmonija. Ir tik taip ji išlieka.

.....

**Dora ir
Harmonia**

Doros galibė neapveikiama. Tai visur žinoma. Reikia tai tik ir visuomet omenij laikyti. Kūno gėlios silpnos prieš doros viekus. Drąsiausias grobuonis pabūgsta, kad prieš jį stojasi taipojau drąsus, bet doras žmogus. Visi didi žmoniu darbai pareina iš augštos doros. Toji vien yra jų gimtuvė.

Todėl didiems darbams vikinti neužtenka kūnà lankstinti ir penėti. Didis, drūtas ir stiprus kūnas nieko nenuveikia, kad nėra jį valdantios, galingos doros. Tūli milžinai nėra nieko padarė, kadangi buvo doroje niktukais. O kūniški niktukai kažin - kà vikino, kadangi buvo milžiniškos doros.

Vienok teisibė, kad stipras, galingas kūnas yra geras įrankis doraie apveikti. Be kūno mūsų pasaulyje nieko padariti negalima. Tatiau svarbi yra pirm viso dora. Kūno viekams sunikus, jie nebsiranda. Bet dora nenubaigijama. Ji vis išnaujo stojasi. Ir kad kūnas žudomas, žmogus savo dorojautijasi neapveikijamu.

Dora kelijasi ir iš numirėliu. Ji yra vilties ir tikėjimo versmė. Ji yra nemirtinga. Jos gyvenimas yra kitas pasaulis. Todėl tūliems ir neaišku, kas tai dora. Berods lengva apie ją kalbėti, bet sunkiau ją suprasti. Reikia i ją todėl iš visų pusių žvelgti. Bandisim tai dariti nors vienu nauju būdu.

Daug žodijais girijamas harmoningasis žmogus. Apie harmonià tegali būti kalbama, kur daug yra veikiantiu ivairiu jėgu. Tokios gyvena žmogaus viduje, arba kaip nevisai teisingai sàko: jo širdije. Kuomet tos jėgos grazijai sutaria, ir visos siekia

.....
vieno gālo, tuomet tše ģra harmonģa, ir žmogus ģra galingas.

Jis ģra rimtas, ramus ir tvirtas. Jo jausmai ir palinkimai gražiai supa jo širdį. Tarģtũme valdomos bangos neša laivã, ir ant jũ švietia išmãnģmo šviesa. Todėl harmonģingas žmogus turi nuolatai jausmã, lģg jo vidũje bũtũ visiškai šviesu. Jãm gãlima viska gerai apmãstģti ir be kliũtiũ visomis gãliomis veikti. Ir jeigu kartã nepasiseka, jis nekrinta ģ neramģbe, ir niekumet nedũksta, bet ramiai ieško nepasisekimo priežasties. O jã surãdes, jis šviesia viltimi pradeda iš naujo savo dãrbã. Ir jãm pasiseka. Nėsa mãto pasisekimo sãlģgas ir jomnis naudojasi. Visumet jis stovi tarsi viršum viso to, kas dãrbã kliudģti gãli.

Neharmonģingas žmogus ģra nerimtas ir neramus. Todėl jis nuolatai svģruoja ir abejoja. Visur jis todėl kliũva ir grimsta. Jo reiškiniai ģra žiaurũs, net šiurkštũs. Vidũje jãm visokie jausmai ir geismai tik velte veliasi. Vienas briaujasi pirmģn uę antrojo. Ir patiãm žmogui retai tezinoma, kas norėtina ir veiktina. Viskas drumstu, neaišku, tamsu. Niekas nesiseka. Jėgos trankosģ ir nusi-blãško. Viena kliudo ir naikina antrã. Ir retai išeina iš tokio žmogaus svarbesnis naudingas dãrbas. Niekumet didis, kurs svarbus didesniãm žmoniũ skaitiui. Paprastai neharmonģingi žmonės tik moka griauti, bet ne statģti. Jie tautos gģvenime ģra tikras paojus, jeigu jie nėra valdomi galinga harmonģingo žmogaus ranka, arba jei tauta nemoka jũ veikimã susiaurinti.

.....

Tokiâm žmogui reikëtũ vien ieškoti ramibës. Tuomet jame atsirastũ protas ir sušvistũ pat išmintis. Kiekviename žmogũje tũno giliai ramibës sãlīga, butent išmintis ir meilë. Tãjai viršũ gaunant ant žmogaus geismũ, ant jo kraujo, randasi žmogũje harmoniã. Išmintis gĩvena anapus žmogaus ūpũ ir tũjũ sũkurio žmogaus vidũje. Upãms nutilus, nustojus, išmintis prašvinta lĩg saulë, debesims pasitraukus.

Žinomas ĩra dalikas, kad žmogus tiek ĩra gĩvesnis, kiek jo sãmonë šviesesnë. Kũnas be sãmonës ĩra beveik tik lavonas. Norint žmogũ auginti, reikia todël pirm viso jo sãmone skaidrint ir taip jo vidũje harmoniã tvirtinti. Tuo ir žmogaus gĩvĩbë tvirtinama ir didinama. ĩra gamtos moksle žinoma tiesa, kad harmoningi sãntikiai ĩra tvirtiausi. O kad tai tũlãm ir nebũtũ ĩtikima, tad jãm tik nebus tai abejojama, kad žmogus iš išminties pareinantia valia suvaldĩdamas savo jëgas: geismus, troškimus, išlieka sveikesniu. Tos jëgos tada nenusiblãško ir žmogaus nenugaluoja.

Sis valdĩmas padãro žmogũje harmoniã, gãmina dorã. Vidaus harmoniã ĩra dora. Ji kĩa iš visai kito gĩvenimo skĩriaus, kĩa tiesiog iš jo ir viso pasaulio Priežasties. Todël dora ir apreiškia aiškiai savo kilmës šventĩbë. Ir todël ji neapveikiama, kadãngi ji nepasiekama paviršutiniškũ dalĩkũ.

Kas atskirãm žmogui svarbu, tas ĩra verta ir visai tautai. Tautoj harmoniã tvirtinti, ĩra jos dorã, galĩbë ir tuomet jos gĩvĩbë stiprinti. O visa tai gã-

.....

lima, augštiausias jos jėgas žādinant. Paprastose padėtise užtektū tautai gīventi, patenkinti paprastuosius doros reikalāvimus. Bet kuomet tautos gīvībei gresia paojus, tad to nebužtenka. Būtina ĩra, kad visi tautos vaikai kreiptū žvilgī ĩ augštiausias tautoj, žmonijoj apsireiškiantias galias, kad visi rūpintūsi pilniausia harmonīa, kilniausia dora, šviesiausia ĩšmintimi. Tik taip tegāli tauta tvirtėti, augti ir tuo ĩšlikti.

VAKARU ŽMONIJOS KELIAS GIVIBĖN.

**Lietuviū tautos
gīvėjimo laikas** Žmogui susidāro uždaviniai ne tik ĩš gamtos, ĩš paties žmogaus prigimties, ĩš tautos, bet pagaliau ir ĩš āmžio, kuriame jis gīvena. ĩš esamo laiko gimsta uždavinīs ir tautoms bei visai žmonijai. Līgiai dabar Lietuviū tauta žīmiai atsi- gauna. Todėl jai ĩpatiai svarbu pažinti uždavinī, kurs jai dabarties teikiamas.

Bet ne tiktai pats laikas grėtina Lietuviū tautā tolimesnei žmonijai. Kaip - noris turi mūsū tautos gyvenimas būti sāntikīj su kitū tautū jausmais, palinkimais, norais, mānīmais, ilgesiais, su jū gīvībe. Žmonija gīvena dabar ĩpatinga savo pažangos valanda. O joje randasi ir sālīgos Lietuviū tautai tvirtėti. Negāli būti kitaip. Lietuviū tauta nēra atskirta nuo visos žmonijos. Taip ĩš to dabarties gīvenimo pasidāro Lietuviāms ir tautinis uždavinīs.

Todėl reikia dabartī suprastī. Nelengva tai, be- rods. Vis-gī dār gālīma. Pirmutinis klausimas bus:

.....

Kuo skiriasi mūsų laikas nuo senesniųjų? Ir paviršumis žiūrint, tai jau matoma. Gėl niekumet žmogus neturėjo tiek padargų kaip šiandien savo darbams atlikti. Bet tuo nėra visa pasakita. Nėsa ištikrųjų ne žmogus dirba tais padargais. Dirba jais gamtos gėlios. Žmogus jas tik paleidia į darbą. Jis todėl mūsų laiku visai į naują būtį yra ikeltas. Ira tųpės žimiai daugiau gamtos valditoju, negu jis juo buvo seniau. Iskilo žmogus iš gamtos jėgų srities, pradėjo pajauti savo didibe.

Sitas savo vertibės pajautimas švinta pamazu ipatiai tų žmonių viduje, kurie naudojami buvo tokiems darbams, kuriuos dabar vis dažniau atlieka gamtos viekų vāromi prietaisai. Ir žmogus, dār ir šiandien priverstas tokius dārbus dariti, jautiasi skriaudiamu. Todėl jis priešinasi tām, kur jis tai tik gėli. Ir teisingai.

Žmogaus jėgos taip vis daugiau branginamos. Ipatiai tše, kur gamta gausiausiai traukiama žmogaus tarnibon, paveikslui: Amėrikoj. Tik dār nebranginamas patsai žmogus. Vienok iš viso to iseina, kad žmonės, daugiau skirdamies nuo gamtos, labiau stojasi ir šale viens antro, jautia turī ligias žomniškas tiesas ir ligiā vertibe. Ir todėl tie žmonės, kurie tik paviršutiniškai iskile yra iš kitų, tarsi grimsta atgal į didijį skaitiū. Žmonių diduma pradeda vīrauti ir bendruosius žmonių reikalus valditi.

Su visu šiuo rišasi dār ir tai, kad žmonės šiandien daugiau negu kuomet seniau susieina ir susitaria ir iš tolimesnių kraštų. Sakītūme, visa žmonija dabar stovi nuolatiniame susitarime, bet ir nuo-

latiniame susitelkime arba priešingume. Didysis kâras su skaudiais savo reiŖkiniais têra tâm tik pavirtinimas.

Trumpai visai negâlima iŖdêstiti, kaip vienas dalikas dera iŖ kito. Kad Ŗmogus iŖmoko savo galias augŖtiau statiti uŖ gamtos viekus, tai vêl kiti bando augŖtâsias Ŗmoniû jêgas savo tikslâms pavergti. O gâlint Ŗmonêms susitarti bei susitelkti ir iŖ tolimû kraŖtû, pasidârê, kad Ŗmonêš vis daugiau stengiasi didio Ŗmoniû skaitiaus galîbe pasinaudoti.

Taip dabar Ŗmonijoje tik virte vërda. Ŗmonêš pradeda daugiau Ŗmonêmis pasijausti, tvirtina daugiau Ŗmoniû ligîbe, o antraip vêl, kiti nori iŖ tos iŖkilti, vienok ne kaip reikêtû, bûtent dvâsioje augdami, bet kitus visokiu būdu sau pagaudami.

O kaip kas iŖmâno, taip jis tâm vartoja materinius, oikonominius îrankius arba ir daugiau dvâsinius. Ir vieni tikisi vienaip, antri antraip pasiekti savo tikslus. Tatiâu Ŗie varŖimai tik daugiau atsitinka vidaus gîvenimo sritise, negu pavirŖuje. Ŗmonêš pradeda numanîti, kad savo vidûje bûti kito vergu îra blogiau negu pavirŖutiniŖkai kitâm priveriami tarnauti.

Asmenîbê ir jos galia bei dikîbê îra mûsû laikais svarbiausiu Ŗmogaus klausimu. Atskiriems Ŗmonêms tai berods buvo jau visumet svarbu. Bet dabar, Ŗmonêms taip drûtiai ir giliai susisiekan, visû âmŖiû ir visû didiûjû Ŗmoniû gîvîbê gaivina Ŗmoniû þasijautimâ. Ir minêtas dalikas pasidârò bendru Ŗmoniû rûpesniu.

.....

Taip mūsū laike vis galingiau sukila noras gyvenimā ir žmogaus supratimā taisiti, gerinti, šviesinti. Visos pādētis, visi sântikiai keitimai, visi išmānimai skaidrinami. Ir pagaliau visū giviausiai žmonės tiesiasi gyvenimo gelmėsna. Beveik už visa tos gelmės pasidārē žmonėms šiandien svarbiausiomis. Visur ir beveik neapsakomu geidimu ieškoma, kaip išvelgus į gyvenimo slėpinius.

Žmogus mūsū laike visiškai kinta. Jo sąmonės skritulī pasieka visai naujos gālios. Žmogus jas jautia augštesnėmis ir kilnesnėmis negu tas, kurias ligšol pažino. Kiekvienas aiškiau ar drumstiau numāno, kad jis pats savo vidūje turi prieiti givibės pagrindā, turi artinties pasaulio Priezastiai, turi gyvenimo mīslę atspėti.

Žmogus liaujasi buves, kuo jis ligšol buvo, ir pradeda nauju gyvenimu giventi. Pradeda numesti visokius pāntius, īpatiai tuos, kurie jo omīne, jo protā ir išminti suvarže buvo. Pātios gyvenimo gelmės akivaizdon jis tik visai viens gāli stoties. Tai jis māto. Nieks jo negāli gelbėti, nieks jo užvaduoti.

Taip mūsū laikas vīriausioj savo prasmėje īra tikibinis. Beveik visa žmonija sujudusi dėl tikibos klausimū. Bet nėra visiems aišku, ko jie ieško, ko jie nori. Tūli tiki, kad einā dabar apie bažnyczios dalikus. Kitiems vėl rodosi, būk krikščioniū tikėjimas esās išgīvenes. Dār kiti ginšijas, ar Kristus būtū gīvenes ant žemės ar ne. Vėl kiti māno, tikība žmogui esanti nereikalinga. Bet ir šie kaip kiti kelia tikibos klausimā.

.....

O kaip visumet, kad nauja givibė randasi, extrėmai, priešingumai, pasirodo šale viens antro, taip ir dabar. Jausmingiausias tikibinis gyvenimas matomas kas dienā kartu su nuodugniu tikibos paniekinimu. Bet vieni kaip ir antri žiūri į tikibā kaip į kokį mokslā, tie kaip į „apreiktā“, šie kaip į „susvajotā“. O tikroji tikiba ir vienus ir antrus kelia augstinį į ipatingā gyvenimo slėpinių numānīmā.

Kas iskilusiems senai buvo žinoma, tas mūsų laiku vis didesniām skaitiui aiškėja, būtent tai, kad tikiba yra ipatinga sąmonės būtis, ipatingas givibės augstumas, ipatinga givibės galia. Ji, kuri vien žmogaus viduje randama, žmogui atveria jo asmenybės gelmes ir stāto jį akivaizdon pasaulio Priežasties. Ir taip jām iš Jos teikia visokiū galibiū, kuriū žmogus, negivendamas tikibai, nepažįsta.

Tokia yra dabartis. Didis kāras tiktai paāstrino tikibos klausime priešingumus, extrėmus. O ligiai dabar Lietuviū tauta tvirtėja. Dabar, kuomet žmonija taip ipatingai sujudusi! Labai daug tai reiškia. Kiekvienas turētū atsidėjes apie tai pamāstīti.

.....

**Matėrialismo
išaugimas**

.....

Žmonės mūsų laike pradeda lipti ant naujo žmoniškumo laipsnio. Ir pasidāro klausimas, koks buves senasis laipsnis. — Suprasime jį, pasiaiškindami, kaip žmonės vakarū žmonijos pasieko senājį laipsnį.

Apie senovės žmones mums teko dvi priešingi žini. Viena sāko, senovės žmonės buvo žiaurūs, be jokiū augstesnio žmoniškumo žimiū. Antroji žinia

pareina iš senovės pāsakū. Apsireiškia jomis visai įpatingas pasaulio supratimas. Tūliems tasai ĩra be-
rods tiktai svajonē, fantāsē. Vienok paliginant tos
fantāsēs apsiŗeiskimus ĩ kitus, pasirodo senovės fan-
tāsē nuostabi ir kaip fantāsē negālĩma. Senovės
žmonēs savo padavimuose parodo, kad jie pasaulĩ
tarsi iš jo vidaus regi, kad jie regi gĩvenimo, evo-
lūcēs galĩbes, ir kad jie savo žinias apreiškia pa-
viršutiniško gĩvenimo lĩtimis. Todēl nēra tše fan-
tāsēs, bet tikras šviesus regējimas.

Senovėje žmonēs gĩveno dvejopu būdu: vidūje,
kur buvo nuostabiai šviesu, ir žiauriame, tamsiame
paviršūje. Žmogus buvo tarĩtūm dalintas. Tuo apsi-
reiškē įpatingas evolūcēs laipsnis. Tolimesnis žmo-
gaus uždavinĩs buvo tapti vienetu, gĩventi visiškai
vienaip. O kaip visas pasaulis kuriamas krĩpo kū-
niškuman, taip ir žmogus. Todēl jo uždavinĩs mi-
nimo laiko buvo tobūlai pildĩti ir numanĩti kūniškąjĩ
gĩvenimā.

Žmogus turējo savo asmenĩbēs gĩvenimā tarsi
apleisti ir beveik vien rūpinties kūnu. Taip galējo
augti jojo jēgos. Galējo jis visokiu būdu miklinties.
Ir pagaliau galējo rasties ir didēti bei gĩvėti jausmū,
geismū, mintiū gĩvenimas, kurs apgobē ir prisunkē
visā kūno gĩvenimā.

I tai žmogū vedē kūno reikmenēs. Ir jis pirma
jautēsĩ esantiu kūnu. Toliau jis tad jausmuose, geis-
muose ir mintĩse gĩveno. Buvo tai gĩvenimas dau-
giau vidūje negu paviršūje. Tarĩtūme naujas ne
toks matērinis kūnas būtū kurtas. Vadinome jĩ anks-

.....

tiau svetaudibe. Su juo visos žmogaus jėgos visiškai kreipiamos į paviršų.

Taip dār ir šiandien dažnai ėra. Žmogus ėra tikrai vienetas. Bet vienetas žesėlije. Nėsa kūnas ir vidaus gyvenimas, apie kurį patlab kalbėjom, nuolatai gaisa ir naujėja. Ir nėra jis todėl asmenibė, bet vien atrodėmas pavidas. Tame negali būti pažangos gėlas. Žmogus turi asmenibėje tvirtėti. Tše jis turi būti vienetas. O tām jis turi savo dvėsis žvilgį asmenibėn kreipti.

Tām reikalingas visoks gyvenimas, ir regimame pasaulėje. Vienibė su kūno gyvenimu buvo praeinama būtis. Vienok kitoji negali būti pasiekama, kuomet ji visai nežinoma, užmiršta ėra. Ko nepažėsti, to negeisi. Kad toks užmiršimas neįviktų, buvo rūpinama sėmoningųjų, šviesiųjų evolucės galibių. Priešingai vėl veikė tamsiosios pažangos galibės. Jos žmonijā traukte traukė į kūno, į svetaudibės gyvenimā, ir stumė jā į pamiršimā savo asmenibės.

Dabartiniame žmonijos amžiūje, kurs trunka jau kokį milionā metų, kaip sėko išmintingieji, šviesiosios galibės susibranduolėvusios Indijoje. Jos apsireiškė tikėbos, gyvenimo ir gamtos mokslė. Iš Indijos būk pasidėres kits tų galibių vidurė se name Aigypte. Iš tše kilo Hellėnų, Židų bei Arabų tikėbos ir mokslai. Iš Indijos paėjo dār Parsų, Jainų ir kitų tikėbos. O kur vėlesni Aigypto ir Indijos mokslai susitiko, tše rėdosi naujas kultūros ir tikėbos vidurė, būtent Babyla.

.....

Tse tikība virto tamsiosios galībēs priemone. Tikībos Šviesa tāpo īsiaušta gaisro ir dūmū. Buvo tai geismas kitus pavergti, pasismaguriauti, pasiskanēti bei gašlauti. Babyloj tat, kas īra Šventa, buvo vartojama tām padidinti ir pastiprinti, kas īra zema, niekinga, biauru. Babyloj turējo matēriņiām gīvenimui tarnauti tikība ir šos skelbējai: kunigai.

Iš Babylos plūdo tamsiūjū galibiū srovē platiai vākaruosna. Šīdai ir jū tikība iš dalies ir plaukē toj srovēj ir pasklido visur vākaruose. Sākoma „kultūra“ nusikēlē Europon. Ir veik pasidārē ten vietoj griūvantios Babylos kits galībēs ir gašlumo vidurīs, būtent Roma. Babyla turējo griūti, kadāngi ji augino ne gīvībēs bet naikinimo galias. Dabar tai Roma stojis Babylos vietoje. Dār ir šiandien jautiama tūdviējū žmonijos centrū kultūra. Babylos paveikslui: laiko padalinime, Romos kultūra: valdiavū tvarkoj.

Babylos nīkimo ir Romos augimo laikas buvo labai īpatingas. Sukilo visoj žmonijoj Šviesos galībēs. Toli rītuose žmones mokino vīrai, kaip Lao-tse, Konfu-tse, Gautama, vadinamas Buddha, daugiau vākaruose: Thales, Herakleitos Helladoj: Solon, vēliau Plato, Aristotelēs, bet seniau o īpatingiau ir netoli Romos Pythagoras. Ir tt. Visai nuostabu īra, kad beveik tuo patiu laiku ant zemēs rādosi tiek vīrū su tokiu augštu išmānīmu ir pavadinīmu. O didē jū dalis savo jēgas tiesiog kreipē vākaruosna.

Bet gīvenimas ējo istātīmais tolīn, tai esti žemīn ī matēriālismā. Nenuējo nieku, kas buvo žmonijai teikta minētū vīrū. Vienok pasiliko tik līg

.....

sėkla ziemā žemėje. Ir dār kart sušvito ligiai krašte tarp rītū ir vakarū žemiū neapsākoma dieviška šviesa. Atėjo mokinti žmones Jėzus Nasoraius, (Nazarėnas), Kristus, Išganitojas. Kalbėjo apie Dievo valdiavą, kuri yra kiekvieno žmogaus viduje ir kurios vien reikia ieškoti, norint būt išganitu ir išgelbėtu iš viso pragaištingumo ir piktumo. Kalbėjo ir apie tai, kad Dievas Pats nori giventi žmoguje, kurs Ji miili, kad Dievas Meilė yra ir visi žmonės jo vaikai, ir tt.

Viešpaties Jėzaus darbā tvirtino viriausiai Paulus iš Tarsaus. Bet jo mokslas jau buvo mąžuma kitoks. Ne tiek jis kalbėjo apie Dievo valdiavą žmogaus viduje esantią, kiek apie Kristū, kurs turi žmoguje užgimti ir jį visai pilditi nauja givibe.

Su Kristaus ir Paulaus mokslais susiliejo veik visi šviesos spinduliai, kurie buvo ankstiau užtekėję Helladoj ir tolimesniame pasaulyje. Ir jie švietė vaka-ruosna. O kad tulos tikibinės draugijos ir priešinos vienām ir antrām mokslui ir juos apšaukė klaidin-gais, vis tik visi jie susidėjo galingām veikimui. Gimė iš jų krikštioniū „tikiba“. Pradėjo vakarū žmonija labai įpatingai nerimastauti, Romos galibė trupėti. Nusikėlė ji į Konstantinopolį. Bandė tvir-tinties.

O buvo jai ir kuo. Babylos paveikslas nebuvo pamirštas. Naujoji tikiba pasirodė tam labai tin-kama. Ir ji tūpo parinkta valdiavos tikiba. Iš naujo buvo naudojama, kas augsta ir šventa yra, kitus pa-vergiantiai galibei stiprinti. Nebeliko ji vien givibės ir augimo jėga. Virto ji beveik vien mokslu,

.....

kurs turėjo būti priimams ir tikimas, kaip jis buvo skelbiamas. Ir žmogus, kurs tai dārė, būtent kunigas, tarpininkavo iš naujo tarp žmogaus ir Dievo. Tuo-patį laiką buvo ir valdiavos ramstiu. Vienok numānimas tikibos uždavinio, bet ir galibės pajautimas privertė tūlus tarp valdiavū steigti kitā, naują valdiavā, kuri pirma turētū rūpinties tikibos reikalais. Tvirtinos bažnyčia.

Taip Kristaus skelbiama tikiba giliausioj jos prasmėj buvo 300 metų bėgijė beveik visai pamiršta. Bet įviko ir tai sulig gīvenimo bėgiu. Žmonės, tūpe paviršutiniškais, tegalėjo ir tikibā tik paviršutiniškai suprasti. Laikėsi todėl vien tikibos mokslū zodiais. Net kas Sventame Rašte sakīta apie pasaulį, kaip jis akims pasirodo, buvo zodiais imama. Ir taip pradėjo žmonės vėl tikėti, būk žemė stovinti viso pasaulio vidurij ir apie ją visas jis sukantis. Ant žemės vėl viriausias būk esās žmogus, kuriuo-dėl ir dangus ir žemė kurtu.

O žmogus pats buvo laikomas vis daugiau regimu pavidalu. Rods ir sākė jį turint sielā. Bet kas jį, nebuvo, o tūliems dār ir šiandien nėra suprantama. Taip žmogaus kūnas pasidārė žmogui svarbiausiu daliku. Ir jeib žmogus galētū āmžinai gīventi, kūnas turis iš žemės „prisikelti“. Išėjo iš viso to, kad žmogaus kūno dēlei įvikes didis „atpirkimas iš mirties“. Atpirkimas, išgānimas, atsitikes regimame pasaulije, kaip visi derėjimai ir pirkimai.

Tokios pāžiūros gīvos dār ir mūsų laike. Žmogaus žvilgis kreiptas ir dār kreipiamas su tikibos

.....

mokslais vien ī kūnā. Todēl ir beveik visai īra pamiršta, kas īra tikība. Jī tikima esant vien mokslu, kurī reikiā priimti ir juo tvirtai tikēti, tai uztekstiā. Tuomet žmogus būsiās īsganītas.

Īš šitos srovēs negalējo īsplaukti nē gīvenimo mokslas. Ir jis, kurs kovojo priēš tokius „tikības“ mokslus, dār gi pasidārē priemone tū patiū žmones pavergiantiū galibiū. Tatiau tokiu būdu didējantioj tamsībēj vis dār īšliko nors kibirkstelē šviesos. Nesiliovē baznyczia skēbusi tai, kad žmogus turīs kaip-noris sātiki su tuo, kas dieviška, kad Dievo sūnus apsireiškes žmogaus kūnu ir krauju, kad jis gimes īš skaistios mergos-motinos, īš Marios, ir tt.

Ir tiek buvo dār tame gīvībēs, kad toji galējo tūlus gaivinti ir stiprinti. Net īšauginti galėjimā nuostabiems veikalāms kurti. Buvo tai ta pati galibē, kuri jau senovēje apsireiškē. Ir mātant, paveikslui, mėnininkū veikalus: Mariā su Jēzuleliu glēbīje, prisimena senovēs Aigypto mėnininkū vaizdai apie dieviškājā motinā Isis su Dievo sūnumi Horus. Šviesos spinduliai neprarijami tamsībēs. Vis īš naujo jie sušvinta. Tik — Isis-Mariā nēra mirtingo žmogaus pavidalas.

.....

Žmonijos givėjimo veiksniai
------------------------------------	-------

Taip žmonės grimzdo nesizinojime, matėrialisme. Bet be paliovos veikė juos gelbiantios jėgos. Ir jos gamino tokius veiksnius, kurie išlengvo vėikino ir atsigavimā. O kad ir vis dār daugiau tvirtinos matėrialistiškas gīvenimo supratimas, augštesnīs buvo senai priengiamas. Labai īvairūs dalikai

.....

tām derėjo. Vienas žimiausiųjų buvo Arabų plaukimas Europon. Aarabai stovėjo po Indijos išminties įtaka. Jie atnešė Europon astronomė ir kitas gyvenimo mokslo šakas. Arabai augino mokslą ir įsteigė Europoj pirmasias augštas mokiklas: universitus. Vakarų žmonija buvo tokiu būdu vertinama savo protu naudoties gyvenimui aiškiau ir teisingiau suprasti.

Tik veikiai stojosi tām pasipriešinimas. Baznyczia steigė taip-gi augštas savo mokiklas. Arabai buvo apveikiami ir išlengvo iš Europos vāromi. Bet Europos žmonių veiklumas nesustingo. Ir jų pasiilgimai nenutilo. Indija buvo ir pasiliko vakarų žmonijos stebūklū. Ten ji norėjo nukeliauti, ten rasti — brangumūnū, turtū. Kaip jie juos suprato. Vienok, kas gāli iširti žmonių ilgesio gelmiū!

Keliavo Indijon ir Kolumbus. Bet visai i kitā šālī. Ir pakeliui atrādo — Amērikā. O dār daugiau negu tai. Surādo žmonijai pagrindus pasauliui geriau suprasti. Žmonijai iš naujo aiškėjo, kad žemė ira rutulīs. Kā Arabų astronomė buvo mokinusi, tas taip nors viename dalīke tvirtėjo. Žemė buvo dabar vėl suprantama atskiru padangiū kūnu tarp kitū. Ir pagaliau Kopernikus suglaudė visas žinias savo mokslu apie saulės skritulī, kurio vidurīje stovi mūsų saulė, aplink kuriā skrenda žemė ir kitos planetos.

Tā pātī ir dār daugiau apie tai mokino ir kiti, kaip Galilei, Kepler, Newton. Astronomas Herrschel net spėjo, kad mūsų saulės apskritis su kitais jai līgiais apskritiais randasi neapsākamai didioje

erdvėje, kurios viduris yra žvaigždė daug didesnė už mūsų saulę. Taip žemė visiškai niko iš pasaulio vidurio.

Bet Herrschel gyvena 19-tame šimtmetyje. O žemės vieta buvo žmonių jau senai geriau suprantama. Apie Visumos bekraštėnibę kalbėjo jau garsusis Italijos filosofas 16-to šimtmetio Giordano Brūno. Jis įpatiai tai įrodė, kokią mažą dulkelę Visumoje mūsų žemė yra. Toliau jis aiškino, kad Visumoje visa nuostabioje tvarkoje atsitinka, kad tų tobulia harmonija valdo, kad visa gyvena vienoje Estijoje, kuri nesikeičia ir kurios apsireiškimas yra Visuma, kuri nuolatai kinta.

Sudegino tą žmogų 1600 m. Romoje. Taip jis turėjo keisti žemės gyvenimo disharmoniją. Tik jo išvistos teisybės sudeginti nesisekė.

Kiti vėliau dar-gi atrado, kad erdvėje tarp dangaus žvaigždžių nėra tuštia. Garsusis Anglas Huyghens skelbdamas savo mokslą apie Šviesą, spėjo erdvę esant pilna aitherio, kurio virpėjimas padarė Šviesą. Vėliau kiti dar ištirė, kad kiekvienas gavas kūnas randasi tarsi susibranduolėvusio aitherio vidurėje, taip kad ištikrųjų visi kūnai ant žemės ir padanguose plaukia aitherį kaip žuvis giliai vandenyje, paukštiai ore.

Pagaliau žmonės pradėjo ir vis aiškiau numąniti, kad Visuma yra pilna gyvybės. Jau Giordano Brūno buvo apie tai kalbėjęs. Bet tik 19-tame šimtmetyje išnaujo o labai bailiai tai mokino Vokietis mokslininkas Theodor Fechner. O šiandien beveik sukelia pasiūpsojimą ta mintis, būk taip negali būti.

.....

Kaip nėra niekur tuštumo, taip niekur ir nėra negyvibės.

Toliau aiškėjo, kaip gyvių išlikimas dera iš viens kito. Augmenija negalėtų gyventi be gyvulijos, o toji ne be augmenijos. Abu gamtos skiriu vėl turi pagrindą mineralijoj. O ligiu būdu ir žmonija turi artimus sąntikius su visa gamta. Vieni turi šelpti kitus ir vėl misti iš kitų. Žmonės ir gyvuliai kvėpuoja oru, kurį augmenis iškvėpuoja, o augmenis minta tuo, ką žmonės ir gyvuliai išduoda, ir tt.

Tokių būdu išlengvo visiškai kito pasaulio supratimas. Ir kartu žmogus buvo matomas visai kitoj padėtyje. Kaip žemė dingo iš Visumos vidurio, taip žmogus iš vidurio Dievo rūpesnių. Visa Visuma yra Jojo, ir žmogus stovi tik šale kitų gyvių, kurių kiekvienas turi savo vietą ir savo uždavinį.

Tik tame randasi skirtumas, kokiam esant tikėjimui kiekvienas gyvis iš savo pusės stovi su pasaulio Priežastimi, su Dievu. Vėriausias žmogaus rūpesnis turėtų būti šis sąntikis. Tūli jį labai aiškiai numanė. Vis iš naujo radosi žmoniai, kurie jame norėjo pilną išmānīmā igiti. Visuose laikuose buvo tokių, kurie žmogaus vienumo ieškojo savo vidaus gelmėj, ieškojo jos pasaulio Priežastij. Ir tokie žmonės, vadinami mystais, ligiai tuomet sprėdė savo uždavinį, kuomet žmonija linko lėkštuman. Jų žiniausieji gyveno tarp 1300-tū ir 1700-tū metų. Daugiausiai žinomi yra Vokietiai Eckehart von Hochheim, Jakob Böhme, Angelus Silėsius. Tokių mystų gyvenimas buvo nuolatinis tikėbos gaivinimas. Ir iš tojo stojosi ipatiai

.....

Šiaurės tautosė krikštoniū tikības reformācē. Jos svarbumas turi būti mātomas vīrausiai tame, kad jī tvirtino, jog kiekvienas žmogus turīs tiesiog be jokio tarpininko sātiki su Dievu, arba geriau sākant, su Jo apsireiškimu žmonijoje, tai estī su Išganītoju.

Galingas ākstinas reformācei buvo ir atgijimas senūjū, īpatiai Hellēnū kalbū ir mokslū tīrinėjimo. Tām labai īpatingu būdu derėjo Muhamėto tikības garbintojai. Rods šī sīkī ne Arabai, bet Turkai. Jiems visiškai išigīvenus Balkano pusiausalije, daug ten esantiū mokslininkū, kurie rūpinos senovės mokslais, danginos vākaruosna ir ten tāpo rāgintojais senovės mokslāms tīrinėti. Turkai atplūdo iš Rītū. Tarsi vāromi kazin-kokiū galībīū. O tik troško vien gālios bei turtū. —

Tikība tāpo taip vėl vidaus dalīku. Kas jī be-
rods visumet tūliems buvo buvusi. Nėsa tik taip
tegalėjo rasties didiejie veikalai. Ir tik žmonės,
tokiu būdu tikībā pajausdami, ĩra didi. Jie ĩra tuo-
met tokie, kurie jautia tikrosios savo asmenībės vie-
numā. Iš tokio tada pareina tos nuostabios gālios,
kurios galingai veikia žmoniū pāžangai. Visi didie-
jie buvusiū šimtmetiū vīrai gīveno vidaus vienumu
ir harmonīa. Buvo tarp jū visā eilē menininkū, ku-
riū apie 1500 mt. vienas žīmiausīūjū buvo Leonardo
da Vinci.

Īpatiai paākinimo vertas ĩra to paties laiko
mystas ir mokslininkas pažīstamas vardu Paracel-
sus. Jis padavė vienai šios dienos mokslo šākai,
būtent chėmei, prādiā. O līgiai ta mokslo šaka su-

teikė mokslui paskutiniaiis metais gilū įsvilgī ī gamtos jėgas. Paracelsus buvo visai nuostabus paveikslas iškilusio žmogaus. Dār dabar, o gāl daugiau negu seniau, pradeda jo mokslai plėtoties ir žmoniu išmānīmā švietinti. Ilgā laikā jis buvo vadinamas apgaviku, šarlatanu.

Kits labai iškilęs žmogus vėliau buvo Vokietiu poėtas Goethe. O kad jis ir svirāvo tarp gyvenimo paviršaus ir vidaus, jo vidaus harmonia buvo neapsākoma. Todėl ir visa, kā jis rāšė ir sākė, tiesiog spindi grožibe ir išmintimi. Jo gyvenimo išmānimas taipojau dabar tepradeda tapti kitiems suprantamu ir naudingu.

Taip visokios jėgos susidėjo žmonėse žādinti ir auginti žmoniškāji pajautimā ir augštesne žmogaus gīvibe. O kad tai dār ir neparėjo ī didiojo žmoniū skaitiaus sāmone, tad tai tatiu apsireiškė visokeriopame žmoniū pasistengime ir palinkime. Kas atskirū žmoniū buvo išmānoma, tai didiame skaitiūje švietė numānimu. Pajautimas sātikiū gamtos gyvenime ir pasaulio tvarkoj atsispindino tautū ir luomū judėjime. Žmonėms pradėjo tarsi aušti ta mintis, kad kiekvienas tėra dalėle, tėra nariu didiojo pasaulio gyvenimo. Ir nieks neturētū norėti giventi atsiskires nuo kitū. Nieks negāli išeiti iš didiūjų gyvenimo sātikiū. Ir niekuomet neišeina, ar gīvas būtū ar numires.

Tuo berods atskiro žmogaus vertibė prieš sėnāji supratimā šauniai niko. Vienok kitokiu būdu ji ir vėl didėjo. Augo supratimas tām, kad kiekvienas gīvis, īpatiai kiekvienas žmogus īra di-

.....

diame visumos gyvenime reikalingas. Kiekvienas jame turis savo uždavinį.

.....

**Naujausias žmo-
nijos kitimas**

.....

Žmogaus protas, o kartu su tuo ir kitos jo jėgos buvo praeitais laikais labai augintos ir augusios. Gyvenimo sątikiai buvo aiškiai išvisti. Gamta su jos viekais gerai žinoma ir naudojama. Visa šiū dienū „kultūra“ tokiu būdu kūrėsi. Žmogus buvo galibės ir smagumū geides ir visa pasiekęs. Geidimā viso-to jis buvo paveldėjes iš Babylos ir Romos. Bet gālios tām pasiekti buvo jām parėjusios iš tū šviesos srovīū, kurios jį saugojo nuo panėrimo niekingume, matėrialisme, o kuriomis jis apkreiptai naudojosi.

Vienok bendrām kilimui parėjo jām akstinai iš naujo išmānimo. Pažines pasaulio tvarkā, žmogus veikiai išvīdo ir pasaulio įpatingumā. Mātē, kad tasai nėra atliktas dalikas, bet veikimas. Pasaulis nėra kurtas, užbaigtas, bet nuolatai kuriamas. Pasaulis ĩra gyvenimas, kurs be paliovos virsta kitokiu. Žmogui aušo evolūcēs, pažangos išmānimas.

Įpatingai, kad tai beveik kartu ĩviko su pirmutiniu Indū rāštū pažinimu, būtent apie metus 1800. Žmonija neišėjo iš seniausios savo kultūros tekmės. O kad laikiniai viršū ir gāvo Babyla ir Roma, vakarū žmonijos kalbos rodē nuolatai Indijon. Iš jos švietē dvāsios šviesa. O anapus žmoniū dienos sāmōnēs jį liejosi ĩ kiekvieno žmogaus sielā. Indijos

.....

Šventuosiuose rāštuose jau senovėje visai aiškiai kalbama apie evolūce.

Pirmutinis, kurs Europoj ištare pažangos numānimā minētu laiku, buvo Fransū mokslininkas Lamarck. Jo mokslā tvirtino Anglas Darwin. O kad tojo irodīmais geniāliškoji Lamarcko mintis māzuma ir pakripo, dabar vėl pradedama jā geriau išmanīti. Pasidāro kas dienā aiškiau, kad pažanga nėra tiktai paviršutiniškas kitimas. Pažangos ākstinas pažīstamas dabar vidaus dalīku. Pažanga īra apsireiškimas gilesniū ir sāmoningesniū gīvenimo gelmiū.

Tuo išmānīmu žmonēs tiesiog priversti kreipti žvilgī ī dvasine gāliā. Pasaulis, Visuma nėra nieks kitkas, kaip reiškīnis, pasidārīmas matēriniū, objektīvāvīmas to, kas neregīma, nematērīnē, kas īra subjektīva. Kad pilnas paviršutiniškumas pasiektas īra, kelias eina vėl augštīn, subjektivūman, sāmoningūman, dvāsiōn.

Sitame kelīje, kurs taip augštīn veda, regīmi jau keli laipsniai. Žemiausias īra tas, kurs vadīnāmas mineralīja, augštesnis īra augmenīja, sēka tad gīvulīja ir galiausiai žmonīja. Žmonēmīs apsireiškīa tuo-tarp giliausias vidus, šviesiausia sāmonē šiame pasaulīje. Vadīnāma jī ir vienētū sāmone. Žmogus īra visū regīmūjū gīviū tasai, kurio vidus īra gīviausias ir galingiausias. Žmogus stovī, kaip sāko išmintingiejie, pusiaukelīj tarp paviršutiniškumo ir pasaulio Priezasties. Todēl gālima ištikro jī vadīnti ir viduriu „tarp žemēs ir dangaus“, aplink kurī visa sukasi. Vienok ne kitokioj prasmēj.

.....

Žmogui tokiu būdu stovint artiau už kitus regimus gyvius pasaulio Priežastiai, kuri viena yra tai, kas ištikrųjų esti, kuri yra tikroji ir vienatinė asmenybė, žmogūje kūrėsi tam numanymas, ir jame išaugo žinojimas: esmi. Todėl ir numanymas pasaulio ir savo asmenybės Priežasties. Žmogus būdamas asmenybė, tegali vienas turėti ir tikibą. S a m o n i b ė, k a l b a i r t i k i b a i r a v i e n o s k i l m ė s.

Iš save-žinantios žmogaus asmenybės pareina ir žmogaus galybė. Neturėtų tai pasilikti abejojama, nors tūli tu dar ir netiki. Žmogaus galius ištikro tepareina iš augštesnės jo sąmonės, iš jo vidaus gelmių. Tai aišku. Tik žmonės tam pastebėti dar perakli, ir save mato vien kūne. Todėl jie paprastai tokie silpni. Silpnybėje jie yra susivokę, tse jie žinosi esą, tačiau jų asmenybė gyvena patioj galybėje. Tik apie tai nieko nežinodami, žmonės iš jos neturi jokio ląbo.

Bet kuomet jie pradės sąmoningiau gyventi toj galybėj, tai esti pasaulio Priežastij, tuomet jie taps ir galingesniais. Toks sąmoningesnis gyvenimas yra tikibinis. Todėl tikros tikības žmonės paprastai ir veikliausi ir galingiausi. Jų veikimas ir jų veikalai visumet nėra su savim gyvybės bei didybės antspauda.

Tik tikiba nėra koks mokslas, nėra bet-kokia pąžiūra arba svajonė. Ira ji tikras dalikas, kuri gálima patirti. Ira ji tik viena. O t a v i e n a t i k i b a i r a t i k r e s n ė u ž p á t i g i v e n i m á. Kám yra pasisėkus tai regėti, tas nebsiginšija dėl tikrosios ir netikrosios tikības, dėl tikrumo vieno

.....

ar kito mokslo, dėl to, ar Kristus ėra gyvenęs ar ne. Jám visi klausimai ėra aiškūs jo asmenybėje. Iš jos gelmių ėra ė jo dienos sámonė tat parėje, kas visų „tikibų“ ir viso gyvenimo pagrindas, tikslas ir ilgesis ėra.

Žmogus ėra save, savo ramybės vidurį surádęs „Amžinojy Teisybėje“, o Tájá savo viduje. Dár-gi visa-tai aiškiai ir be jokio svirávimo pilnoje sámonybėje.

Daug turėjo žmonės patirti, kol neiškilo vienas bei antras taip augštai. Kaip mátėme, surádo vakarų žmonija išlengvo savo vienumá savo kúne ir išvído jį esant gamtos dalelėmi ir stovint visiškai po gamtos gyvenimo istátimais. Toliau tad žmonės išaugino vidaus gyvenimá. Bet ir tuo jie jautėsi sárisiže su bendruoju pasaulio gyvenimu. Taip žiūrėdamas ė platumá ir gilumá, žmogus pasimátė visai bestovís gamtos prieglobstij.

Vienok žmogus apreiškia daug daugiau gamtos vidaus gyvenimo negu šiaip koks givis. Ir tá žinodami, žmonės ėra vertiami žmonijá suprasti visai ėpatinga galibe mūsų pasaulyje. Žmonija pasirodo viriausių pasaulio gyvenimo veiksnų. O tokiu būdama, ji ėra vienibė. Ne vienibė paviršumis, bet dvásioje, savo esmėje.

Dvásioje žmonija ėra tikra brolija. Nėra tai jau aiškiai žinoma. Vienok tas žinojimas labai giedrai aušta. Žmonių sámonė lígliai dabar jo pasiekama.

Žmonija todėl patlab nuostabiai nerami. Pati ji nežino kodėl. Líg jos víduje būtū atsivėre vartai,

.....

pro kuriuos plauktū î jos sâmonë, ko ji išmanîti dâr negâli, bet kas jâ traukte traukia augštîn. Ir vël iš senovës Indijos pareina jai ir paviršumis pagâlba su visokiais mokslais. Sâkoma todël dažnai: Iš rîtû pareina Šviesa.

Svarbûs tie senovës mokslai be abejonës. Labai jie gelba žmonëms suprasti gîvenimâ ir tikîbâ. Pats pažinimas tû mokslû jau skaidrina žmogaus sâmonë. Vienok tikriejie rîtai îra asmenîbës gelmë, îra ta vidaus Šalis, kur žmogui pasidârø jautiama ir pažîstama pasaulio Priezastis. Toj Priezastij randasi ir tikroji žmonijos vienîbë. Tšë žmonija îra brolija. Ta Priezastis îra žmogaus saulë, jo galîbë, jo išganîtojas ir Dievas.

Jopi žmogus turëtû kreipties. Jâm jis turëtû vien pasišvesti. Tik taip žmogus virsta tikru vienumu Tame, kas ir tikrai estî. Ir neapsâkomai apsi-reikštû Tasai žmogui. Žmogus nuostabiai tarptû teisîbëje, grožëj ir meilëje.

Tikrai tâm žmonija dabar taisosi. Ir todël gâlime tikëties nuostabiû laikû ir veikimû bei veikalû. Žmonija atsigaua. Tikroji jos didîbë pradeda stoties atviruman. O šitame bendrame atsigavime vîksta ir Lietuviû tautos gîvëjimas. Negâli pasilikti neišmânîta, kas tuo jai uzduodama.

Žmonija tarsi pabunda. Giliausias jos vidus pradeda reikšties. Visi jos nariai ir nareliai junda tos vidaus gîvîbës gaivinami. Ir kiekviena tauta ir tautelë bus juo-gîvesnë, juo-daugiau ji duosis gai-vinti, juo ji pasidarîs tinkamesne augštiausiai žmo-nijos esmei, giliausiâm žmonijos ilgesiui apsireikšti,

juo ji visu savo gīvenimu ir veikimu īrodīs, kad žmonija savo esmėje īra brolija ir īra Šventīkla.

Lietuviai negāli pasilikti akli tām, kas dārosi. Negāli jie atsilikti nuo kitū tautū. Visa žmonija rengiasi geriau spręsti savo uždavinī. Tapti īstikrūjū tuo, kas ji būti turi. Nors ji dār gana klaidiojo ir klaidios. Nors ji buvo ir dār īra žmogzudiū urva. Žmonija pavadinta būti Dievnamiu. Tuo trumpai kiekvienām žmogui, todėl ir kiekvienām Lietuviai pastatītas augštiausias uždavinīs.

Nēsa tik kiekvieno pasirūzimu ir dārbu tas uždavinīs sprendiamas. Kiekvienas turi gīventi pilnu pasišventimu tām, kas kilnu ir tobūla. Kiekvienas turi taip gīventi, kad visas jo buvimas būtū nuolatinē malda dvāsioje ir teisībėje. O kā žmogus ir darītū, vis jis turētū veikti pasišventes ir pasišventines savo dārbei. Visumet jis turētū gīvai pajausti neapsākomai Šventājā Akivaizdā Tojo, kas buvo, estī ir bus. Taip jis sprę savo uždavinī. Taip jo gīvībē tvirtēs. Taip ji īsliks. Įsliks, kadāngi augs, ir visa tauta ir žmonija.

T e s i e.

Isleisti Vīdūno rāštai

kurie tuo tārpu dār parsiduoda.

Filosofiško turinio:

Visumos Sāranga. Antras leidimas . . .	1921. mt.	5,— Mk.
Slēpiningoji Ņmogaus Didībē. Antras leidimas	1921. mt.	7,50 "
Ņmonijos kelias. Antras leidimas . . .	1914. mt.	3,— "
Mirtis ir kas toliau? Antras leidimas .	1920. mt.	3,— "
Gimdīmo Slēpiniai. Tretias leidimas .	1921. mt.	10,— "
Tautos Gīvata	1920. mt.	15,— "
	Balto popier.	21,— "
Mūsū Uzđavinis. Antras leidimas . .	1921 mt.	18,— "

Laikraštiai ir apīsakos.

Jaunimas, mėnesinis laikraštis 1911., 1912. (nepilni metai), 1913. ir 1914. mt.	10,— Mk.
	ātskiras numeris —,75 "
Naujovē	1915. mt. 6,— "
Kaimo Didvīris	1914. mt. 1,— "
Enokas Arden	1918. mt. 4,— "
Darbīmetis Nrs. 1, 2, 3, 4	1921. mt. po 3,— ir 5,—

Drāmos ir mystērios.

Probotšiūn Ņešēliai. Drāmū trilogija . .	1908. mt.	12,— Mk.
Tēviškē. Vienveiksmis dram. veikalas .	1908. mt.	1,— "
Amžina Ugnis. Drāmū trilogija	1912. mt.	18,— "
	rišta knīga	36,— "
Mūsū Laimējimas. Mystēriā. 3-veiksm.	1913. mt.	6,— "
Lietuvos Pasakelē. 1-veiks. dram. poēmas	1913. mt.	4,— "

Sigutē. Vienveismē mystēriā	1914. mt.	6,—	„
Ragana. Vienveismē mystēriā	1918. mt.	6,—	„
Vargšas ir Besotis. 1-veiksmis zaismas	1914. mt.	1,—	„
Vergai ir Dīkiai. Keturiū veiksmū drāma	1919. mt.	8,—	„
Jūrū Varpai. Triveismē mystēriā . .	1910., mt.	10,—	„
Žvaigzdiū Takai. Triveiks. pasakū drāma	1920. mt.	6,—	„

Komaidos.

Kur prots. 1-veiksmē komaida	1907. mt.	1,—	„
Piktoji Gudrībē. 1-veiksmē komaida .	1908. mt.	1,—	„
Jonuks. 2-veiks. komaida. Antras leidimas	1920. mt.	6,—	„
Numānē. 1-veiksmē komaida	1912. mt.	1,—	„
Smarkusis Kruša. 1-veiksmē komaida .	1913. mt.	1,—	„

Dainos su gaidomis.

Lietuvos Varpeliai. 33 dainos ir giesmēs	1909. mt.	3,—	Mk.
--	-----------	-----	-----

Lietuviū kalba.

Einführung in die litauische Sprache	1919. mt.	7.50	Mk.
Vadovas Lietuviū kalbai pramokti (keli exempl.)		10,—	„

1921-mt. Lapkr. mēn.

Spaudē šī veikalā Otto v. Mauderodē, Tilžēj.

Vydūnas

Vi46 Mūsū uzdaviniš / Vídūnas. – Fotogr. leid. – 2-asis leid. – Klaipėda : Eglės leidykla, 2010. – 200 p. Orig. išl.: Tilzėje : Rūta, 1921. – Kn. taip pat: „...šandien bus naudinga mūsų tautai“ / Vacys Bagdonavičius.

ISBN 978-609-432-001-9

UDK 1(474.5)+947.45

Išleido UAB EGLĖS LEIDYKLA
El. paštas: editor@egles-leidykla.lt
Svetainė internete: www.egles-leidykla.lt
Tel. + 370 698 21991

VYDŪNO DRAUGIJA
<http://vyduno.draugija.com>
<http://linasrim.puslapiai.lt/vyduno/kuriniai.html>
<http://siauliai.mok.lt/rerichas/teosophy/vydunrastai.htm>

Spaudė UAB „SPAUDOS PRAKTIKA“
Chemijos g. 29, LT-51333 Kaunas
Tel. (8-37) 408866
El. paštas: spauda@repro.lt

9786094132001